

בעזרת השם יתברך

מי שלומד בכל יום ארנ שלשת
הלמודים האלו, בונה לעצמו

בי"ת נצחי

זוה מרה שהו'ף לפניו ק'עז'מי
עז'מים ולנצח נצחים (אשר בחל).

למוד יומי

ב'בלי י'רושלמי ת'וספתא
בעריכה מפארת מונקדת ומפסקת

פרשת פינחס תשפ"ד

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגטאון

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים

פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'דפס ע"י

קרן הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

כבא בתרא. לא יחפור – פרק שני דף כו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינליץ)"
תוספות

1 **אפומא** תחבאב – על פירוש הקונטרס קשיא לרבינו יצחק. דאך יתא אפומא ניד
2 כולי האי עד שתתנדנד בתבאמא; דאם בן הבית קרוב ליפול לפי הענין משמע שהיה
3 בנן חוק, שרדי מתוך העשר בנבוא. ובמכתב מאי (עגב) נמי אמר: מאי אפומא –
4 אפומא דין, שמאספן שם לדין. משמע דבריה גזולה היא ונראה לרבינו יצחק: רבד
5 נידא בתבאב – כשארם אחוז הכר בידו, שחוז
6 ביד מועט ערבה, אם כי תומתנד אפומא –
7 חייב להרחיק. ולרבינו יצחק בן אברהם נראה
8 שאין פירוש הקונטרס דחוק. דברבר מועט
9 ותמתנד בתבאב, שהוא דבר קל, אף על פי
10 שהאפומא אינו תמתנד כל כך.

11 **זיקא** הוא דקא מנטי לה – קשיא לרבינו
12 יצחק: לרבינו יצחק מושם אש, מידו דודח
13 אאבבו ושכבו ומנטי שתתנין בראש ניו ונפלו
14 ברוח מצויה דחוקי, דחייב מושם אש, כדאמר
15 בפרק קמא דבבא קמא (א.ו.) תבאב דאמטי לה
16 ברוח מצויה איירי, דמפריץ עלה מזוורה ורוח
17 מסייעה, דאיירי ברוח מצויה. כדמשמע ב"בבבס"ג
18 (שם ס.ו.) גבי ליבה וליבתו דרוח. ומפריץ מגין
19 היצוא מתחת הפנטי – דהיינו ברוח מצויה,
20 דחייב מושם אש, רבג אש דתינו לה ב"בבבס".
21 ואמר רבנו יצחק: דמי דלא לאש, דאין חייב
22 מושם אש אלא כשעשה האדם את האש לבדו,
23 כדכתיב "ותמבעיר את העברה" דלא סיוע הרוח,
24 ואחר כך הולכת על ידי רוח מצויה. אבל תבאב
25 – אין עושה לבדו כל עיקר אלא על ידי הרוח,
26 דאי לאו רוח – לא היה קראת אש, וכו' חייב
27 כי פריץ בספור; מאי שם מגין? דהוה סלקא
28 דעתך דמינו מנש לבג. ומשני: דהם נחא ליה
29 דליה, ומתוכן לזכות בבב עד שינא הגין,
30 ומתרוקע בלא שום זיקא, דחייב מושם אש על מה
31 שנמור הולק על ידי רוח מצויה. אבל תבאב –
32 לא נחא ליה דחיל. כלומר, ואינו מבה כבא
33 ואי לאו רוח – אין דחוקא וליבת כלל. אבל
34 התאמר: מאי מקס היה חייב להרחיק, לפי דודח
35 אגורן דמתניתין. דחייב להרחיק אף על גב דחוקא
36 מנטי ליה ויש לומה. דמתניתין תרבוני, תבאב
37 אמטי לביבא דרביי ודאי מתניין בלא בנידי
38 דליה. והא פריץ מנץ אל מצי לאוקמיס דהיא
39 דגין כרבנן – משום דלא פליגי רביי ורבנן
40 לענין חובת תשלומין, ולא לענין הרהקה. ואם
41 התאמר: מאי שנת אגמיה, דאפילו לרבי יוסי
42 מרחיקין, אף על גב דהיא גופה ממנטי נפשה
43 כמר רב בר אשי ומיהו, דהא משום דיענין
44 דבדיה דנתן בן באקא תתל. אבל קשה
45 מעורבין לעיל (בגא.) דאמר רב יוסף אפיולי ל
46 קרוקי מדיבא ויש לומה. דנמי לא סבר לה
47 כרבנאי. דרבינו עסק כמר רב בר אשי

1 **כדנידנ** נקתמא אפומיה דתבאב. דבי בר מרין
2 **בריה דרבין פי היה נפצי פיתנא, היה אולא**
3 **רקתא ומקא אינשי; אתו לקמיה דרבנאי, אמר**
4 **להו: פי אמרין מודה רבי יוסי בגנדי דליה**
5 **הני מילי דקא אולא מכוה, הכא זיקא הוא**
6 **דקא מנטי לה. מתקור לה מר בר רב אשי:**
7 **מאי שנתא מוודה ורוח מסייעת? אמרה קמיה**
8 **דמרבא, אמר להו: היינו וורה ורוח מסייעתו.**
9 **ולרבנאי, מאי שנתא מגין היצוא מתחת הפטיש**
10 **דחוקי, דחייב לשלם? – תבאב נחא ליה דליה,**
11 **היא אי נחא ליה דליה. אפומא לא ישע אדם**
12 **אילו סמוך לשדה תבירו – אלא אם כן תרחיק**
13 **ממנו ארבע אמות, אחד גפנים ואחד כל אילן.**
14 **היה גדר ביתים – זה סומך לגדר מלאן זה**
15 **סומך לגדר מלאן. הו שרשים יוצאים לתוך של**
16 **תבירו – מעמיק שלשה מפרסם כדי שלא יעבב את**

1 כדנידנ נקתמא אפומיה דתבאב – שם יניחו בר על חומה וכסויה עליה – ינע הביסוי
2 תומתה דרעה. ורקתא – מה שמענין מן הפתח. מאי שנת מוודה – בשבת דחייב, ואף
3 על פי שדרוח מסייעתו חשיב לה עושה מלאכה. אלמא גירי דליה נבנה חייבי וורה ורוח
4 מסייעתו – כי היכי דלענין שבת דירי כוה – לענין נוקח בתי כוה חשיב ליה. ולרבינאי מאי
5 שנת כו' – בשלמא וורה ורוח מסייעתו – לא
6 דהיא ליה פירא, דקטריב: מנומא מאוסר שבת
7 לא ילפינן, דרתם מלאכת מחשבת אסרה תורת.
8 והכאי גונא מרעיונן ליה לאת פיראב בבבא
9 קמא ב"בבבס צאן לדיה" (ס.א.) גין –
10 אטעניצא פירא, היצואת מן הברזל כשהפטיש מכה
11 עליו, חייב – והרי הולכין דרוח. נחא ליה
12 דלייל – לחוק, שלא ידליק את ביתו. **משנה**
13 **סמוך לשדה תבירו –** בין שדה הלכן בין שדה
14 האילן, וטעמא – כדו עבודת הברס,
15 שכשירושא את אילנותיו לא יתא עירך דבבס
16 מתיירשו לתוך שדה תבירו. מעמיק – לוק בעל
17 השדה שבתא כו, קוצין – בעומס שלשה
18 טפחים. והענינים שלו – בגמרא מפרש של מי.
19 **גמרא** אבל בבבא שתי אמות – שמתירשתן
20 קעה. פיראסא – כרס. ותיא איחוקי לי – ארבע
21 אמות. שבתא כו – כן שמו. אשכחיה –
22 פפא לרב דתא דקא חפר וקוצין שרשין. מאי דתי
23 אמאי קיעינת? אמרי ליה כוליה – הדבאני
24 לו ראית הרבה שלא קוצין.
25 שהחוקין

17 **המחרישה. היה חופר בור, שיה ומערה – קוצין ויורה, והענינים שלו. גמרא** תנא: ארבע
18 **אמות שאמרו – כדו עבודת הברס. אמר שמואל: לא שנו אלא בארץ ישראל, אבל בבבא**
19 **– שתי אמות. תנא נמי הכי: לא ישע אדם אילו סמוך לשדה תבירו, אלא אם כן תרחיק**
20 **ממנו שתי אמות; והא אמן תנן: ארבע אמות אלא לאו פדשמואל, שמע מינה, ואיפא דרמי**
21 **לה מירקא; תנן: לא ישע אדם אילו סמוך לשדה תבירו – אלא אם כן תרחיק ממנו ארבע**
22 **אמות; והתנא: שתי אמות אמר שמואל, לא קשיא: פאן בבבא, פאן בארץ ישראל, רבא**
23 **בור בתנן הוה ליה הנהו דיקלי אמיצרא דרב יוסף, הוה אתו צפורי ורבי דרדילי**
24 **ונחתי בפרידסי ומפסדי ליה; אמר ליה: ויל קוצין, אמר ליה: ותא ארתיקי לי אמר ליה:**
25 **הני מילי לאילנות, אבל לגפנים בעינן טפי. – והא אמן תנן: אחד גפנים ואחד כל אילן**
26 **אמר ליה: הני מילי אילן לאילן וגפנים לגפנים, אבל אילן לגפנים בעינן טפי. אמר ליה:**
27 **אנא לא קיעינא, דאמר רב: האי דיקלא דטעין קבא – אסור למקצינה, ואמר רבי הנינא:**
28 **לא שכבו שכחת ברי אלא דקין תאנתא בלא וימניה, מר אי נחא ליה ליקוין. רב פפא**
29 **הוה ליה הנהו דיקלי אמיצרא דרב הונא בריה דרב יהושע, אול אשכחיה דהוה**
30 **חפר וקא קאין שרשיו, אמר ליה: מאי תאי? אמר ליה, תנן: הו שרשים יוצאים לתוך**
31 **של תבירו – מעמיק שלשה כדי שלא יעבב המחרישה. אמר ליה: הני מילי שלשה, מר**
32 **קא חפר טפי אמר ליה: אנא בורות שחיון ומעורת קא חפרנא, דתנן: היה חופר בור,**
33 **שיח ומערה – קוצין ויורה והענינים שלו. אמר רב פפא: אמרי ליה פוליה ליה וילי ליה**
ע

17 ובמאמרו. ועד אמור רבינו יצחק: דבעלי חיים שאני, דחמידי טפי מרות, דבה אחר מעורב בתן, כדאמרינן בבבא קמא (א.ו.).
18 **מאי** שנת מוודה ורוח מסייעתו – ורבינא לא חשיב לה פיראב, דסבר: כי היכי דלא נמרינן משבת לענין תשלומין, כדמפרש רב אשי ב"בבבס"ג (בבא קמא ס.א.) דגבי שבת מלאכת
19 מחשבת אסרה תורה. אבל תבאב נמי הוא, ונרמא בנזק פסור – דכי נמי לא נמרינן מוחתם שיהא חייב להרחיק, ומר בר רב אשי סבר: נתי דחובין תשלומין לא נמרינן, לענין
20 דהרהקה דלישבוש גירי דליה – גמרינן שפיר, כיון גרמא בנזק אסור. **ורבינאי** מאי שנת מגין – ואם תאמר: ואמאי קאמר ורבינאי לאמרינן נמי תיקול חובת תשלומין, מאי
21 גמרינן נמי ורמא: משום הכי נקט רבינא. דאמרינן הרי מצי לרחוקי דרביי נמי חייב לרחוקי דתבשלומו, ולבגמרי מרמה לא לזוהר ורוח מסייעתו.
22 **אחד** גפנים ואחר כל אילן – מתוך פירוש הקונטרס לעיל (תקא) משמע דנקט אחד גפנים – משום דשיקר ברוח כלאים, דהכא ראיא מלאן דכשש בירי ליבא אסור כלאים, וזה
23 לטעם לגדר מלאן חו מלאן, ואין נראה. דרשה תבירו? דקתיי תבא על כרחך לאו בשל ורעיס איירי, דהא מוקמינן בגמרא דמתניתין אילנות אילנות גפנים ולשפיר, אבל
24 אילנות תולמי – כמאן שם פסרי, ומתיא טעמא גפנים לורעית בעי טפי, אלא דנראה דנקט אילן, דלא תיסק ארעתיק למימרי דלשפיר, ארבע
25 אמות דמתניתין דקא גפנים, שמענו כיום שיה וזה במקום אחר, לענין כלאים. **אבל** בבבא שתי אמות – תימה: דבריק "דמוכר את הסיפיה" (בבא בתרא פב. ובש ספ. פג.א.)
26 גבי קנה שלשה קנה קרקע, דאמר רב יוסף עובדא וזה בוריא דרעטא כו. משמע מזהים דבבבא נמי בעינן ארבע אמות, ובבבא הוה מעשה ועירך לומר: דבדחיא רורא ורעטא
27 היה להם מחרשה גזולה מבר בארץ ישראל. ואם גפנים בעי טפי – הווא כשעט דקלס, כשום גבדיס. אבל אם נטע ערין – לא, דממילא קא גרל, ולא גירי דליה
28 הוא. **אין** אלא קיעינא דאמר רב כו. ואם תאמר: ונתתן ממתניא קוצין ונותן דמיס ויש לומה: דאיבא לאוקמיס אילן, כל קשה דאמרינן "דחובי" (בבא קמא
29 בגא.) גבי הנהו דיקלי דמכשח בגופני הוה, דקאמר: למחי אייתי לו מקרייהו, אלמא משום דהוק גפנים מותר לקוין דקלים ויש לפרש: דשאני תתם, שיותר מדאי הוה מכשחיס

1 **מאי** שנת מוודה ורוח מסייעתו – ורבינא לא חשיב לה פיראב, דסבר: כי היכי דלא נמרינן משבת לענין תשלומין, כדמפרש רב אשי ב"בבבס"ג (בבא קמא ס.א.) דגבי שבת מלאכת
2 מחשבת אסרה תורה. אבל תבאב נמי הוא, ונרמא בנזק פסור – דכי נמי לא נמרינן מוחתם שיהא חייב להרחיק, ומר בר רב אשי סבר: נתי דחובין תשלומין לא נמרינן, לענין
3 דהרהקה דלישבוש גירי דליה – גמרינן שפיר, כיון גרמא בנזק אסור. **ורבינאי** מאי שנת מגין – ואם תאמר: ואמאי קאמר ורבינאי לאמרינן נמי תיקול חובת תשלומין, מאי
4 גמרינן נמי ורמא: משום הכי נקט רבינא. דאמרינן הרי מצי לרחוקי דרביי נמי חייב לרחוקי דתבשלומו, ולבגמרי מרמה לא לזוהר ורוח מסייעתו.
5 **אחד** גפנים ואחר כל אילן – מתוך פירוש הקונטרס לעיל (תקא) משמע דנקט אחד גפנים – משום דשיקר ברוח כלאים, דהכא ראיא מלאן דכשש בירי ליבא אסור כלאים, וזה
6 לטעם לגדר מלאן חו מלאן, ואין נראה. דרשה תבירו? דקתיי תבא על כרחך לאו בשל ורעיס איירי, דהא מוקמינן בגמרא דמתניתין אילנות אילנות גפנים ולשפיר, אבל
7 אילנות תולמי – כמאן שם פסרי, ומתיא טעמא גפנים לורעית בעי טפי, אלא דנראה דנקט אילן, דלא תיסק ארעתיק למימרי דלשפיר, ארבע
8 אמות דמתניתין דקא גפנים, שמענו כיום שיה וזה במקום אחר, לענין כלאים. **אבל** בבבא שתי אמות – תימה: דבריק "דמוכר את הסיפיה" (בבא בתרא פב. ובש ספ. פג.א.)
9 גבי קנה שלשה קנה קרקע, דאמר רב יוסף עובדא וזה בוריא דרעטא כו. משמע מזהים דבבבא נמי בעינן ארבע אמות, ובבבא הוה מעשה ועירך לומר: דבדחיא רורא ורעטא
10 היה להם מחרשה גזולה מבר בארץ ישראל. ואם גפנים בעי טפי – הווא כשעט דקלס, כשום גבדיס. אבל אם נטע ערין – לא, דממילא קא גרל, ולא גירי דליה
11 הוא. **אין** אלא קיעינא דאמר רב כו. ואם תאמר: ונתתן ממתניא קוצין ונותן דמיס ויש לומה: דאיבא לאוקמיס אילן, כל קשה דאמרינן "דחובי" (בבא קמא
12 בגא.) גבי הנהו דיקלי דמכשח בגופני הוה, דקאמר: למחי אייתי לו מקרייהו, אלמא משום דהוק גפנים מותר לקוין דקלים ויש לפרש: דשאני תתם, שיותר מדאי הוה מכשחיס

17 ובמאמרו. ועד אמור רבינו יצחק: דבעלי חיים שאני, דחמידי טפי מרות, דבה אחר מעורב בתן, כדאמרינן בבבא קמא (א.ו.).
18 **מאי** שנת מוודה ורוח מסייעתו – ורבינא לא חשיב לה פיראב, דסבר: כי היכי דלא נמרינן משבת לענין תשלומין, כדמפרש רב אשי ב"בבבס"ג (בבא קמא ס.א.) דגבי שבת מלאכת
19 מחשבת אסרה תורה. אבל תבאב נמי הוא, ונרמא בנזק פסור – דכי נמי לא נמרינן מוחתם שיהא חייב להרחיק, ומר בר רב אשי סבר: נתי דחובין תשלומין לא נמרינן, לענין
20 דהרהקה דלישבוש גירי דליה – גמרינן שפיר, כיון גרמא בנזק אסור. **ורבינאי** מאי שנת מגין – ואם תאמר: ואמאי קאמר ורבינאי לאמרינן נמי תיקול חובת תשלומין, מאי
21 גמרינן נמי ורמא: משום הכי נקט רבינא. דאמרינן הרי מצי לרחוקי דרביי נמי חייב לרחוקי דתבשלומו, ולבגמרי מרמה לא לזוהר ורוח מסייעתו.
22 **אחד** גפנים ואחר כל אילן – מתוך פירוש הקונטרס לעיל (תקא) משמע דנקט אחד גפנים – משום דשיקר ברוח כלאים, דהכא ראיא מלאן דכשש בירי ליבא אסור כלאים, וזה
23 לטעם לגדר מלאן חו מלאן, ואין נראה. דרשה תבירו? דקתיי תבא על כרחך לאו בשל ורעיס איירי, דהא מוקמינן בגמרא דמתניתין אילנות אילנות גפנים ולשפיר, אבל
24 אילנות תולמי – כמאן שם פסרי, ומתיא טעמא גפנים לורעית בעי טפי, אלא דנראה דנקט אילן, דלא תיסק ארעתיק למימרי דלשפיר, ארבע
25 אמות דמתניתין דקא גפנים, שמענו כיום שיה וזה במקום אחר, לענין כלאים. **אבל** בבבא שתי אמות – תימה: דבריק "דמוכר את הסיפיה" (בבא בתרא פב. ובש ספ. פג.א.)
26 גבי קנה שלשה קנה קרקע, דאמר רב יוסף עובדא וזה בוריא דרעטא כו. משמע מזהים דבבבא נמי בעינן ארבע אמות, ובבבא הוה מעשה ועירך לומר: דבדחיא רורא ורעטא
27 היה להם מחרשה גזולה מבר בארץ ישראל. ואם גפנים בעי טפי – הווא כשעט דקלס, כשום גבדיס. אבל אם נטע ערין – לא, דממילא קא גרל, ולא גירי דליה
28 הוא. **אין** אלא קיעינא דאמר רב כו. ואם תאמר: ונתתן ממתניא קוצין ונותן דמיס ויש לומה: דאיבא לאוקמיס אילן, כל קשה דאמרינן "דחובי" (בבא קמא
29 בגא.) גבי הנהו דיקלי דמכשח בגופני הוה, דקאמר: למחי אייתי לו מקרייהו, אלמא משום דהוק גפנים מותר לקוין דקלים ויש לפרש: דשאני תתם, שיותר מדאי הוה מכשחיס

17 ובמאמרו. ועד אמור רבינו יצחק: דבעלי חיים שאני, דחמידי טפי מרות, דבה אחר מעורב בתן, כדאמרינן בבבא קמא (א.ו.).
18 **מאי** שנת מוודה ורוח מסייעתו – ורבינא לא חשיב לה פיראב, דסבר: כי היכי דלא נמרינן משבת לענין תשלומין, כדמפרש רב אשי ב"בבבס"ג (בבא קמא ס.א.) דגבי שבת מלאכת
19 מחשבת אסרה תורה. אבל תבאב נמי הוא, ונרמא בנזק פסור – דכי נמי לא נמרינן מוחתם שיהא חייב להרחיק, ומר בר רב אשי סבר: נתי דחובין תשלומין לא נמרינן, לענין
20 דהרהקה דלישבוש גירי דליה – גמרינן שפיר, כיון גרמא בנזק אסור. **ורבינאי** מאי שנת מגין – ואם תאמר: ואמאי קאמר ורבינאי לאמרינן נמי תיקול חובת תשלומין, מאי
21 גמרינן נמי ורמא: משום הכי נקט רבינא. דאמרינן הרי מצי לרחוקי דרביי נמי חייב לרחוקי דתבשלומו, ולבגמרי מרמה לא לזוהר ורוח מסייעתו.
22 **אחד** גפנים ואחר כל אילן – מתוך פירוש הקונטרס לעיל (תקא) משמע דנקט אחד גפנים – משום דשיקר ברוח כלאים, דהכא ראיא מלאן דכשש בירי ליבא אסור כלאים, וזה
23 לטעם לגדר מלאן חו מלאן, ואין נראה. דרשה תבירו? דקתיי תבא על כרחך לאו בשל ורעיס איירי, דהא מוקמינן בגמרא דמתניתין אילנות אילנות גפנים ולשפיר, אבל
24 אילנות תולמי – כמאן שם פסרי, ומתיא טעמא גפנים לורעית בעי טפי, אלא דנראה דנקט אילן, דלא תיסק ארעתיק למימרי דלשפיר, ארבע
25 אמות דמתניתין דקא גפנים, שמענו כיום שיה וזה במקום אחר, לענין כלאים. **אבל** בבבא שתי אמות – תימה: דבריק "דמוכר את הסיפיה" (בבא בתרא פב. ובש ספ. פג.א.)
26 גבי קנה שלשה קנה קרקע, דאמר רב יוסף עובדא וזה בוריא דרעטא כו. משמע מזהים דבבבא נמי בעינן ארבע אמות, ובבבא הוה מעשה ועירך לומר: דבדחיא רורא ורעטא
27 היה להם מחרשה גזולה מבר בארץ ישראל. ואם גפנים בעי טפי – הווא כשעט דקלס, כשום גבדיס. אבל אם נטע ערין – לא, דממילא קא גרל, ולא גירי דליה
28 הוא. **אין** אלא קיעינא דאמר רב כו. ואם תאמר: ונתתן ממתניא קוצין ונותן דמיס ויש לומה: דאיבא לאוקמיס אילן, כל קשה דאמרינן "דחובי" (בבא קמא
29 בגא.) גבי הנהו דיקלי דמכשח בגופני הוה, דקאמר: למחי אייתי לו מקרייהו, אלמא משום דהוק גפנים מותר לקוין דקלים ויש לפרש: דשאני תתם, שיותר מדאי הוה מכשחיס

בבא בתרא. לא יחפור – פרק שני דף כו עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" תוספות

עד דאמרי ליה הא דאמר רב לרודי מיער שהחזיקו בו – תימה: נאי מייחי מרב יחרוד: דריבס שאני, דאי לא הכי – קשיא מתניתין, דקתני "רוצח ויורד" ופירש רבינו גונאלי רוביני יעקב בן מרדכי: דריבס החזיקו במריה דרב ורצח בשריהו, דאי לאו הכי – אין חוקתו מועלת, כדמשמע בהימנדין (בבא קמא ב"ה), ואתא רב הונא

שהחזיקו בו רביס – לעשותו לתוך דרך, אסור לקלקלו, אף על פי שהוא של יחיד, ואנא נמי, הא אחזיקו ליה. לבתר דנפק – רב פפא. אמר – רב הונא אמאי לא אמרי ליה. בתוך שש עשרה אמה – לאילן, ודאי חוקה דאילן, אבל חזן לשש עשרה אמה אין חוקתו חוקה. שאף על פי ששרשיה מתפשטין עשרים וחמש אמה, אינן יניקין אילן בתוך

עד דאמרי ליה הא דאמר רב יהודה: ה' מיער שהחזיקו בו רביס – אסור לקלקלו. לבתר דנפק, אמר: אמאי לא אמרי ליה: פאן בתוך שש עשרה אמה, פאן חזן לשש עשרה אמה. ה'ה' חופר בור, שיח ומערה – קוצין ויורד והעצים שלו" (וכו) בעא מיניה עקב הר"יבא מרב חסדאי: עצים של מיה? אמר ליה, תניתיה: שרשי אילן של הדין הבאין בשל הקדש – לא נהניו ולא מועילין אי אפרת בשלמא בטר אילן אולניו, משום הכי לא מועילין, אלא אי אפרת בטר פרקע אולניו, אמאי לא מועילין? – אלא מאי, בטר אילן אולניו? אמאי לא מועילין? ואי בטר אילן אולניו, אמאי לא מועילין? מדי איראין: בגידולין הבאין לאתר מכאן עסקינן? וקא סבר: אין מעילה בגידולין. רבינא אמר, לא קשיא: פאן בתוך שש עשרה אמה, פאן חזן לשש עשרה אמה. אמר עולאי: אילן הסמוך למיער בתוך שש עשרה אמה – גולן הוא, ואין מכאן ממונו בפורים. מנא ליה לעולאי? הא? אולימא מדתנן: עשר ונעיות המפורזות בתוך בית סאה, חורשין כל בית סאה בשבילן עד ראש השנה; כמה הוו להו? תרי אלפין והמש מאה פרמדי. לכל חד וחד, כמה מטי ליה? מאתון והמשי, הא לא הוי דעולאי ואלא מדתנן: שלשה אילנות כל שלשה בני אדם – הרי אלו מעטרפין, וחורשין כל

1 ונא 2 יחרוד: דריבס שאני, דאי לא הכי – קשיא מתניתין, דקתני "רוצח ויורד" ופירש 3 רבינו גונאלי רוביני יעקב בן מרדכי: דריבס החזיקו במריה דרב ורצח בשריהו, דאי 4 לאו הכי – אין חוקתו מועלת, כדמשמע בהימנדין (בבא קמא ב"ה), ואתא רב הונא 5 וקא חפר בירשות הריבס וקצין שרשיה דרב 6 פפא, ומשום הכי פריך מרדכי יהודה, והיו 7 שהחזיקו בו רביס – אי רשאי לחפור. רבא 8 דקאמר: אמאי לא אמרי ליה כאן בתוך שש 9 עשרה אמה וכו' – הכי פירשה: כלומר כי 10 קאמר רב יהודה מיער שהחזיקו בו רביס אסור 11 לקלקלו – הני מילי תוך שש עשרה אמה, 12 אבל חזן לשש עשרה אמה – מותר לקלקלו, 13 כיון שחזן לשש עשרה אמה כיון שרש 14 הריבס: ובסוף "חוקת הבהיס" (בבא בתרא א"ב) 15 דאמר רבי יוחנן לארס שכנס טול שרש לחזור 16 בתלים במקומן, אף על גב דאיכא ורואא 17 כדנשעיהו, ורואא אילאיב ארס שלש לקשי: הכא איכא 18 ורואא, ורואא ורואא הים – שאני סתם כל 19 רשות הריבס, אבל ליכא ורואא שש עשרה 20 אמה, אבל אי איכא ורואא שש עשרה אמה 21 – מודה רבי יוחנן מותר לקלקלו מותר: 22 בתלים למקומן, כדאמר רבא. ומיהו קשה: נאי 23 קאמר רב פפא אמרי ליה מכלולה, נאי 24 'מכלולה' ומפרש ארס רבינו מנחם: "מכלולה" 25 – היינו מנא יתי דתנן: אם האילן קום לא 26 יקין, ספק בו, וילא יכלי ליה – שהיה הודה 27 אתו מיידי באילן עצמו, אבל השרשיה יקין 28 ורביס חם מנשר: דרב הונא היה קוצין ויורד 29 השרשיה לעצמו. ואמר ליה רב פפא: נאי 30 האי? כלומר, למה אתה לוקח השרשיה 31 לעצמן? אמר ליה: דתנן קוצין ויורד, ויכול 32 בשדן און קוצין – מנן בו לו העצים שלי. 33 דאמרי ליה מכלולה: היינו הנהו דמייחי רבא, 34 ותימא דמייחי לקצין: שרשיה אילן הדין הבאים 35 בו, דמיער מוכח לכל אילן העצים שלי, דקתני 36 במתניתין היינו של בעל האילן. וילא יכלי 37 ליה – שדחה לו כדודי ליה לקצן, עד דאמר 38 ליה מרב יהודה כו', דהי שלא תועיל חוקתי 39 כחוקת רביס לענין שלא תותא רשאי לקבוצו. לענין לו מיהא תועיל – שיהו העצים 40 שלי. ומסקי: אמאי לא אמרי ליה חזן לשש עשרה יש להיות העצים שלי, כדאמר 41 רבינא אמר: כאן שון של 42 אלא הכא בגידולין אחר מנאן – הש ספרים דגוסי: מדי איראי, הא 43 בגידולין, וכל וכו' מרבי דקבוצה, כלומר, על כרחך לא הוכל לפשוט מנאן, 44 דבגידולין הבאין לאתר מנאן איראי, ואי בטר אילן אולניו – רישא אשמעיתין דאין 45 נתניו, וסיפא אשמעיתין דאין מועילין, ואי בטר פרקע אולניו – רישא אשמעיתין דאין 46 מועילין, וסיפא דאין נתניו בגידולין, ואם תאמר: הווא כבא דאשמעיתין דאין מיהא 47 בגידולין – לשמעיתין של הקדש הבאין בשל הקדש, דהוי רבוותא שפי ויש לומר: דתנן הכי משום איך בבא, דאשמעיתין דאין נתניו, דהוי רבוותא שפי, שאין הכל של הקדש. 48 ורבינו גונאלי לא ריש "אלא", והמתירין הוא קאמר הכי, דמוקי סיפא דאין מעילה – בגידולין, והוא ולא נקט דשל הקדש בשל הקדש – משום דבעי למתקן דומיא דרישא, 49 דאין הכל דהקדש אלא תוך הדקדק וחי הדריסו. אבל אי בטר פרקע אולניו, ורישא אשמעיתין דאין מעילה בגידולין – לית הדין בשל הקדש, אלא מושב כל 50 כך לומר: הני שרשיה אונב סיפא. אבל מנא סיפא און רישא. **ב"רנא** אמר, רישא בתוך שש עשרה אמה, בטר אילן אולניו, וסיפא 51 חזן לשש עשרה אמה, בטר פרקע אולניו, ואם תאמר: ולחנא אירי ואירי תוך שש עשרה, ולחנא מועילין, אי נמי אירי ואירי אחר שש עשרה, ולחנא ברישא מועילין 52 של לומר: הנהא הכי לאשמעיתין בדחרייהו – בין בתוך שש עשרה אמה בין חזן לשש עשרה אמה – לא נתניו ולא מועילין. **גולן** הוא ואין מכאן ממונו בכורים – פירש 53 רבינו גונאלי דתנא און מביאין גול על גבי זמנתה שצנאר "אני ה' שונא גול בעלטה" (ישעיה סא) וכתב "הבתאם גול" וגו' (מלאכי א), ולית לן מועילין, דהא כורים פסוקן 54 רבי יוסי, דאמר: זה נועט בתוך שול בו, ואם תאמר: לפירושו, עולא כמאן סבר? דכרבנן נמי לא הוי, דרבנן כל בעו חרקהא אלא ארבע אמות, ולעולא שש עשרה אמה 55 ויש לומר: דעולא הוי מוקי מנתנין בעונמא. כדמוקי לה בריש פירקין, ולחכי לא בעי אלא ארבע אמות. מיהו קשיא לרבי ינאי, דפרקי לקמן לעולא ממוקנה אילן ודקשה, 56 מביא וקריא: נאי לאו כל שהוא ומאי קרשיא? שאני דהם שקבאו, ולא הוה גולן ונראה כפירוש הקודמט: דאף על גב דמותר לתנן, אין מכאן ממונו בכורים, דבעיני 57 "אשר הוריא מארץ", ולקמן דאמר: אילו הסמוך מביא וקריא. שלש מנת כן תרדול ודשע את הארץ – לא קאמר שלש מנת כן תרדול, שיהו מותר לסמוך – דבלאו הכי 58 שרי. אלא על מנת כן תרדול – שהיא חשוב כמו מארץ, ויכול לומר "אשר נתת לי, עשר" נשעית המפורזות בו – בסוכה (ל"א) אמה. עשר נשעית ותרבה וניסוך וזמים 59 הלכה למשה מסיני. ודוקא רשע לתוך בית סאה אבל חופת און צריכין חרישה כל כך. וכן נמי און ביה בית סאה יותר מעשר נשעית און חורשין, לפי שעומדין לעקר. 60

בית

עשית מבית סאה – במצאנה של אילן ועשרים ארבע אמה, שורר יש כאן שלשים ושתים רצועות כל אחת ואחת שלשים ושתים אמה. ואלא מרתנן שלשה אילנות – גדולים, שניקסין יותר מן הנשעית ומפורזין בבית סאה לארכו ולרבוהו, אף על פי שאנו שותפין כל אחד את האל של שלשה בני אדם – מעטרפין לדחות שדה אילן, ולחורש כל בית סאה בשבילן עד שבעות, כדכח שרי אילן, ואם לאו – אין חורשין אלא כל אחד כדו צרכי, דהיינו תחתיו ורצועה לו כמלא אורח וסלו, והשאר היו שדה חלבן, ואין חורשין אותו אלא עד הפסח.

כמה

בבא בתרא. לא יחפור – פרק שני דף כז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזילץ)"
רש"י תוספות

1 לית סאה כמה אלו תרי אלפי וחמש מאות נטריו – על אמה רחב. כמה שמי
2 – כלל סאה מתוך אילנות – שמונה מאות שלשים ועלתא. אבתי נפשינן ליה
3 שש עשרה אמה דערלא. דווי אלף ועשרים וארבע. אל – עולא לא קודק כל
4 כך. האייל קרוב לשעירא דא קאמר. ולא איכפת ליה. אישור דאמיטין לא אק –
5 היבא דאיקל לתומרין. היבא קא אויל לקולא.
6 דמינו ותר על קאמר אדור דיוקן. ופטר
7 ליה מבכורים מי סברת – שש עשרה אמה
8 דערלא ברביעא קאמר. ולידווי שלשים ושתיס
9 על שלשים ושתיס כדקאמרין? בעינולא קאמר
10 – שכל סביבו זונג שש עשרה. ודווי
11 בעינולא. דאילו ברבוע – נמצא בנגד
12 האלכסון יחר שש עשרה אמה. וכמה
13 מרובע יחר על העיגול רביע – דר לביע
14 מאלף ועשרים וארבע. פשו ליה שבע מאות
15 ששים ושמונה אמות ברובא אמה. אבתי לא
16 שיש שיעור. והשאת פשו ליה שיעור
17 דמתניתין אדערלא הלשא דאמתא. ומצא איהו
18 זונג שש עשרה אמה ומנחה לכל צד. ודווי
19 שלשים וששל עש ושמונה. ושיעורא
20 דערלא שבע מאות ששים ושמונה. ושיעורא
21 דמתניתין שמונה מאות שלשים וששל. ופטר
22 שיעורא דמתניתין אדערלא ששים וחמש
23 אמות באמה רחב. חלקו הרצועה הרחב –
24 דתי מנא ושליש אמה אוך בריתא וחי

במה מרובע יחר על העיגול רביע – דבי איתא בבביתא דפוסת מרות. וכן דעירובין.
הכי גרס רבינו שמואל – ודא תרי תילתא אמתא – כשתקוף אלף דערלא
רצועה רחבה שש שלשים אמה. דיא דרכל בילתא חמשנה. שדא יחר ששים וחמש אמות
ושלש ברובא אמה. שדרא אם תקוף ושש עשרה ושנים עשרה מרובעים יצטרך מנא
עשרים ושמונה. ולא רבעי קרנות שמונה שלשים
– דבי מנא ושלישין ששים ושש ארוך. דר על שני
שלשים רחב. תחסר הרביעי שהעיגול פחות –
ישאר ששעים ושמונה. וכן ששים וחמש ושלש
תחתוך לשלשה חלקים לאורך – תהיה רצועה
אחת של מאה תשעים ושש ארוך שלש. תחתוך
לשנים ותשעה הו בער זה – דהיידי רצועה ארכה
תשעים ושמונה על רוחב שש תילתא אמה. עד
מנא יצחק בספר אחר מפורש בנרות
הספר לחקוף בחוטים אילן דערלא. שדוא
שלשים וחשים על שלשים וששים. עד שדא שני
שלשים אמה סביב. תחתוך החוטין ומפסמם –
דיה העיקרן ארכו מאה. שדוא חקוף שלשים
ושלש ושליש. וכל שיש ברובו ספח – יש
הכיפק שלש. ותחתוך תשעים ושש שדוא חקוף
שלשים וששים. הרי תחתוך פחות מן חנון העיקר
ככל צד שני אמות. ותחתוך הרחף מצד אחי.
ומנאל צד אחד הארוך לצד הקצר – תהיה
רצועה ששעים ושמונה. וכן הוא ששים וחמש
ושלש. דרך אחרת: שלשים וששל ועל

שלשים וששל ושליש מרובעים – עולה אלף אמה ואחת עשרה אמות ושלש של שליש
שדואי השעית אמה. תחסר רביעית – ישאר שמונה מאות שלשים וששל – הרי
אלף חמשנה שלשים וששל ועל שלשים וששל ושליש (הנה) – או כעין הן: שליש
סאה דחי שש עשרה ושני שלשים על חמשים. חתוך באמצע ושם על זה – דהיי עשרים
וחמש על שלשים וששל ושליש. דרך אחרת: תלת סאה הוא מנאל על עשרים וחמשה. חקף
ושלש לאילן אחד – דייה שלשים וששל ועל עשרים וחמש. והם שלשים וששל
העולה על שלשים וששל ושליש ועלשים. שדרא מוסק הרביעי מלבר שדוא שלשים מלגיו.
דיהינו שמונה אמה ושליש באורך שלשים וששל ושליש – דייו שלשים וששל ושליש על
ששאר הרביעי וששעספת – ודי עגול שלשים וששל ושליש על ששאר חנון עגול.
ולספירים גרסי' יש ליה פלגא דאמתא. יש לפרש דחשיב עולא שש עשרה לכל צד. לבד
מקום האילן ומקום אילן שלש על שלש. ומצא אילן דערלא שלשים וששעספת על שלש
שלשים וששעספת וששעספת. שתקוף ככל צד פלגא דאמתא דייה שלשים וששל ושליש על
שלשים וששעספת וששעספת. ודערלא אל חשיב מקום האילן. ומקום האילן
דחי אמה על אמה. נמצא דווי אילן דערלא שלשים וששל על שלשים וששל. ואם הוי
מרובעים – דייה עולה אלף ושמונים וששים. תחסר הרביעי ישאר שמונה מאות ושש עשרה
ולמשה רביעי אמה. ודא רטינן (דווי) ופשונו ליה ששעספת מנא ושחין דאמתא. נמצא אילן
תשעה רביע על עולא שש עשרה אמה וששעספת. ופלגא דאמתא קאי אבית אמה.
שדוא חמשה על חמשה. כשתסיר פלגא דאמתא לאורך וכן לרחב – יעלה החסרון
חמשים אמה חסר רביעי. דווי שלשים אילנות – לאילן אחד יעלה שש עשרה אמה
על הרביעי. ושאר באילן דערלא.

לחומר לא דק – ואם אמר: דא חנון קולא הוא דא דמייתי ביכורים. דמפקע ליה
מחרומו ומעשר. כדאמיטין בדיבורא את הפסיעה (בבא בתרא פ"ג.)

אמה. חקף מהם האילן שלשים ושתיס אמה לצפון וכנגדו לדרום – נמצא מהצפון
לדרום שלשים וששעספת. שדרי הספת עליו חצי אמה לכאן וחצי אמה לכאן. וכדיך
נשאר ששים וששל וחמש חצי אמה. חן חציון למורח וחציון למערא – נמצא חקוף
ברבוע. ולא קודק ומנאל כל פגט נקט אמתא. ודא עולא בעינולא קאמר. ואילו
בעינולא הייתי יכול להספק עליו שני שלשים אמה לכל צד. אלא משום דאן פורתא
לא דק כולי האי. ודא גרסי: פשו ליה תרי תילתי דאמתא. חנון דלא קן – עולא.
דיהה לנימור ששעספת ופלאגא. ולחומר א – ודא ודא לתומר אלא בעצמם שיעורו.
מא לא בו שזוא – חוץ לעבוי של אילן לכל צד. הקונה שא אילנות בתוך של חבירו
מביא ואינו קורא בו' – לקמן נתן בדיבורא את הפסיעה: המוכר שתי אילנות לחבירו
לא פרש לו קרקע – אן קנה קרקע. אבל קנה שלשה – קנה קרקע. ואם על פי שלא
פירש. הלכך. בני בכוריהם שני אילנות. ודא עולא קורא. לא דמי למנאל פלגא. שכל
הארמה אשר נתתה ליה (ברכים ב.). דא שלשה – דקנה קרקע. מביא וקורא. **מא** לא
קרינא ביה (לא יעשר שאין חובע אלא חובו אבית דין. והם מוקינן ליה כשביעית במתן
הזה דרבנן. וקרינא דהם אן חובע פרובול אלא על חקףקא. אלא אן על חקףקא לזה
לא כתבין ליה. דלחולא דלא שכידא היא. דמתמטא אן אדם סומך אלא על קרקע
לזה. וכשאן לו – לא תקין הלל פרובול.

לחומר דערלא לא איירי אלא במנא דאמתא שביה בתוך שש עשרה אמה
מחרומו ומעשר. כדאמיטין בדיבורא את הפסיעה (בבא בתרא פ"ג.)

– פעמים מביא. ופעמים אינו מביא. **אילן** ורקעו בו – למאי דמוקי על בישש עשרה אמה חציון לפרש מאי אמתא לאשמועינן. וביא חריטני בשמשון בן אברהם. דאנת
לאשמועינן ולמדויה. דא קנה אילן סחם – אינו מביא וקורא. ואם קנה שנים. אפילו סחם – מביא וקורא. דקנה קרקע. וברבי מאיר דאמר (בבא בתרא פ"ג.). הקונה שני
אילנות – קנה קרקע. **הא** שלשה מביא וקורא – דהה מצי למפרך סיספא. דקתינ בהדיא במסכת ביכורים. סיספא דחי. דמייתי הוא: הקונה שלשה אילנות חוץ של תבירו
– מביא וקורא. אלא דארוחא דאמתא בכמה מקומות מירשא מה שחילו.
לא שש עשרה אמה – דא אמר: הרי אמתא דאמיטין בדיבורא את הפסיעה (לקמן פ"ג.) אן שלשה אמה קנה קרקע. ומבדקו תרתין. וביבוי. ודחנה בלל מאל אורה וסלו ויש לומר: דהחם כשנעמי
האילן דוילמי הרבה. ויחצאן חוץ לשש עשרה אמה. ואם האמתא קנה אילן אחד אמאי אינו מביא וקורא. למאן דאמר קנין פירות קנה חנון דמי. ומאי שנא מנמבר שדוה לפירות
דמביא וקורא לדרידה. כדאמיטין בפרק "השולח" (גיטין מ"ב.) וליבא למימר דדאי חנון סבר דקנין פירות לאו בקנין חנון דמי – דא דבי מאיר אילן דהיבא דקנין חנון דמי בהשולח" (שם
מתא.) ובהבניה"ב (בבא קמא צ"ג.) ואית ליה ליקנין אילן אחד (אם אילן אחד אינו מביא וקורא) ויריך לדידות חנון דמי. ודא חנון דמי. ודא חנון דמי. ודא חנון דמי. ודא חנון דמי. ודא חנון דמי. ודא חנון דמי.
אבל האבא ותייבש מדי האילן – אן על בקרקע כלום. אן ימי. החם קרקע קנהו לו לכל רבר. למשטח בה פריי ולמיועור בה סילקא וירקא. אבל גבי אילן – אן לו אלא יניקה לברת.
ובירורי פירש בקוטרם ולא רטינן "ובירורי". אלא תריב במעשה של (ישש) שום ורדי. לא "מארך" ולא "מארמה" שאת ליה. אף על פי דברכות ביה "זכר לא רטינן לא ישראל אלא
הארמה אשר נתתה ליה (ברכים ב.) – אן שדוא לו חלקא. אלא לכל ישיעור. מיהו. על כרחן אן ורדי באילן אחד. דחני על בירושלמי: דמי על בירושלמי. ומכל מקום לא רטינן ליה. מרומי
עלה בירושלמי – נכלל במרובעים וליה. **לרוב** על פרובול – אבל אמטלשין אן חובתן פרובול – מפני שכולם כלותין. ודא חולא לא רטינן ליה. ודא חנון דמי. ועצין נקוב. אף על פי שכול
כלותין – חובתין עליו פרובול. ולא פלוג רבנן במתקיעי. ודא דחובתין אפילו על קרקע כל שדוא פירש רבינו שמואל בן מאיר בהשולח" (גיטין ל"א.) – משום דאן אונאה לקרקעת.
דחי כאילו ש' לו משטן ככל. אן רגאה. דחי דאן חוץ אונאה – ביטול מקח בחרת מפלגא שי לקן. אלא דינו טעמא – שמוס דגדי ורדרי גבי. במעשה דקטינא דאביי (כתובות צ"ג.)
דלי דין כר יאן גלבת כל חובו. וכענין ויה איבא סוף פקח. ובענין ויה איבא סוף פקח. ובענין ויה איבא סוף פקח. ובענין ויה איבא סוף פקח. ובענין ויה איבא סוף פקח.

1 ונקיין עמב נכסים שאין להם אחריות – דתנן בקדושים (ב"א.) נכסים שאין להם אחריות
 2 נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף בשטר ובדוקוסה. ששולטתלין אין נקנין אלא
 3 במשיכה, ורקע נקנה בכסף. ואם נכר לו קרקע ומטלטלין יחד, כיון שנתן דמי הקרקע,
 4 או אמר לו שטר מכירת קרקע, או אחריות בקרקע מדעת מוכר – נקנו המטלטלין בלא
 5 משיכה. קתני מיהא: קרקע על שדה או חייב
 6 בביבויים, וקא סלקא דעתך ביבוי אבדא קאמרי.
 7 הכא במאי עסקינן בחסין – שכל שבעת
 8 המינים הריבויים בביבויים. עוקרינן זה בזה –
 9 שאין חוסמין על הברירה, לחלקו לחומצא
 10 ולומר שלמד הארץ חייבין ושלמד החוץ
 11 מפורין, אבל דבולא ילמא תהיל בפטור פטור
 12 – שאם היו כל שרשי בחוץ לארץ – פטור,
 13 ואפילו עומד האילן בחוץ שש עשרה אמה
 14 לארץ, ולא אמרנן מן הארץ ינק. דבפסיק
 15 גומא – באמצע שרשי, שאין שני צדדין
 16 יכולין לנקט זה מזה. הברירה יוניקי – האילן
 17 נעשה אחד למעלה כעבדו. אירא מכלכל –
 18 אף על פי שבתוך הקרקע כשיני אילנות, והואיל
 19 למעלה באויר העולם נעשה אחד – מתערבין
 20 ויונקוהו. עשרים וחמש אמה – קשה ללעלא,
 21 דאמר: שש עשרה אמה ותו לא. אבחושי לא
 22 כבשה, ששערה חבירו הוא. עדי שיתוס,
 23 הלכך טפי מהכי בלא גזלן הוא. הנוטפה – נטפ
 24 לתוך שדה של חבירו. שנת על גבי תהיל
 25 יחושע – הנתנה עומדם שלא יקפידו על כך.
 26 **משנה** מרדע – מלמד בקר. קוצין –
 27 הנעפים עד גובה מלא מרדע, שלא יכבדוהו
 28 מלהוליך מחרשתו שם. החרוב והשקמה –
 29 שצילם מרובה וקשה לשרה. גנג המשקלת
 30 – כל מה שנטה לתוך שדהו. משקלת – חט
 31 והאמרוכלין שבנין תומה, ותהיל בה משקלת,
 32 של אבר, ואם בית השלחין היא כל האילן –
 33 אפילו אינו חרוב ושקמה קוצין כנגד המשקלת,
 34 שחצלה לרוב השלחין, אבא שאול אומר כי

1 **ונקניין עמה נכסים שאין להם אחריות – הקא במאי**
 2 **עסקינן – בחיטוי. דיקא נמי, דקתני: כל שהוא, שמעו**
 3 **מינה. תא שמעו: אילן מקצתו פאריין ומקצתו בחוץ**
 4 **לאריין – סגל וחילין מעורבין זה בזה, דברי רבי. רבן**
 5 **שמעון בן גמליאל אומר: הגרל בחיוב – חיוב, הגרל**
 6 **בפטור – פטור; עד פאן לא פליגי אלא דמור סבר: ש**
 7 **גרירה, ומור סבר: אין ברירה, אבל גרל בפטור – דברי**
 8 **הכל פטור – הקא במאי עסקינן – דמפסיק גומא. –**
 9 **אי חכי, מאי עמיתה דרבי? – הדרירו ערבי, ובמאי קאי**
 10 **אפילו, מר סבר: אוריא מכלכל, ומר סבר: קאי**
 11 **לחודיה קאי ותאי לחודיה קאי. ויש עשרה אמה ותו**
 12 **לא? ותא תנן: מרחוקין את האילן מן הבור עשרים**
 13 **וחמש אמה אמר אביי: מיל טובא אולי, אבחושי לא**
 14 **מכחשי אלא עד שש עשרה אמה, מפי לא מכחשי.**
 15 **פי אהא רב דימי אמר, בעא מיניה ריש לקיש מרבי**
 16 **יוחנן: אילן הפסוקד למיצר בתוך שש עשרה אמה,**
 17 **מהו? אמר ליה: גזלן הוא, ואין מבייא ממינה כפרים.**
 18 **פי אתא רבין אמר רבי יוחנן: אחד אילן הפסוקד**
 19 **למיצר, ואחד אילן הנוטפה – מביא וקורא, שעל מנת**
 20 **פן הנחיל להישע למישראל את הארץ. משנה אילן**
 21 **שהוא נוטה לישע, תכירו – קוצין על גבי המרדע על**

1 **בחתמה – ואם תאמר: ודא וזהו יניקתה שלשה טפחים, כדמוכח בשבת פרק אמר**
 2 **רבי עקיבא: בשמעתין דערוגה (פ"ה.) ואין לומר ר"ב שחאי' דהבא לאו**
 3 **דוקא, ודא בפרק קמא דקדושין (כ"א.) קא מייתי לה בשמעתא דבי ראי צבורין בה**
 4 **או לאו, קאמר. כל שדוא למאי חזי ומשנה: גנג שזענין בה מטא, קאמר: איכפל**
 5 **תנא לאשמועינן מהתא: גנג לא עסקין תהיל'**
 6 **בה מרגיטא – שמענו ר"ב שחאי' דהקא**
 7 **וש לומר: דהדי דניקתה שלשה, מכל מקום**
 8 **עיקר יניקתה אינו אלא כנגדה, ואילן נמי,**
 9 **יניקתו עשרים אמה, אפילו הכי עיקר יניקתו**
 10 **שש עשרה.**
 11 **ואחד** אילן הנוטה מביא וקרא – בפרק
 12 "המקל" (בבא מציעא ק"א) פליגי
 13 רב ושמואל אבדיל הנוטה על המיצר, רב אמר:
 14 הנוטה לכאן – לכאן, והנוטה לכאן – לכאן.
 15 ושמואל אמר: לחילוקי. ופירש בקונטרס הדם
 16 דבנטיית שטרות איתר, ולפיכך שזמעתין אבא
 17 כרב, דאדיל בתר שרשי. ורבינו שמשון בן
 18 אברהם פירש שם בענין אחר. **שעל** מנת בן
 19 הנחיל הישע וכו' – ברמורה' (בבא קמא
 20 פ"ב) פרי: אבאי' אלא חשיב כל בדיד עשרה
 21 תנאין של ידועשע ומשני לה. **כדחלולי** סיני
 22 – פירש רבינו הגאון, החלולי – לשון ריהא
 23 שעשעם עורה של עץ, ונראין כבני אדם, ואף
 24 העוף רשאי ליטאר שם. ופירש שמשון על דקא
 25 על פי שברח העוף – פעמסם שמשאור שם
 26 בשד דמת שמביא בפיו ונשאר שם בענף
 27 הלכך אין לו תקנה אלא בקציעת ענפיה כולל.

הדרן עלך לא יחפור

1 **גבי המחרשה, ובחרוב ובשקמה – כנגד המשקלת, בית השלחין – כל האילן כנגד**
 2 **המשקלת; אבא שאול אומר: כל אילן סרק כנגד המשקלת. גמרא איבעיא להו: אבא**
 3 **שאול, ארישא קאי או אסיפא קאי? תא שמע, דתנאי: בית השלחין – אבא שאול אומר:**
 4 **כל האילן כנגד המשקלת, מפני שהצלה רע לבית השלחין; שמע מינה ארישא קאי, שמע**
 5 **מינה. אמר רב אשי: מתניתין נמי דיקא, דקתני: כל אילן סרק; אי אמרת בשלמא ארישא**
 6 **קאי, היינו דקתני כל אילן, אלא אי אמרת אסיפא קאי, אילן סרק מביעי ליה? אלא**
 7 **לאו שמע מינה ארישא קאי, שמע מינה. מושגה אילן שהוא נוטה לרשות הרבים – קוצין**
 8 **דבי שהיא גמל עובר ודוכב; רבי יהודה אומר: גמל טעון פשתן או חבילי ומזרות; רבי**
 9 **שמעון אומר: כל האילן כנגד המשקלת, מפני הטומאה. גמרא מאן תנא דבגזון בתר**
 10 **אומריא דהשתא אולינן? אמר ריש לקיש: במחלקת שנויה, ורבי אליעזר היא; דתנן: אין**
 11 **עושין חלל תחת רשות הרבים, בזרות, שחין ומקצתו; רבי אליעזר מתיר בכרז שהתא**
 12 **ענקה מהלכת למענה אכנים. רבי יוחנן אמר: אפילו תימא רבנן, התם – זימנין דבפשתן**
 13 **ולאו אדעתיה, אבל הקא – קמא קמא קא קריין ליה. "רבי יהודה אומר: גמל טעון פשתן**
 14 **או חבילי ומזרות." איבעיא להו: שיעורא דרבי יהודה נפיש, או דלמא שיעורא דרבנן נפיש?**
 15 **פשיטא דשיעורא דרבנן נפיש, דאי סלקא דעתך שיעורא דרבי יהודה נפיש, רבנן בשיעורא**
 16 **דרבי יהודה היכי עבדי? – ואלא מאי? שיעורא דרבנן נפיש, רבי יהודה בשיעורא דרבנן מאי**
 17 **עבדי? – אפשר דתנין והלף תורתיה. "רבי שמעון אומר: כל האילן כנגד המשקלת, מפני**
 18 **הטומאה". תנא: מפני אהל הטומאה. פשיטא, מפני הטומאה" תנן – אי מתניתין, הוה**
 19 **אמינא: דלמא מייתי עורב טומאה ושדי התם, וסגיא בדחלולי בעלמא, קא משיטע לן.**

הדרן עלך לא יחפור

1 **מת אצל האילן, הרי הענפים ארוכים מאחילין עליו ועל עברי הדרכים ומביאים עליהם את הטומאה, ושדי התם – על האילן, ומתוך שענפיו רבים הטומאה עומדת שם ואינה**
 2 **נפלת לארץ, ובני אדם עוברים תחתיה, ואי לא היישנין אלא לחיב – בדחלולי בעלמא סיני ליה, לקיץ אחד אחז מנתניהם, כדי להרחיק אויר ביעיהם ולא תעמוד שם טומאה. קא**
 3 **משפעין לן – מתנינא, דאפילו לא נותר בו אלא ענף אחד – מדק הוא את הרבים.**

בבא בתרא. חזקת הבתים – פרק שליש דף כח עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)"

תוספות

אלא

מערת חזקה שאין עמה טענה ב' - תימה: מאי סלקא דעתיה דמסקא? והיכי
 מציי לאוקמי בדיה כיון דלא עסקו מדידי ויש לומר: דהכי פריך: כיון דלפת מסור
 דמוערי, מה הוה בשלש גניחותו דהי בחזקת גנן? - הכא נמי דכין דאבלה שלש שנים ולא
 מידה דהיא חזקת שלא ימיה עור, ובלא טענה מה הוה טענה, דאית לן ללימירי שמחל
 לו, אי נמי, דא חזקא פריי ללימירא דמסקא שלא
 בטענה תתא חזקא - היינו גנן דאמר ליה
 'מפלינאי ובנתה דובנה מניך', אף על גב דלא
 אמר ימיה קמדי ריהו, ובנה, ויהו רב אפילו לו,
 קומא, ולא ידע אלו ובנה מדידי אי ילא, אלא הדכי
 אמר ליה. תימה לרבינו שמשון בן אברהם: הא
 דמינענין לן בפרק 'ביערי דהניג' (בבא קמא
 כ"ד א), לא לאיערדי תורא אי לאיערדי גברא,
 תפששו מחבא לאיערדי תורא. ודאמר ר' אבהו,
 הולכי אושא: מה שור המועד, כיון שנחג שלש
 גניחות - נפקא ליה רב, ואי לאיערדי גברא -
 לא מיערד עד גניחה ברביעה, דאו דהוה מיערד
 לעבור דברורא, דבשנת גניחה
 החירו בו - עיינן לא עבר על שלש ההרות
 עד שינח פעם רביעה ויש לומר: דסוגיא דהבא
 כמנא דאמר לאיערדי תורא. והולכי אושא לא
 אמרו אלא דגמירין משור המועד ולא יתיר,
 ולינעין משלש ההרות דגברא ולא משלש
 גניחות משלש. ועוד: לדימא דאמר לאיערדי
 גברא - אין עירי שרודי מחזקות לעבור
 בהרותא, דאם בן עד גניחה גמישית לא יחייב.
 אלא עירי שרודיתו בכל פעם כשיגיד, והי
 ששומר שור. ומכל מקום, חייב דשור תריאי
 במה שחזוק ליה. **אלא** מעשה מחאה שלא
 בפניו לא תתא מחאה - פירש רבינו יונה: כי
 היכי דילפת משור המועד דהוי חזקה בשלשה
 זמני - הכי נמי נילף: מה שור צריך הערוא
 בפניו, ולא אמר קאל את ליה, ותועיל - הכי
 נמי מחאה שלש בפניו אית לן ללימירי דלית ליה
 קאל, ולא תתא חזקה על פי בטענה חזקה.
 כיון דאין קול למחאה - מה היה מועיל אם
 מודה, כיון שלא תועיל לחזוק מחאתו? אף על
 גב שמחאה באה לבטל החזקה, וההעדאה אף על
 לקיים - כיון מוקם פריך שפיר. דהא בטק
 מחאה ולא נקט חזקה - משום חזקה נשמעת
 שפי מחאתא, כיון מחאה אינה נשמעת יתיר.
 ובכא ועוד חזקתו דהי מצו למפירי דהי חזקה
 מחאה. דכרפין אליבא דרבנן, אלא כיון דאית
 משור המועד - ניחא ליה למפירי מיהו. ומשני:
 חזקת חברה אית ליה. היי קול שן בחזקתו
 להעדאה. אבל מחאה גרידא - מידת הבחון הוא דאין נעשה מוסק אלא אם בן
 מעידים בפניו, אפילו יתברר לו באלף עדים שהעידו על שורו בבית דין.
גנון צלף - בתר דשני ליה מחתא פריך מנלף, דתנאן גרולא דהא בשעת שנטלן
 בחירתה מן האילן, אלא שלא נתבשלה עדיין. אלא צלף - קטן הפרי הרבה
 כשנטלן לחתה. כדאמרי בשבט (א:) עתידין שישטנו שישטנו בכל יום, ולגל
 עליו ותתא תלמידי. אין כל דש תחת השמש אתיו ליה צלף. ורבינו תנאל גריס
 ברישא: אלו חזקת פריי בתר זמנא. כיון עלף שיש לו שלשה פירות בתור, ובתר גריס:
 כיון תנאה. ודאית דשבת משמע סכפריים שלנו.
ודלמא עצה טובה קא משמע לן - הכי נמי מצו למפירי: ודלמא בתוך עשר הוה
 קאי, ומודיע על תחלת אתה עשירה, וליכא אפילו שנה, ולטעול בשנה אחת
 חזקה. ודאית חזקתא פירש: דרוב יליף הכי. וגריס: שהרי נביא עומד בתשע
 ומודיע על אתה עשירה, שתלכד העיר ויאבדו השטרות ויטבנו על חזקת שלש שנים,
 ומביא ראיא מסדר עולם דבשנה תשיעית חדוש עשירי הדי. ומידה, בכל ההספריי שלנו
 כתוב 'שהרי' נביא עומד בעשירי. וכן בסדר עולם שלנו תניא 'בשנה העשירית', ועוד,
 דלפרשטו נמי קשיא: אמר שיש שלש שנים מיום לימוד לחופי גיורת שורו על לכא
 אלא ענה מנה חודש' שהרי בשנת את עשירה לחופי הרביעי בתשעה לחודש
 הזבוקת העיר.

ואידך - כלומר, גניחה רביעית דבעינן - היינו משום דאי לא נגח אחת עשרה בתוך
 ישלש? שאין עמה טענה - נפרש במגותיותן לקמן (מ"א א:) אמר לו מה אתה עושה בחזק
 שלי? אמר לו: שלא אמר לי אדם דבר מפולס, ולא אמר לי 'אתה מפרת לי'. תירושי
 חזקה - דהא אמרת: שלש שנים מפיקי לן מירשת מוכר. ויטעני: **מקמא מאי** - אמרינן
 שלש שנים מפיקי לן מחזקת מדרה קמא -
 דאמרנן: דלמא כדאמר איהו. הוה אמר
 'לקחתיה ממני' וזה אומר 'גולתיה ממני', ואין
 שום יודיעי אמת עמי ב' - אתאי חזקת שלש
 שנים ומוקי לה ברישוייה, ואמרנן: דלמא
 קושטא הוה כדאמר. אבל כלא בטענה - מדיחין
 קנאה בשביל אבילת שלש שנים? מחאה שלא
 בפניו לא תיהו מחאה - אם מחאה המוערד
 בתוך שלש שנים לפני עורם שלא בפני החזוק
 ואמר: דעו שפלוני מחזיק בקרקע שלי בגיולה -
 לא תיהו מחאה. והושיע ישרוי המוערד -
 מעדידן ששורו גנן, ויבטל עפמיש שהעידו
 שלא בפניו אינו נעשה מועד - אם החרתיק
 עדות של מחאה לא תהיו עדות שלא בפני.
 דמחאה דומיא דהעדאה היא. שהיא החרתיק
 שלמנו שור, ואף המחאה החרתיק היא -
 להודר בראיית וכוותו ושטר מכירתו. הוה
 חזוקי בקעילו אמר דהטמא ב' - כלומר: לא
 דמי, נהי דגמירין שלש שנים משלש גניחות, כי
 היכי דמפיקי גנן מחזקה יהי נמי מפיקי מחזקה.
 אבל מחאה מחזקתא לית לן ללימירי, דהתם,
 כיון דהעדאה לחייבי ממון על גניחותיו ולא
 באה, ולהעדידי שרודי מחזקה בתוך - בעינן
 בפני בעלים, שידעו לטעון ולהכחיש העדים,
 ולהביא אחריים להזכות, אבל טעמא דמחאה -
 להתרות בו לדוות דהוי וכוותיו חזק באה,
 שוה שוה בגיולה היה בידו, הכא אפילו שלא
 בפניו נמי איתיה. דחזקת חברה אית ליה ב' -
 ויאמר וזה הולך ודורב בא לאנומי, ואינו יבין
 לומר אילו שרודעו יחזיקו דבראיה וכוות.
 ולדיבי מאיר דאמר ב' - כלומר, לרבי יהודה
 דאמר בבבא קמא: איהו מועד - כל שהעידו
 בו שלשה ימים, איבא ללימירי הכא שלש שנים
 דומיא דרשלהי ימים. אלא לרבי מאיר, דאמר
 דאפילו נגח שלשה פעמים ביום אחד הוי
 מועד וקול דמוערי, הכא נמי מבטלת תלת פרי
 בתר זמנא. כיון תנאה שניה מתבטלת יחד,
 ושן שאינה מתבטלת שריתא ולעביי יחד,
 ראייה - הכי נמי דהיא חזקה ומשני: דומיא
 דשור המועד בר, צלף - פריי שלא ניכר בו
 דהוה, ונגמר לוסף שלשה ימים. **אספסתא** - מין דרוע עלעב פרוטא. ולישע
 יום הוא נגמר, ועקרין אותו, ודורעין אחר במקומו, ובתוך שלשה יום דורין אותו שלש
 פעמים. דקריחי - גדל קצת. משמע הוא קצת שנים ואביל - ואין זו דימא רבי חפרי.
 בתלתא ידיו - שעקרה בסוף כל חדש ודורע אתרת. מאן חולכי אושא - דאמר רבי יוחנן
 לעיל, לזא מילקתא ממיחיה. ובי' **ישמעאל** - לא פירש לי מחמת, אלא הכי גמירי שווא
 דהא באותו זמנא. לרבנן **מאי** - רבנן דלית להו דא רביי ישמעאל, מנא לזא חזקה דשלש
 שנים? הכי טרעני: שהיי נביא עומד במדבר על אתר עשירה. ו' רימה בשנה
 דהשיריתא לצדקתא, והיא כלאו בחצר המטהר בכתביה סכפריי. ושם נגמר לו: דעה
 ונמאל בן שלום' וגו'. ובתיב בהדיא ענינא: 'שדות בכסף יקנו וכתוב בספרי' וגו'. הדי
 מודיע לוקחי שדות לכתוב שטרות ולהעדידי עדים בחתימתם, כי יגלו מן העיר בשנת
 אחת עשרה כשנכלדה העיר, ולא יחזיקו במקח שלש שנים, אלא עשירית אחת עשרה.
 אלא, ובתיב תרתי שנין לא הוי חזקה, כמנא לחזקה שאינה פורחת משלש שנים, **עצה**
 מוכה קא משמע לן - כלומר, לעולם חזקה היא בשנה אחת, ועצה טובה קא משמע
 לן - שיהא שטור בידו מוכן לראיה, ולא יקק לעדים כשעוררו עליו.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61

בבא בתרא. חזקת הבתים – פרק שליש דף כט עמוד א – מותר מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזילץ)"
רש"י

1 לא דאי תימא הכי – הרי שלד דימיא לאותן שהיו בבבל שגלו עם יבניה אחת עשרה
2 שנה קודם גלות צדקיהו: "בני בתים ושבוי" כי לא תצאו משם עד מלאת לבבל שבעים
3 שנה – למה ליה להודיעם על זאת? אלא עצה טובה קא משמע לן, הווא משיא אותם,
4 הכא נמי עצה טובה בלתיא ארעא – תרע – דכל עובד הויה יגע לץעצם עצה טובה, דקאמר
5 לזו נמי מקום גינות שטרותיהם, הדן כון
6 מתקיימם ויתב. מחיל איניש – כי פירות
7 קרקע לאדם האוכלן, אלא מעתה – כיון
8 דאוריז שנין מלול תיחדר ארעא ממי שיצא
9 עליו ערערה, לטוף שנתים תיחדר ארעא
10 לבעלים לבר מפריה, דהא מחיל ליה עליהו.
11 אילמא אמר רב נחמן – לקמן בשמעתין.
12 עד כאן פירוש רש"י וזיל טבאן ואילך פירוש
13 רבינו שמואל ב"ר שאר.
14 אילמא אמר רב נחמן – לקמן בשמעתין, גבי
15 מחזיק בשוקא ובידו ואילו איך ואיזויה סתמי
16 דאכלן תרעין שנין לו יתיר, ואמר רב נחמן
17 הדרא ארעא וחדרי פריי של שתי שנים. תרתי
18 לא קפדי – על מה טוהו יורד לתוך שדהו של
19 חבירו בלא רשותו, ומיהו פרי לא מחיל. תלת
20 קפדי – והוא נמשל באוהלנו כולל בלא
21 רשות הבעלים, וזה ששתק ולא מיהא – ודאי
22 מכור. לו הכי – בני לא אלתיא תתיו חוקק – למי
23 שרד לבסח דבי בר אלשיב, והואיל לא מיהא.
24 אי מיתא באפאי הוה מיוהרתי בשמשיא –
25 יתיר משלש שנים, ומשני: בפרך תברא את
26 ליה, ונדע לך שמחיתא, ואם היתה לקוחה בידך
27 כבדריך – היה לך להודיע בשטרך יתיר משלש
28 שנים, שאכלן רצופות – אבל אם תיגיה שנה
29 שניה, ואחר כך אכלה שתי שנים שלישית
30 רביעית – מצי אמר בעל אדורתה האי דלא
31 מחיל. לו הכי – בני משום שדדתיא יתיר משלש
32 שנה, דגלית אדעתך דלאו יודך הוא, הלכך
33 לא זרעית אותה, חזקתן שלש שנים מיום ליום
34 – שלא יהיה הפסק בתוכם, מזה דתנאי מיום
35 ליום – דקתני מתנייהו, לא למעטי מקוטעות,
36 אלא תימא שיהי שנים מקטעות קאמר, כי
37 הדיכי דקתני סיפא: שדה הבעל חזקתה של
38 שנים ואחר מיום ליום, אלא שלשה חודשים
39 בראשונה ושלשה חודשים באחרונה וענים עשר
40 באמצע, קא משמע לן – רב ונחא, דדיק
41 קתני, למעטי מקטעות, ומויה רב הווא – רב
42 לו בחזקת אכילת שנים מפורות. באתרא
43 דמוביני באני – במוקם שנתון לזרע שנה
44 ולחוביר שנה שלא להבזש את חקיקה, שנה
45 אחתון כי כרמזוקא איניש, ומיהו, דהא
46 שהובייה אינה עלה לחשבון שלש שני חזקה,
47 ותרץ לשומר שטרו יתיר משלש שנים, דהא
48 שלטקט שלש שנים, ואי טעין אדיר, כאי באתי
49 בתוך שלש ומצאתי שדה ריקם ולכך לא
50 מחזיקי, מצי אמר ליה: מכל מלך היה לך לחמות, שאף על פי שלא ורעתה – הייתי עשה בה נדו שאחר הקציר, ויהי לך להבין שבשביל שלא להבזש בוחא לא חפצתי לזרעה
51 במנהג שדות העיר. והאי נגרא טוברה – ועמדת בין שדות בורות כמותה, הוא אירא ככולה באנא – שדה אחת וזרעה בתוך בקעה גדולה איני יכול להושיבם אם שומר לבדו
52 בשבילה, אבל כמזוקא וזרעה – שוכר שומר בין כולם, וגם כן אין עמכוס שם בחמות. דקדיה טפי – כשנה באנא, בליליא לא ידעי – ואפילו הדי חזקה. דבלשמיא גבי
53 שדה וכל תבא – אין דרכן לעשות מלאכה בלילה, וכשמעמדין עדים על מלאכה ימי שלש שנים – הרי זו חזקה, אבל בתים, שדרך לזרז בוק בלילה הוא אין יכול להביא עדים
54 שראוהו דר אף בלילות, וכון דלית ליה חדיל על הלילות – הוה לזו מפורות, ואם איתא לזרז הוא – הא מצי אדיר למשקע, ואם ראייתו שלא היה דר בלילות, ולכך לא חשתי
55 לסודי דהייתר ביה במזומא ובליילא, וככולה לזרע לזו ומיהו, אן אין טעינן ליה, כרומשר בסמוך. ודאי לא – שאם אין מעדינן שחבתי של משכיר. ידעי ושפילי – ואי טעין אדיר, בריך
56 דיני הכי, לקבל עדות אלא אם כבר נתנו שרב הבית למשכיר, ומעולם בבי האי גונא לא איירי רבא, אפרי פרי וזריא אי שניין כל – כל מלמא באנפי נפשה, דרפשיטא ליה למר
57 וזריא דאף על גב דאן אמרתי, אפילו חביא את המחזיק את הבעלים עדים שיצדו פירוש על כל מהותה הילולת, אלא יעידו שום שראוהו
58 דרען שלש שנים, ובבבא דר בו. אקאמר מזו אדיר טעין מערע, ואמי איתיה עדים, לא טענתו טענה, ודמך שיבואו עדים בין לילות ויום, דכיון
59 דלען טענה ברי, דקאמר, אני אריתו של אר בלילות בבית ולכך לא מחזיקי, ואין חזקתו חזקה, ולכך אני אומר: איתיה סהדי דדר ביה תלת שני בינמיא ובכליליא, מענתיה מענתה
60 להביא עדים להבזשבו, ולומר לו שיהיה לו לחמות.

רכג

**שטא קמייא לא קפדי וכו' – תימה: מנא לן דרבי ישמעאל דקאמר ליקף משור
דמועד ולא רבין? איהו נמי מצי נגריי משור המועד, דהיינו טעמא נמי דלעיל**

1 שטא קמייא לא קפדי וכו' – תימה: מנא לן דרבי ישמעאל דקאמר ליקף משור
2 דמועד ולא רבין? איהו נמי מצי נגריי משור המועד, דהיינו טעמא נמי דלעיל
3 דגמר משור המועד, דכיון דקפדי בשלשה זמנין ולא מיהא: אם כן ודאי מכרה או
4 נתנה לו ויש לומר: דלא הוי, ודאי דרבי ישמעאל דאדיל בתי אכילת שפר מצי
5 למגמר משור המועד, דמה הוה החוק נגזן
6 בשלש פעמים – אף כאן אכלת אכילת, אם
7 לא שמכרה לו היה מקפדי, ואין זו היה תלויים
8 בשורו זמן, אבל לרובן, תדלוי בשורה זמן כמה
9 שהיה וקפדי – לא שייך למגמר משור
10 המועד.
11 אלא מעתה מחאה שלא בפניו כי – אומר
12 רבינו יצחק דליכא לאוקמי פירא
13 דאביי אלא כשתון בעיר אחת, דאי בעיר אחת –
14 הדיכי פריך דלא תהא מחאה ותהא חזקה
15 אדורבה, כיון דלא ודאי מחאה – לא ודאי
16 חזקה, דהוא אף ערך אכילת אחת לפני
17 המחזיק ולמחות, כדמוכח לקמן.
18 הני גונעין בעדותן תן – ואם אמרו: ואמאי
19 הוה גונעין בעדות? הוה איכא מינו, דהוה
20 מצי אמרו: פרענא לך גאר, וכן גב דבטר
21 דתקון רבנן שבעת היסת לא מהמיני לאסדורי
22 הבאי מינו, כדאייתא בריש "איש מקדש"
23 (דרקוש גמב), הכא דאמתניתין קמיני ואבתי
24 לא לתקנה שבעת היסת – מצי פריך?
25 להימנהגו מבינו ויש לומר: דהוא לאו מינו הוא,
26 שריאם לומר "פרענא לך", כי שמו אבד
27 והאזר ויתבע מהם פעם שנית, אמר רב
28 וזריא אי טעין ואמר כי – הקשה רבינו יצחק
29 בר מרדכי לפירוש הקומטוס: כי לא טעין נמי,
30 אמאי לא נשאל מקון: כי שמו אינו יודיען על
31 הלילות, שלא נציא על פיהן שלא בריך, דבלל
32 עדותו אנו דורשינן יפה, ובאן נמי אמאי לא
33 נחקרו אותן קמינס, ולא פיראב היא, דכיון
34 שהעידו על הסיפא, אפילו יאמרו: אן
אנו

מזכיר, והאי נגרא טוברה; מהו דתימא אמר ליה: אם איתא דידך הווא, איניש לך
למיוקעה – קא משמע לן דאמר ליה: תדא ארעא ככוליה פאנא לא מעינא לינימרי;
ואי נמי: מהכי ניחא לי, דעברא טפי תנן: חזקת הבתים; ותא בתים – דבימיא דיעי,
בליליא לא ידעי אמר אבוי: מאן מסהדי אבתיים? שיובבי, שיובבי מידע ידעי בימיא
ובליליא, רבא אמר: פגון דאחו בי תרי ואמרי: אגן אגרינן מניה, ודרין ביה תלת שנין
בימיא ובליליא, אמר ליה רב יימר לרב אשי: הני גונעין בעדותן הן, דאי לא אמרי
הכי, אמרינן להו: ולו הבו ליה אגרי בתרא להאי – אמר ליה: דיניי דשפילי הכי דאיני,
מזי לי עסקינן פגון דנקיטי אגרי ביתא ואמרי: למאן ליבתי? אמר פרי וזריא, ואי טעין
ואמרי: ליתו תרי סהדי לאסתהדי ליה דדר ביה תלת שני בינמיא ובכליליא, מענתיה מענתה
ומודי

1 ואו יודעים על הלילות, משתמו כיון שדר בתים – דר נמי בלילות, אם לא שטתון המערער
2 שבדאי לא רדי, ודבר הנאלץ פריש: נדבר סמיא קאי אפרכא דרב יימר, דפרחי: גונעין
3 בערותן, וקאמר מר זוטרא: אי טעין ואמר מחזיקי: ליתו תרי סהוי דדרו ביה שלש שנים
4 ביים ובלילת לא גיבא, ונפקו ואילו לזה, והנהו דריירי ביה אחריני גיבא – טענתו
5 טענה, ולא גונעין בעדותן, ולא דריירי בה
6 השתא ודמי למימר לזה: 'ובו לי דבר ביתא',
7 אלא אינהו אמרי: 'דירגא' ואינהו אמרו: 'פרענר',
8 והפה שארס הוא הפה שהחיה, דאי עבי אמרי
9 'לא דירגא ביה', ולכא למימר דלימנא מוכחש
10 לזה – ושאול לא היה יודע על שדרו שנים
11 באותו בית, ובסמך לא גרסינן: מודה מר זוטרא,
12 אלא: מודה רבא דבעין שלש שנים בימנא
13 ובליילא, אם תוך עדים ורובלים המוחזים
14 בעירותו, אף על גב דלא אמרו דדרו ביה שלש
15 שנים בימנא ובליילא, אלא אמרי: בדינו היה זה
16 הבית שלש שנים רצופות, אף על גב שמיים ערים
17 הם מחזיקים בעירותו ולא היה חובה הבית – ופעמים
18 עדות, ורבינו הם גרסי: דרייגאן ביה שלש שנים,
19 ופריש דאביי הרבא תרוייהו סבירא להו דאין
20 צריך להביא עדים על הימים ועל הלילות, ורבא
21 לא אמר בימנא ובליילא אלא להוציא המקשה
22 מסבירא, ולא לפלוגי אנביי אתא, וקאמר מר
23 זוטרא: אלא אמרו: העידונו סתם שדרתי שלש שנים
24 בחזקת ימים אלו, אף על פי שלא ראו ממש כל
25 הימים הלילות, אלא שבחזקת כן מחזיק אותו,
26 שכל שעה שהיו נכנסים, פעמים ביום ופעמים
27 בלילה, היה רואין אותן בבית – טענהיה טענה
28 הוה ליה למימר 'עדותן עדות', אלא אנב דנקט
29 ברישא מילתיה 'אי טעין' – אמרונ נמי 'טענתיה
30 טענה'. מודה רבא, והיא דרין מר זוטרא ואביי,
31 ברובלן מחזיקין בעירותו, אף על גב דלא טען –
32 טענתו ליה, דאין עריכים להעיד שראו ממש,
33 שהיו הם מחזיקים בעירותו ואין יכולין להעיד על
34 הראיה, אלא יעידו שבחזקתו היה זה הבית שלש
35 שנים ימים ולילות.

ומודה רב הונא בתרוא ממוחא דיבמנא עבדי ובליילא לא עבד – פירושו: ומתעל

1 להם אם החזיק שלש שנים, ואף על גב דלאו שלש רצופות אלא מפורות,
2 כיון דאורחיהו רבוי, דהוי כאתרו דמוכרי באני, ואם תאמר: אם כן פשיטא, ומודה רב
3 הונא, כדפרקי לעיל גבי באני וכו': לומר: לפי שבני אדם שאינם הנונים דרים בן כן ביום
4 ובליילא, ואותן עריכים שלש שנים רצופות יום הלילה, וסלקא דעתך דהנונים נמי מעריכו
5 כן – קא שמענן לו, ומחאי טעמא אתא שפיר דבעין לזה שלש שנים שלימות, והדיני שני
6 שנים, אף על גב דבשרות ובית הדין לא בעינן אלא שלש שנים בין הבל, (אלא) היינו
7 משום דכמו שאר בני אדם הדינים הם שאין הנונים בעו שלש שנים ביום ובליילא – הני
8 נמי הנונים בעו שלש שנים שלימות, והדיני שני שנים, הוא דלא אייתי לזה לעיל גבי
9 'ומודה רב הונא' – אמר רבינו רב: משהו דלא סלקא שנתעמא דבתי, וכל האי גונא
10 איכא בסוף 'הבבסני' (בבא קמא סא, ב) גבי 'ומודה חכמים רבוי יורדה', **דלא תחזיקו**
11 אתדרי – ואף על גב דנתון לקמן (מב, א) השתתוף אין להם חזקה זה על זה, פירש רשי:
12 דרבא חזקה לעשות, כן של שלא היה עדי שתומת, וקשיא לרבינו יצחק, דאם כן
13 אותו השתתוף שנה ראשונה אימר שיהו שלו, כיון שאין עדים שיש לחזריו חלק ונראה
14 שכל יצחק; ונאך: לזה הו רוצים שיהוק האחד שלש שנים, שלא תשתבח השותפות.
15 **אבל** בחוב עיסא קלא אית לה – הוא דאמר ב'הבבסני' (בבא מציעא לט, א) בני אין
16 מויריין לבבסי קנן; כל עבד שבכח עיסא לא שניא לא עבד אין מויריין – גבי יתמי
17 החמירו.

בשכנוי גוואי הואי – והואי לי אתר עלך, ונראה לי שהיה לו עדים שהבניו

1 בשכנוי גוואי – והואי לאו הו יודעים באיזה דרך היה יוצא, דאי לא היה לו עדים
2 ככל דהוה בשכנוי גוואי – הכי הוה קאמר ר' יוחנן ז"ל ברור אבולתין; דאטו יש
3 להם לעיד חזקה לידע שלא היה המערער באותו בית כל שלש שנים; ואם אימר המערער, היתיי עמך שני ימים ואין כל שלש שנים שלימות, והעדים אין יודעים – ופסידו:
4 לאו

1 הכי גרסינן: ומוהה פיר זוטרא ברובלין המחזיקין בעירות דאף על גב' – אף על גב
2 דכבירא למר זוטרא דאי טעין טענתיה טענה, אבל אנו לא טענן שובל – מודי הוא
3 הכא דהוי מערער וכול המחזר בעירות מלכר קשיוטי נשים, ואינו חוזר לעידו כי אם
4 לזמן ארוך, דאף על גב דלא טעין 'ליתיי מחזיקי שהיו דרר בה רצופות יומם ולילה' –
5 אנו טעננין ליה, דאי דלימנא משום דלא קביע
6 במנחת חזקה הוה ביהו, וכי הוה אחי בשכנוי – ומודי הוא
7 נפק האי מחזיק מן ביתא, ולא ידע ליה זה
8 המערער מעולם שהחזיק הוה בביתו, ולכך שחק
9 ולא מוחא, הלכך יכא אפילו עדים שלא יכא
10 מן הבית כל שלש השנים המחזיק לילה אחת,
11 ולא גרסינן 'ומודה רבא', דהא לא איירי רבא
12 לעיל אי טענינן ליה או טעין איהו לנפשיה, וכל
13 מאי היתירי רבא לעיל – אלאבא דרב הונא
14 תריץ, ואי גרסינן הכי, הוה לן למגריס: ומוהה
15 רב הונא, ומוהה רב הונא – אף על גב דבעי
16 רצופות יום ולילה, בתרונתא דמחזאי –
17 נחיותו שמכריח בןן לחין – דאי טעין אין
18 החששן לענתה, דאף על גב דלא רדי
19 בלילות – חזקה מעלייתא היא, שאין עדותן
20 אלא ביים. רב אישמיש ראשונה ב' – עוברת
21 לזה שנה ולזה שנה, שאין אחד מהן יכול
22 להחזיק בה שלש שנים רצופות להפסיד חזקה,
23 עישרא – שטר חלוקה, ובעדים, שתעבד לזה
24 שנה ולזה שנה, שם מפרשישם: קלא ליה –
25 הדיה לו למחות מיד ולא מוחא, ולאמלחא היא
26 חזקה, דכמי שמכרה לזה חזקתו בענין מר שהיי
27 הנונים להביא עדים ולבנות עליו שטר חלוקה
28 ושחק, אי נמי, כיון דאיכא תרת: שני חזקה
29 מפורות ועישרא – איכא קלא, ובחזקה גמורה
30 דמי, דהיה לו למחות ולא מוחא, ואין נראה לי
31 כלל, אלא משלש שנים ראשונות היא חזקה,
32 כיון דאיכא עדים ושטר בן זה לזה, כדאמרין
33 לקמן בפרקין (מא, ב) שלש לקחות מצטרפות,
34 אמר רב ובכל בשטא, אלא אמר רב, אף על
35 גב דכל אחד אין מחזיק אלא שנה אחת –
36 מנטרפוס שלש השנים לחזקה, משום דבמח
37 שטר קאחו, הכי נמי לא שניא, והיינו טעמא דרואי חזקה – שהיה לו למערער למחות
38 בתוך שלש שנים, ואינו יכול לומר: שבביל שראיתיו מחזיק בדילוג לא מחיתי, שהייתי
39 סבור לכך אתם עושים שאתם ידאיים להחזיק שנים רצופות. שהשטר מוכיח שלא שבביל
40 כן עושים, אלא שלע מנת כן חזקה, שכן יהו משתמשין, וכן עיקר, חזין מביית רובע –
41 באותו שדה, ולכל נעבד בו ולא נורע, דבר ודייקה היא – דאמר ליה אין דרוך היא אמאי
42 לא ורעת? ושלכ לא מחיתי. אלא טענה – הלוקח מחבירו צונמא, במאי קני ליה? באיזו
43 אביילת של שלש שנים? הואיל ואינה בת ורועה, וכי אינו קונה אותה בהימנרת אם
44 בהמותיו לרבוץ ולרעות או לטשית פירותיה? חזקתו ב' – ולא קני אבג ארעא,
45 ואביילתה בין כל חזקה – ואבדתי שטרי, ואתה לי, אשודרש כשפירי, אמר ליה –
46 מערער. אמא בשכנוי גוואי הואי – בחדרים הנפנים היתה עיקר דרתי, והייתי עובר
47 דרך עליו ומשתמש נמך בבית החיצון שדרת בו ברישותי, ולכך לא מחיתי, אמר ליה –
48 למחות חזקה, ויל ברור אבולתין – הבא עדים שדרת בבית לברך שלש שנים בלא אותו שאם
49 נמך, כיון כל חזקה שלש שנים, שפריך לרביא עדים שהחזיק בה חזקה גמורה. **ומיבא**
50 **מביזוי** – הידינו מוכר, שהרי לוקח מחוק, עליו – למערער להביא ראיה שבשתמש
51 עמו, וסבירא ליה לרוב דכיון שראו עדים לזה המחזק שנשתמש בו שלש שנים – אין
52 טל לחוש שגאון גם זה היה חשמן, הואיל ולא משענו בלתי דומם, והאי עובדא לא מחזיקם
53 אלא כשהיה לו עדות למערער דבית זה היה שלו, אבל בלא עדות – אפילו רב נחמן
54 מודי דהמחזיק נאמן בלא ראיה, שהפה שאמר הוא הפה שהחיה, דאי בעי אמר 'שלי הוא'
55 מעולם, כי אמר נמי 'מיהו ובינתה' – מדמתן.

דאמר

1 **ומודי מר זוטרא, ברובלין המחזיקין בעירותו, דאף על**
2 **גב דלא טעין – מענינן ליה אנו, ומודה רב הונא, בהננתא**
3 **דמחזיקא – דלמימא עבדי, ללילאי לא עבדיא, רמי בר**
4 **המא ורב עוקבא בר המא ובון ההיא אמתא בהדי**
5 **הרדי, מר אישתמש בה ראשונה שלישית וחמישית,**
6 **וכר אישתמש בה שנה רביעית וששית; נפק ערער**
7 **עילתה, אתו לקמייה דרבא, אמר להו: מאי טעמא**
8 **עבדיתו הכי? פי היכי דלא תחזיקו אתדרי, פי היכי**
9 **דלדרכו ויהו תה חזקה – לעלמא נמי לא הוי חזקה, ולא**
10 **אמרו ליה: דלא פתוב עימרא, אכל פתוב עימרא – קלא**
11 **אית ליה, אמר רבא: אכלה פולא חזין מביית רובע –**
12 **קנה פולא חזין מביית רובע, אמר רב הונא בריה דרב**
13 **יהושע: ולא אמרון אלא דבר ורועה היא, אכל לאו בר**
14 **ורועה היא – קני ליה אנב ארעא, מתקוף לה רב יבין**
15 **בר אביו: אלא מעתה, צונמא במה יתנה? אלא**
16 **באוקומי בה חיותא ומשומתא בה פירי – הכא נמי**
17 **איבעי ליה לאוקומי בה חיותא, אי נמי משומתא בה**
18 **פירי. ההוא דאמר ליה לתביתיה: מאי בעית בהאי**
19 **ביתא? אמר ליה: מניף ובניתיה ואכלית שני חזקה,**
20 **אמר ליה: אמא בשכנוי גוואי הואי, אתא לקמיה דרב**
21 **נחמן? אמר ליה: ויל ברור אבולתה, אמר ליה רבא: הכי**
22 **דינא? המוציא מחבירו עליו הראיה ורמי דרבא**
23 **אדרבא, ורמי דרב נחמן אדרב דריתא**

בבא ברבי חזקיהו – חוקת הבתים – פרק שלישי דף ל עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – שטיינזולץ"
רבי ש"י
 תוספות

1 כל נכסי דבי בר סיסין – כלומר כל אותן קרקעות שקניתי מאתו אדם ששמו בר סיסין.
 2 דמקרא ידבי בר סיסין – כל קרקין לו, ואין ידוע אם אקנה מבי בר סיסין ולפיכך נקראה
 3 כן, או רק שמה מעולם וירשה היא לו מאבותיו. אוקמה בידא דלוקח – כדמפרש טעמא
 4 לקמהי. דעליה רמיא ליה רבא דלאו בר סיסין היא. אמר ליה רבא דינא חבי –
 5 לתיצאיה מספק תותיה די המבור שזאא

1 **דאָמָר ליה לחבריה: פל נכסי דבי בר סיסין מובינא קף.**
 2 **הוא יהוי ארעא ארעא דהוה מיקרי "דבי בר סיסין", אמר**
 3 **ליה: הא לאו דבי בר סיסין היא, ואיקרייהו הוא דמיקרי**
 4 **"דבי בר סיסין"; אתו לקמיה דרב נחמן, אוקמא בידא**
 5 **דלוקח. אמר ליה רבא: דינא חבי? תמוציא מחברו**
 6 **עליו הרהיא קשיא דרבא אדרבא, קשיא דרב נחמן**
 7 **אדרב נחמן – דרבא אדרבא לא קשיא: התם מוכר**
 8 **קאי פנכסיה, נמי לא קשיא: קאי פנכסיה; דרב נחמן**
 9 **אדרב נחמן נמי לא קשיא: מין דאמרי ליה "דבי**
 10 **בר סיסין" ומיקרייהו "דבי בר סיסין" – עליה דריה**
 11 **רמיא ללגיו דלאו דבי בר סיסין היא, אבל הכא, לא**
 12 **היא אלא דנקיט שטרא, מי לא אמרינן ליה: קיים**
 13 **שטרך וקום פנכסי? הווא דאמר ליה לחבריה: מאי**
 14 **בעית בהאי ביתא? אמר ליה: מיקף ובניהו ואכליה**
 15 **שני חוקה. אמר ליה: בשוקן בראי הוא, אמר ליה:**
 16 **הוא את לי סהדי דכל שתא הוה אמתית תלתין יומי**
 17 **אמר ליה: תלתין יומי בשוקאי הוה מרירדא; אמר**
 18 **רבא: עבדי איניש דכל תלתין יומי מרירד בשוקאי.**
 19 **הווא דאמר ליה לחבריה: מאי בעית בהאי**
 20 **ארעא? אמר ליה: מפלניא ובניהו דאמר לי**
 21 **דבוכה מיקף. אמר ליה: את לאו קא מודית**
 22 **היא**

1 **לאו** – קמדיה דהא ארעא דידי הוא – פירש רבינו שמואל: דהא מוחק זה שלש שנים,
 2 וטוען "מפלניא ובניהו דוכנה מיקף קמי דידי" – ונדאמן נמינו דבי בר סיסין
 3 ובניהו ואכליהו שני חוקה. אי נמי, אם יש לו עדים שהחוקים הם המוכר יחד אחר. והביא
 4 ראה מהדוא דדר בקשוא בעליהו דלוקח, ודבריו כן הוא הבא ידוע שרם למעשר
 5 שהוקדש על פי הויתא. אבל בעובדא דהא דמכר שמשע
 6 שלא היה חוקה עדים, ומקראיה: לאו קא
 7 מודית כו, אי היה עסק: "קמי דידי ובה מיקף" או
 8 היה על פי שלא
 9 החוקים שלש שנים, מינו דאי בעי אמר בתולה" לא
 10 שלך מעולם". אבל דאי השהא דאמר "מפלניא
 11 ובניהו דוכנה מיקף", הויה שהיתה שלו – וזו לא
 12 מיני משמען "קמי דידי ובה מיקף" או "קמי דידי
 13 דר בה חז"י יומא" מינו דאי בעי אמר בתולה" לא
 14 היתה שלך מעולם", מינו למפרע לא אמרינן,
 15 כדמוכח לקמן (גמא, א), רבי הווא דדר בקשוא
 16 בעליהו ארבע שנין, ואמר: מפלניא ובניהו
 17 דוכנה מיקף, אתא לקמיה דרבי חיאי, אמר ליה:
 18 אייתי סהדי דבי אפלו דחי יומא, ואוקמינא
 19 לה כידך. שמשע דאי ליה ליה סהדי – אין נאמן
 20 לומר "קמי דידי דר בה חז"י יומא" במיני מאי בעי
 21 אמר "מיקף ובניהו", כיון שכבר הויה דלאו
 22 מבינה גמא – לית ליה דר בה חז"י יומא, ויכול לו להאמינא
 23 בבאי דקאמר שהשתא מתוך שהיה יבול לשקך
 24 בתולה קודם שהויה, דלא הוה מסיק אדעתיה
 25 שהיה יבול לשענה זו, והוא דקאמר התם רב
 26 חזיהו לדעתיה דרביבא דא היה אמר ליה "קמי
 27 דידי ובה מיקף" – הוה נחמן ליה מינו דאי בעי
 28 אמר "מיקף ובניהו" – לא קאמר שהיה עדיין
 29 נאמן בשענה זו, אלא כלומר, אי היה עסק
 30 מעיקרא קודם שהויה, הווא חזין דא היה עסק
 31 מעיקרא קמי דידי דר בה חז"י יומא דהוה מיתנין,
 32 ועד ראתא מסוף דיה בורא" (מסדרין לו א), גבי
 33 ההיא אייתא דנפק שטר מותחי ידה, אמרה
 34 ידענא ליה בתיא שטרא דפריעויה כו, ויהי אפריעויה רב נתמן, אמר ליה רבא אי בעיא
 35 קלתיא כיון דאתחוק בבי דינא, אי בעיא קלתיא לא אמרינן, אלמא, אף על גב דקודם
 36 שראיתוהו בידה היהת נאמנת לומר דפריעויה הוא במיני דאי בעיא קלתיא, השהא דאתחוק
 37 בבי דינא, פירוש שראיתוהו בידה – לא מהדמנה, דאין כאן עוד מינו, עבד כרחך צריכה
 38 עכשיו טענה זו שהיא אומרת, אלא רוצה לפסות את הלכה, ובקונטרס פירש שם: "אתחוק –
 39 שהיה השטר מקיים, ואין נראה לרבינו יצחק, מדמ מנויעל דמכל מקום אי בעיא קלתיא, ועד
 40 ראייה: דנתן בפרק "שבעת הדיינין" (שבעות לו, ב) "מנה לי בידך" אמר לו "חן", למחר אמר
 41 לו: "חננו לך", "תתני לך" – פטור, ופריך מנה (שם נט, א) למאן דאמר מלכות את תבויח
 42 בעדים צריך לפרוע בעדים: והא הבא כיון דתבעיה בעדים – כמאן דאחופיה בעדים דמי,
 43 וקתני פטור, ומאי קשיאי? שאני הבא דפטור, מינו דאי בעי אמר אתמול" לא הוה דברים
 44 מעולם" אלא דאי כי האי גונא לא אמר, מינו גמא שפירש הקהלתס בפרק בתרא
 45 דבחוברת (קט, ב) גבי עשאה סין לאחור, דאם עסק היה ואמר "חזויה" חזויה למינא ממנה לאחור
 46 שעשתיהו סימן בשמור – נאמן, דרפא שאסר הוא הפך שהויה, דנאמר שיש עדים שהויה
 47 ועד למר ליה "אמר לי לקחתי נמך" – ורזי חזי ואמר "לקחתי נמך" – ורזי חזי ואמר "לקחתי נמך", ורזי חזי
 48 שהיה יכול למעון תחילה אינא נאמן עכשיו, אלא נראה לרבינו יצחק, דהתם נמי חזי ונאלצה שני חוקה אתר שעשאה סימן, וכו' וביא האי גונא לא אמרינן מינו, כדמפרש, ורזי חזי
 49 יתכן דנאמן? ומתניין היא, דחוקה שיש עמה טענה חזי זו חוקה ריש ודמי: וסלקא דעתך דלא מהמינן, כיון שערעל עיר קודם שאלצה שני חוקה לומר שהיא שלו – לא עבדי איניש דליבנה
 50 בתר הכי, אף כש משמען לו, וכן הבא עובדא דמייח בתר הכי איירי בשאלצה שני חוקה, ובעובדא דיה, אי הוה מיתיה דמחוק סהדי דדר בתר הכי יומא, נראה לרבינו שמשון כן בארסם הויה
 51 לאוקמה לארעא בידה, אף על גב דרביבא מינו, מכל מקום טענין ללוקח, מאור: שהיה המוכר נאמן לומר "ובניהו מיקף", במינו דאי בעי אמר "לא היהת שלך מעולם", ואף על גב דהיא
 52 לוקח ידע שהיתה שלו, היה חזי סהרא – מכל מילי הויה מינו, כדמשמע לקמן (לג, א) גבי נסכא דרבי אבא, אי לא הוה מחויב שבעה ואנוני יכול ליעבד – היה נאמן לומר "חזי חספיה",
 53 במינו דאי בעי אמר "לא חספיה" הויה מכחיש את העני, והבא לא הוי מחויב שבעה, דאין נשבעין על הקרקעות, וכדאי גונא מיניע כסוף "דמוכר" (בבא בתרא ג, א) גבי מפקדי אצל תביו
 54 בשטר, דאף על גב דבא עמי ליה "נאנסו", אפילו ביה טענין ליה "חזויה לך", כיון שאביהו היה נאמן בשענה זו במינו דאי בעי אמר "נאנסו", ואומר בריעו יתקן: לא רמי להיא
 55 לוקח ידע שהיתה שלו, והוא אמר ליה "נאנסו", אפילו ביה טענין ליה "חזויה לך", כיון שאביהו היה נאמן בשענה זו במינו דאי בעי אמר "נאנסו", ואומר בריעו יתקן: לא רמי להיא
 56 דהיא אמר לביתא, ודלא אמר ליה רוצה המוכר לכות בשענה זו – דלא היהת שלך מעולם" – לא היה מעכבה הלוקח, שהרי ידע היה שהויה שלו, כתב רבינו חננאל: ראיא לרבותי
 57 הגאונים וברבנא לרביהו דהיא מחוקק לית ליה למיחתי לוינא בדין מריה דרעא, אלא היה רובין ליה מוחתי בדיה, אי לא רחא לרביעיה שמשון כן בארסם, חזי לא כות בשענה ראיא לרבינו מבר
 58 ראשון לשני, ולא יוכל לדחות ולומר לו "לא בעל דברים דידי את", ולקמן אשכחן בהריא גבי הווא דדר בקשוא בעליהו רלא מיני למיחתי ליה "לא בעל דברים דידי את", אלא אי היה

1 **דענא ליה בתיא שטרא דפריעויה כו, ויהי אפריעויה רב נתמן, אמר ליה רבא אי בעיא**
 2 **קלתיא כיון דאתחוק בבי דינא, אי בעיא קלתיא לא אמרינן, אלמא, אף על גב דקודם**
 3 **שראיתוהו בידה היהת נאמנת לומר דפריעויה הוא במיני דאי בעיא קלתיא, השהא דאתחוק**
 4 **בבי דינא, פירוש שראיתוהו בידה – לא מהדמנה, דאין כאן עוד מינו, עבד כרחך צריכה**
 5 **עכשיו טענה זו שהיא אומרת, אלא רוצה לפסות את הלכה, ובקונטרס פירש שם: "אתחוק –**
 6 **שהיה השטר מקיים, ואין נראה לרבינו יצחק, מדמ מנויעל דמכל מקום אי בעיא קלתיא, ועד**
 7 **ראייה: דנתן בפרק "שבעת הדיינין" (שבעות לו, ב) "מנה לי בידך" אמר לו "חן", למחר אמר**
 8 **לו: "חננו לך", "תתני לך" – פטור, ופריך מנה (שם נט, א) למאן דאמר מלכות את תבויח**
 9 **בעדים צריך לפרוע בעדים: והא הבא כיון דתבעיה בעדים – כמאן דאחופיה בעדים דמי,**
 10 **וקתני פטור, ומאי קשיאי? שאני הבא דפטור, מינו דאי בעי אמר אתמול" לא הוה דברים**
 11 **מעולם" אלא דאי כי האי גונא לא אמר, מינו גמא שפירש הקהלתס בפרק בתרא**
 12 **דבחוברת (קט, ב) גבי עשאה סין לאחור, דאם עסק היה ואמר "חזויה" חזויה למינא ממנה לאחור**
 13 **שעשתיהו סימן בשמור – נאמן, דרפא שאסר הוא הפך שהויה, דנאמר שיש עדים שהויה**
 14 **ועד למר ליה "אמר לי לקחתי נמך" – ורזי חזי ואמר "לקחתי נמך" – ורזי חזי ואמר "לקחתי נמך", ורזי חזי**
 15 **שהיה יכול למעון תחילה אינא נאמן עכשיו, אלא נראה לרבינו יצחק, דהתם נמי חזי ונאלצה שני חוקה אתר שעשאה סימן, וכו' וביא האי גונא לא אמרינן מינו, כדמפרש, ורזי חזי**
 16 **יתכן דנאמן? ומתניין היא, דחוקה שיש עמה טענה חזי זו חוקה ריש ודמי: וסלקא דעתך דלא מהמינן, כיון שערעל עיר קודם שאלצה שני חוקה לומר שהיא שלו – לא עבדי איניש דליבנה**
 17 **בתר הכי, אף כש משמען לו, וכן הבא עובדא דמייח בתר הכי איירי בשאלצה שני חוקה, ובעובדא דיה, אי הוה מיתיה דמחוק סהדי דדר בתר הכי יומא, נראה לרבינו שמשון כן בארסם הויה**
 18 **לאוקמה לארעא בידה, אף על גב דרביבא מינו, מכל מקום טענין ללוקח, מאור: שהיה המוכר נאמן לומר "ובניהו מיקף", במינו דאי בעי אמר "לא היהת שלך מעולם", ואף על גב דהיא**
 19 **לוקח ידע שהיתה שלו, היה חזי סהרא – מכל מילי הויה מינו, כדמשמע לקמן (לג, א) גבי נסכא דרבי אבא, אי לא הוה מחויב שבעה ואנוני יכול ליעבד – היה נאמן לומר "חזי חספיה",**
 20 **במינו דאי בעי אמר "לא חספיה" הויה מכחיש את העני, והבא לא הוי מחויב שבעה, דאין נשבעין על הקרקעות, וכדאי גונא מיניע כסוף "דמוכר" (בבא בתרא ג, א) גבי מפקדי אצל תביו**
 21 **בשטר, דאף על גב דבא עמי ליה "נאנסו", אפילו ביה טענין ליה "חזויה לך", כיון שאביהו היה נאמן בשענה זו במינו דאי בעי אמר "נאנסו", ואומר בריעו יתקן: לא רמי להיא**
 22 **לוקח ידע שהיתה שלו, והוא אמר ליה "נאנסו", אפילו ביה טענין ליה "חזויה לך", כיון שאביהו היה נאמן בשענה זו במינו דאי בעי אמר "נאנסו", ואומר בריעו יתקן: לא רמי להיא**
 23 **דהיא אמר לביתא, ודלא אמר ליה רוצה המוכר לכות בשענה זו – דלא היהת שלך מעולם" – לא היה מעכבה הלוקח, שהרי ידע היה שהויה שלו, כתב רבינו חננאל: ראיא לרבותי**
 24 **הגאונים וברבנא לרביהו דהיא מחוקק לית ליה למיחתי לוינא בדין מריה דרעא, אלא היה רובין ליה מוחתי בדיה, אי לא רחא לרביעיה שמשון כן בארסם, חזי לא כות בשענה ראיא לרבינו מבר**
 25 **ראשון לשני, ולא יוכל לדחות ולומר לו "לא בעל דברים דידי את", ולקמן אשכחן בהריא גבי הווא דדר בקשוא בעליהו רלא מיני למיחתי ליה "לא בעל דברים דידי את", אלא אי היה**

1 מפלגתי וביתיה דובנה מינך ואבולתי שני חוקה אמר ליה פלגתי גולתא הוא —
2 פירשתי: שני לי עדים שהוא גולתא, ואפילו דר גיה דר יומא — דא קיימא
3 לן דגולתא אין לו חוקה. ולא כפירוש הגונסטוס פירש דאין לו עדים שהחוק בה המוכר
4 אפילו יום אחד, ודו לא היה מציט טעין מפלגתי גולתא הוא. משמע שרורה לפרש
5 "גולתא היא" — לא שיש לו עדים שהוא גולתא,

6 אלא כלומר בגול הוא חקיקע בידו. חקיקע בידו. חקיקע בידו. חקיקע בידו. חקיקע בידו.
7 לרבינו יצחק. דהוה ליה אפילו בדמסיק לעליל
8 לא קמדיתי לו דארעא דידו הוא ואת מינאי
9 לא וביתיה: וכו'.
10 עבדו איניש דקרי לשני טובא שני חוקה —
11 אבל אי לא עבדו, אף על גב דאת
12 ליה סהדי דאבכלה שבע ענין — לא מוסיגינן,
13 דהא איתו דמכרש שלש הוה ומודה שלש אבכלה
14 אלא שני חוקה. דהיינו שלש שנים.
15 אבל

16 גולתא דאיתו דמכרש שלש הוה ומודה שלש אבכלה
17 דהא איתו דמכרש שלש הוה ומודה שלש אבכלה
18 דהא איתו דמכרש שלש הוה ומודה שלש אבכלה
19 דהא איתו דמכרש שלש הוה ומודה שלש אבכלה
20 דהא איתו דמכרש שלש הוה ומודה שלש אבכלה
21 דהא איתו דמכרש שלש הוה ומודה שלש אבכלה
22 דהא איתו דמכרש שלש הוה ומודה שלש אבכלה
23 דהא איתו דמכרש שלש הוה ומודה שלש אבכלה
24 דהא איתו דמכרש שלש הוה ומודה שלש אבכלה
25 דהא איתו דמכרש שלש הוה ומודה שלש אבכלה
26 דהא איתו דמכרש שלש הוה ומודה שלש אבכלה
27 דהא איתו דמכרש שלש הוה ומודה שלש אבכלה
28 דהא איתו דמכרש שלש הוה ומודה שלש אבכלה
29 דהא איתו דמכרש שלש הוה ומודה שלש אבכלה
30 דהא איתו דמכרש שלש הוה ומודה שלש אבכלה

1 דהאי ארעא דידו היא, ואת לא וביתיה מינאי? ויל
2 לאו בעל דברים דידו את; אמר רבא: דינא קאמר
3 ליה. והוא דאמר ליה לתבריה: מאי בעית בהאי
4 ארעא? אמר ליה: מפלגתי וביתא ואבולתי שני חוקה.
5 אמר ליה: פלגתי גולתא הוא. אמר ליה: והא אית לי
6 סהדי דאתאי אימלכיך דך, ואמרת לי "ויל ובין" אמר
7 ליה: השני גולתא לי, הראשון קשה הימנו; אמר רבא:
8 דינא קאמר ליה. כמאן, פארמונ? דתנן: העורר
9 על השירה וחתום עליה פעד - דארמון אמר: השני
10 גולתא לי, הראשון קשה הימנו; ותכמים ואוקרים; איבר את וביתו? — אפילו תמאן רבנן,
11 התם עבד ליה מגשה, אבל הכא דבורא, עבד איניש דמיקרי ואמר. והוא דאמר ליה
12 לתבריה: מאי בעית בהאי ארעא? אמר ליה: מפלגתי וביתיה ואבולתי שני חוקה. אמר
13 ליה: פלגתי גולתא הוא. אמר ליה: והא אית לי סהדי דאתיה באורחא ואמרת לי "ובנה
14 ניהל" אמר ליה: אמניא איובן דינאי; אמר רבא: עבד איניש דרבין דיניה. והוא דאמר
15 ליה לתבריה: מאי בעית בהאי ארעא? אמר ליה: מפלגתי וביתא ואבולתי שני חוקה. אמר
16 ליה: והא נמקיטא שטרך דרבין ליה מניה; הא ארבעי שני אמר ליה: מי סברך? שני
17 חוקה? — תלת שני קא אמניא? שני חוקה טובא קא אמניא - אמר רבא: עבדו איניש
18 דקרו לשני טובא "שני חוקה". והני מיילי דאבכלה שבעי, דקדים חוקה דהאי לשטרך דך,
19 אבל

1 אמר ליה מפלגתי וביתיה דובנה מינך — כלומר, ששאר ליה בישת מכירה דהוה חוקה
2 מנך, ומנאר שלא טען "ואבולתי שני חוקה" — שטר מכירה שלו ערטו שדו. ומסקנא
3 דמילתא — דמוקמינן ליה ביד המערער. והיינו טעמא: דכיון דמודה דרשלו היה חקיקע
4 מתחלה, לא כמבעיא היכא דלא החוקה בה שלש שנים, אלא אפילו החוקה בה שלש שנים
5 — נמי אינה חוקה, ואפילו ליה מניה. דהא
6 חוקה שני ענה טענה איהו. שהוא אינו יודע
7 ליה היתה של אותו שמכרה לו אם לאו, והיה
8 ליה חכמה כד בשדה שאינה שלו, של מוכר,
9 והחזירה למערער והוא יגבה מעותיו מן
10 המוכר לו, כדפסקין בשנים אוהין (בבא
11 מציעא טו, ב). ואף על גב דליכא עדים
12 למערער, מדקאמר לו מודית לי כו', ולא
13 אמרין: מינו דאי בעי אמר "אמר רבא וביתא מנך
14 ואבולתי שני חוקה", כדאמר "מפלגתי וביתיה
15 דובנה מינך" — נאמן, שהוא עצמו אינו יודע
16 אם זבנה המוכר מניה מערער אם לאו.
17 הלכך, כיון דהוא מודי למערער דרשלו היתה —
18 הודאת בעל דין כמנא עדים, וגם דמי מודה
19 הוא שאינו יודע אם לקחה המוכר לו מן
20 הבעלים אם לאו, דהא לא טען "דובנה מינך
21 קמאי דידך", וגם אין לו עדים שהחוק בה
22 המוכר יום אחד — הלכך הפסיד, אבל החוק
23 זה שלש שנים, וטעין מפלגתי וביתיה דובנה
24 מינך קמאי דידך, כלומר, שידעתי בברור
25 שלקחה מיני — נאמן, מינו דאי בעי אמר "אנא
26 וביתיה מינך ואבולתי שני חוקה. אי נמי, יש
27 לו עדים שהחוק בה המוכר יום אחד. והכי
28 אמרין לקמן בפירקין (מא, ג) ביה הוהא דרד
29 כבשואת בעליהא שריבם, וגם, והבא. בהאי
30 עובדא, אפילו אם באו עדים שהחוק בה יום אחד אותו המוכר, אבל אין יודע אם לקח אותה אם לאו — אינו מועיל כלום, מאור שזה לא החוק שלש שנים, והוא שאין לו
31 שטר מכירה מן הבעלים, ולא קא מודית לי כו' — כמו שפירשתי. ועד כאן שיקך לעמוד א. ואת מינאי לא וביתיה — שאפילו אם היתו טוען ומניא וביתיה — הלא אין לך לא
32 שטר ולא חוקה. ויל — מרקקע שיל, לאו בעל דברים דידו את, ואני מוחזק בה יותר מנך, שאהא לא החוקת שלש שנים. אמר רבא דינא קאמר ליה — המערער, ואפילו אם החוק
33 בה שלש שנים, כמו שפירשתי, וכן הלכה. מפלגתי וביתיה ואבולתי שני חוקה — ואין לו עדים שהחוק בו אותו המוכר יום אחד, דהו לא הציט טעין פלגתי גולתא הוא, דהא
34 טוענין ללוקח. והכי מפרש לקמן בני גולתא שבעת בעליהא ארבע שנין. פלגתי גולתא הוא. שמינו גולתא. ואמילכי — ויל ובין? — לך קנה. השני גולתא לי
35 — אתה גולתא לי, לריב עמך ולהוציאה מנך בדין. אמר רבא דינא קאמר ליה — המערער, ישול שדו. דאפילו אדמון דובנן לא פלגתי אלא ברביד המערער מעשה לסייעו ללוקח
36 לקנות שדוה, אבל דבורא בעלמא — כלוח מודה, כרבא, כדמפרש ואיל. ואף על פי שהחוק בה שלש שנים בלא תמאה — ופסיד, דהא חוקה שאין עמה טענה היא, שמודה הוא
37 שלא לחוק מיד הבעלים כי אם מיד איש נכרי, שאין יודע שדה לו חלק בה אפילו יום אחד. ולא מציט טעין אמאי לא מיהא מערער בתוך שלש, דהיכא אמרין דמפסיד מערער
38 בשותפות — היינו הובא וטעין אידך "מינך וביתיה ואבולתי שני חוקה", רעד שלש שנים מיוחדר איניש בשטרתי: טפי לא מיוחדר. הלכך, זה שלא מיהא הוא לא נודר בשטר —
39 הפסיד. אבל הבא. דמודי מחוק דלא מניה דמערער ובניה, שהוא בעל חקיקע ובעדים ובנה — לא הודע כדו של מערער בשותפות. שהחוקה במקום שטר מכירה עומדה, וכיון
40 דאין שטרו מועיל לו, שחיי מנוול לקח — אף חוקתה איתו כלום. כמאן בארמון — ואנן קיימא לן כרובן, כדאמרין דכדוהו. דתני — רובין העורר על שדו שמכר שמען לכו',
41 ואומר ראובן כי שבעת גולתא שבע, והוא ראובן המערער חתום עליה בעד — ואותו שטר מכירה שכתב לו שבעת ללוה חתם ראובן ועד ראובן עמה השני — לוינו נח לי, ולכך תמתי.
42 מעשה — שרתם עד. דקפרי ואמר — לשון "ויקרי מקרה" (רות ב). ואמרת לי ויל ובנה ניהלי — ואם שלך היתה — היה לך להוציא ממנו בדין חנם, ולא לאבר מעותיך. אמניא
43 לויבין דינא — אמרתי בלב: שוב לי לקנות בדמים ומעט לקחה. דהא לי, ולא לטרוד ולבא אדך, עבד איניש דרבין אדך — אדם עם שאינו רוצה להתקוטט אפילו על שלו
44 — עושי הוא להוציא מעותיו ויטול את שלש בלתי דמינוס ומועט לקחה. ובפירוש רבינו הגאון מפרש: אמניא למזבין דינאי — לקנות המרכיב. כלומר, לא על פי שדיא שני אלו
45 מניאיה מודי בלא מוכרית ויטול, אקנא אותם הידיען המרכיב בלא מוכרית, אף על פי שיעקר האיץ שלי. ואבולתי שני חוקה — גלוי נודרתי בשטרי נתי, אמר ליה ואת
46 נקיטא שטריא — שכתבו בה דובנה לי, כלומר שקניה אצלי מן המוכר הוא ארבע שנים, ומנא שקדם מקדי לחוקה שלך שנה אחת, ואת מינאי לא וביתיה — הלכך חוקה
47 שאין עמה טענה היא, שהמוכר לא יכול למכרה לך, כי עבד מוכר לי קודם. אמר ליה — מחוקה למערער: מי סברת דמאי דאמניא שני חוקה דהיינו תלת שני כבצמצום?
48 אמר רבא קאמינא — שקרמו לטער שלך הרבה, ויש ליה ערב בכל החוקה, כדמפרש לקניה. אבל לפיכך אמרתי שני חוקה סתם — לא הייתי יודע שהיה לך שטר של ארבע
49 שנים שאינך טוען לעקר שני חוקה טובא. אמר רבא עבד איניש דקרי שני טובא שני חוקה — סתם, ואם לא טענתו אחריו כן דשני חוקה טובא ידעתי שלש שנים — אין
50 זה חזרו וטוען טענת אחרות להכחיש טענת ראשונת. ואנן קיימא לן לקמן דאם טען ביתך דין דהוה וטוען טענת אחרות להכחיש הראשונת, אלא אדרי טענת הראשונת
51 נפוסת דין. הלכך, כי מייחי סהדי בני שני חוקה טובא — מהימנינן ליה, שהיי לא חזו וטען. והני מיילי — דמוקמינן לך בדיחא — דאיתיי סהדי דאבכלה שבעי שנין, שקדמו שני
52 חוקה שלו למכירת השטר של מערער, שהמוכר עצמו לא יכול למכרה אחר שהחוק בה שלש שנים בשפיר. אבל אי לית ליה סהדי, אלא משהיה שני — הדין עם השטר.
53 דאין לך מתאה גדולה מוז שמיחה המוכר בזה המחוקק לסוף שתי שנים, שמכר לאחר, והיה לו לזה להודור בשטרו לעולם עד שיציא השטר מיד הידיען וקרקעו. ויש מפרשים:
54 דהא עדין דע חוקה שבע שנים אלא שני חוקה ארצונים, ואנן מהימנינן ליה על השאר. ומאמר רבא: עבד איניש דקרי לשני טובא שני חוקה למזבין כן, דאי איכא סהדי —
55 כל חוקה שני — אמאי אינך למימר לומר איניש בך ולאו מוחל הוא. שדרי החוקה במקום שכתב עומדה, ולא היא חוקה שלש שנים האחרונים שיש לו עדים לעליהם
56 אלא שטר של שני עדים. דהא שטר של ארבע שנים הקודם לו פולח, ומודרי רבא אין ללמוד ליה צריך דשני שלש שנים, שהיי רבא להודיעו בא דאני קרו דרו וטוען
57 בנאי דאמר לבסוף שני חוקה טובא קאמינא. ועדיב איניש כו'. אשלוו היה חזרו וטוען להכחיש דברים הראשונים. אפילו כי מייחי סהדי נהבא ארצונים — אינו כלום, הודואת
58 בעל דין כמנא עדים דמי, ואחר טענת הראשונת נלך. ובפירוש רבינו הגאון נמי מצריך עדים לכל השבע שנים.

בבא בתרא. חזקת הבתים – פרק שלישי דף לא עמוד א – מותר מהדרות "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
רש"י

1 זה אומר של אבותי – היה חקוקה, חזרי היא שלי. וזה אמר כי עובד אדון כדמרכב
 2 לקנהו. אמר רבה מה לו לשלש? – ליה ממוחב בנאון דטוען דשל אבותיו וירשה מזה,
 3 אי בעי אמר כו. והלכך, בהאי מינע מהדמינן ליה. אמר ליה – תלמידו אביי: מה לי
 4 לשלש? כו. כלומר, על ידי דאמי מינע ד'דימה' לי לשלש? לא זוכה בקרקע. שהרי עדים
 5 מכתשים את דבריה. ואומרם של אבותיו
 6 דאדריך ליה, וגו. החוקה אינה כלום – שהרי
 7 אין עמה טענה כי אם טענת שקר. והלכה
 8 ככאבי, שהרי רבה הורה לו, כדמוכח גמול. הרי
 9 אמר ליה אי פו – דמנשום שהיו מפיסדין אותו
 10 כאבי, הוצרך לחזור ולטעון כן. ודקא נמי
 11 דקאמר גמרא: אמר ליה אביי, ולא קאמר "אביי
 12 אמר". הרי אמר ליה – הווא דאיתי עדי
 13 חזקה איתך. דמסקין עילה דאבהתי – הייתי
 14 סומך ומובטח על קרקע זו כאלו היא של
 15 אבותי, לפי שהחוקתי בה בשופי ובערים
 16 וקיתיה מאתחך. ובעי גמרא: טוען וחזר וטוען
 17 – ויכול אדם לטעון שבת דין, שטוען בבית דין
 18 מה שהוא עולה. וחזר וטוען לחקן דבריו
 19 דראשונים? עולה אמר טוען וחזר וטוען –
 20 טוען בבית דין מה שהוא רוצה. וחזר אחר כן
 21 לטעון דברים אחרים אחרך דברים הראשונים
 22 אף על פי שמכחשים קצת. בזה שחזר וטען. ואי
 23 דאמר "דאבהתי" – דמסקין עילה כדבאתה.
 24 (ומיר עילא – אף על פי דמהמטנן ליה לחזק.)
 25 דטען "אין דאבהתי היא" כו, שאם טען
 26 מתחילה וטוען של אבותי ולא של אבותי" –
 27 דאני חזר וטוען טענה זו "דמסקין עילה
 28 כדבאתה", שהרי עסק לגמרי דברים
 29 הראשונים. וכן הלכה, דמסקין לקמן בעלגא.
 30 ומירי נמי עילא – כל היכא דהוה קאי בי דינא
 31 ולא טען חקוקן דברים הראשונים, אלא אי דא
 32 שינא מבית דין חזר לבית דין וחקן דבריו
 33 הראשונים – שאני חזר וטוען היכא דמכחשן
 34 קצת. מענתיה אבהתי – אהביו וקרוביו.
 35 ומדו הנדריע – מה שטען מתחלה ליה.
 36 אבותי" חזר וטען "של אבותי שלקחה
 37 מאבותי" – דחזר וטוען, ומדמינן, דאני עסק
 38 דבריו הראשונים כלל, אלא מוסף ועל
 39 וכיון דהחזיק בה שלש שנים – מוקמנן לה
 40 כבידה. דחוקה שיש עמה טענה היא. דמה לו
 41 לשלש, דאי בעי אמר "מינן ונבנה ואבלתה שני חזקה, כי אמר נמי "של אבותי
 42 שלקחה מאבותי" – מהמטנן ואף על גב דבגי יוש קיימא לן לקמן בפירקין דאין
 43 צריך טענה. מאורי שהחוקק בה שלש שנים. הוצרך היתה של אבה, אבל אראה בעי
 44 שהחוקק בה אביו יום אחד – הכא אין צריך להביא עדים שהחזיק בה אביו כלל,
 45 ולא טען עמו שנים. וחקוקה שיש עמה טענה היא. ומדמינן נמי – כול
 46 היכא דאישתני מילי מאבראי לבי דינא קודם שטען כלום בבית דין, ולא טען מה
 47 שהוא טוען עכשיו בבית דין. ואתא לבי דינא לטעון טענות שערקת לגמרי את
 48 הראשונות – דחזרו וטוען, ולא מגלי מענתיה – שלא ילמד מזה כי שכנגד, ויתן
 49 לבו מתחלה קודם שגמרה לבית דין להשיב לבית דין הלכה. וכן הלכה. והני מילי – טענות
 50 בעלמא, אבל טען בפירוש בפני עדים חזק לבית דין "דידי אני מנה לפלוגי" – הרי
 51 הודה לו. ושוב אלו יכול לפשר בבית דין. ופבריא לי החזר וטוען – כלומר, אנא
 52 נמי נדריעי. ואי פולגנא עליתו נדריעי. והלבנתה חזר וטוען – חקוקן לשון
 53 הראשון, אף על פי שמכחשים קצת. הואיל ואינו עסקן לגמרי, ודלעיל. והו אומר
 54 של אבותי – ואבלתה שני חזקה. אתון שלש שנים שאתה טוען – אני אבלתה
 55 ולא אתה. והאי איתייה סהדי דאבלה שני חזקה – אתון שלש שנים עצמן שהעידו
 56 אלו הראשונים עליהם, ובאו אלו הבהשנים. אמר רב בר – נתון – ערות דאבלה מטלה.
 57 בערות דאבהתי דלא אכתבשתי. ועדותן קיימת. ומוקמנן בידיה. הא עדות מוכחשת היא – כיון דהני שתי כחות מוכחשות זו את זו – אותן מוקן פסולה לכל עדות
 58 בשעולם. ואחרי שאין לברר איוז הפסולה – תיבטל עדותן לגמרי.

אבל אכלה שית שנין כו – הקשה רבנו יעקב בר מרדכי אפילו לא איתייה סהדי
 אלא דאכלה שלש שנין – היא אמר לומר "לקחתיה קודם מירך", במני דאי
 בעי אמר "מינך ובנתה" ואומר רבינו יצחק דאין זה מינע, ומעיקרא לא יטעון כלל
 'מינך ובנתה', דאין יודע אים יש להו שטר שקנאה מבני. **אמר** רבה מה לו לשלש
 "רבה" גריסין, דאביי ורבא אמרי לקמן (ב, ג).
 דלא אמר לומר "לקחתיה קודם מירך", דימה לי לשלש?
 במקום עדים לא אמרתי. **מה** לי לשלש במקום
 עדים לא אמרתי – תימה לרבינו שישטון כן
 אברום. אמאי הוי במקום עדיבין נטמא של אבותיה
 דיהתה יום אחד, ונאמר שלקחה מאבותיו. דרא
 טוענין לירוש', ומדעיננן ליה בהא דקאמר
 שאבותיה דרו בו יום אחד, במני דאי בעי אמר
 "מינך ובנתה" ולקמן נמי דקאמר ויהיבא דהיבא
 דאמר "של אבותי שלקחה מאבותי" חזרו
 וטוען, והא אפילו לא יטעון שלקחה. אלא אמר
 שדרו בה יום אחד – אן טענין ליה ואומר רבינו
 יצחק: ד"של אבותי" משמעי שהיה מעולם של
 אבותי, ולא שלקחה. עד שירשי דבריו. ולקמן
 דנקט "שלקחה" – לא שצריך שיטען שידע
 אלא: של אבותי שאינו שדרו בה יום
 אחד. על כן אני רוצה לכותב, דשמא לקחה
 אבותיו במשטע. וטוענין לירוש'.
ומדו נדרעי היכא דאמר שלקחה כו –
 מספקא לרבינו יעקב, היכא דמסקין לבראי חזרו
 ואתא לבית דין, אי מיני למימר הכי. **אמר** ליה
 רבא ואי עדות מוכחשת היא – תימה אמאי
 יצחק: דאני עדות מוכחשת? והא אית אית ליה
 כ"מורבה" (כבא קטא בע, ב) ובפרק "זה בורר"
 (סנהדרין כ, א) דעד' וזמם מנאן ליהבא הוא
 נפסל, ולא מפסל אלא משעה דאכתבוש. ואית לן
 למימר אכאבלתה דאכתבוש – אכתבוש,
 אאבתא דלא אכתבוש – לא אכתבוש דהכי
 אמר כ"מורבה" (שם ע, ג) דהומנו על הטיבתי
 ונל הגניבה אל דהומנו. אף על גב דחך רב דבור
 העידו על הגניבה ועל הטיבתי. לרבא, כיון
 דמהדיא שעתא דקא תומני הוא דקא מופסל,
 אטיבחה איתוום – איתוום, על הגניבה דלא
 איתוום – לא איתוום. וללישא דהוי טעמא
 דרבא משום דעד' וזמם חידוש, ואין לך אלא
 מביש חידוש – ניחא. אלא ללישא ומפרש
 טעמא דרבא משום פסידא ולקוחות – כל בני דהמנינהו ואפילו היכא לדיבא פסידא
 ולקוחות לא מפסל למפרע אפילו להדיא לישנא. מרדכי החי: מני איבא כו האי לישנא
 להאי לישנא: ולא קאמר: איבא בייחוד להיבא לדיבא פסידא ולקוחות. ועוד קשיא, דקאמר
 בסמוך: איבא דרב חסדא כולו עלמא לא פלגי. משמע דרב נתן לא מני סבר בעיניו
 כרב חסדא דחשיב ליה חזי שקיר, ומנא ליה לילמא סבר רב נתן מוקמינן ליה אפסל
 ומיהו, הא איבא למימר משום דלא קיימא לן כרבא הוא. ונראה דסוגיא דרבא כהיא
 לישנא דחידוש, אבל ללישא פסידא ולקוחות – סבר ליה אמר ליה רבא לרב נתן
 מעולם הכי. ולרבינו יעקב כן אשר נראה דלא דמי חך דרבא להדיא ד"מורבה". דהתם גניבה
 ובטיחה תרי מילי ניהו, ולחכי גניבה דלא איתוום – לא איתוום. וכלהבא הוא נפסל,
 אלא הכא, כי איתבוש אאבלה – איתבוש נמי אאבהתי, דאבהתי בלא אכלתה לא
 מני, דהוי מוקמנן בידיה דאית ליה סהדי דאכלה שני חזקה. דנאמן למיר' דיהתה של אבותי
 יום אחד', במני דאי בעי אמר "מינך ובנתה". ומדיה, מבחי דחשיב לה גמרא כעדות אחרת
 – לא אתי שפיר.

1 וואו בפי עעצה מעדידי – תימה: לכין לוח בן לרב חסדא, נתמנינה
2 לכתרא, במנו יאדי בני פסליהו לקמאי בגולנותא ומיהו, במנו יאדי בני הוי
3 מזמי ליה – ליבא להמנינה, דיראיה להוימן פן יזמונו הם. ונראה לי: דמעו במקום
4 עדים לא אמרין, (עדע) דמעו לא יוכל לטיעמי יתיר משני עדים, אפילו פן עמון
5 מאה עדים – אין נאמנין, דתרי כמנא. ועוד
6 אומר רבני יצחק: דלא שייך במנו, דאין קמא
7 עיניהם שוה, ומה שיהיה לעמון לא ידען מה.
8 רובן ברב חסדא – תימה: דבפני שני
9 דכחכותא וי, ט): הניא: שנים שווה החומץ על
10 השטר תמה, ובאו שנים ואומר שכתב ידם הוא,
11 אבל קמטם או פסולי עדות או אנוסים יהו, אם
12 כתב ידם יוצא ממקום אחר – אין נאמנין. ופריך:
13 ותניבין דהוה רבני גינה ומסכת הדין
14 (ברב) ורבו תמן דלא מגבינן בשטרא, ואוקי תרי
15 להדי תרי, ואוקי נאמנין בחוקת כמיה, ובאמי לא
16 מגבינן ביה ולא תביירי לא תבא רבי חונא
17 דכרשיהם הם לעדות אחרת, דרמקמינן ליה אוחקת
18 כשותיה, והדום בעדות אחרת דמי, דהא אין
19 מכתשייהם אלו את החתומים בואת המלוה, שהיו
20 אומרים אין חיב לו כלום, אלא שגמרה אינם
21 נאמנים ברבין זה, דפסוליה חייבם, והוה לן למימר
22 דנאמנינו, כמו רבא וכתביה, אף על גב דאלו
23 מכתשייהם אותם ופסוליה ותושבין אותן כשאר
24 פסוליה לכל רב רודוח ואומר רבני כשאר
25 אמר טעמם יהו – ליבא לאוקמינהו אחוקיהו,
26 וכן אנוסים בני – דלא פסולו מן מחוקת כשותיה,
27 דאמרין: אנוסי יהו מומתא נפשות, ופסולי עדות
28 יהו – איבא למימר: דהוה פסוליהם אותן
29 משגלדה, שאומרים: קרובים יהו ועבשי תנחוקי,
30 ורבא כרב חסדא – ואם תאמר: אם כן אמאי
31 חשיב רבא כרביחוד? (בבא קמא ג, ב) ובבא
32 "חרי ברב" (ספרהדין כ, א) עד וזמנא חידוש הוא,
33 ואין לך בו אלא משעת חידושהו: הלא מה שהיה
34 נפסל אינו חידושו, ומן הדין לא היה ליה ליהודי
35 לעשיין פסוליהם, כמו בשני כתי עדים המכחשות
36 זו את זו – אם כן לא הוי חידוש אלא מה
37 שרמקמינן כשריה ואומר רבני יצחק: דרבא דאמר
38 חידושו הוא – לא הוי יחיא לפי המסקנא, דאחי
39 שפיר כרב חונא.

1 **בבא בתרא מי אתפחשו? לימא, רבא ורב נחמן**
2 **בפלותא דרב חונא ורב חסדא קמפילני. דאיתמר:**
3 **שמי פתי עדים הפכחשות זו את זו – אבא רב**
4 **חונא: זו באה בפני עעמה ומעודה, וזו באה בפני**
5 **עעמה ומעודה, ורב חסדא אמר: בתרי קהו שפרי**
6 **למה לי; לימא, רב נחמן דאמר רב חונא, ורבא**
7 **רב חסדא – אליבא דרב חסדא פולי עלמא לא**
8 **פיליני. פי פיליני – אליבא דרב חונא, רב נחמן רב**
9 **חונא. ורבא: עד פאן לא קאמר רב חונא – אלא**
10 **לעדות אחרת, אבל לאותה עדות לא. תרי איתיה**
11 **קהו דאכתתיה היא. אמר רב נחמן: אנו אחמיניה**
12 **אנו מסקנינו ליה, לילוחא דבי דינא לא תישינו.**
13 **מתיב רבא, ואיתמא רבי וערא: שנים אומרים "מה"**
14 **ושנים אומרים "לא מה", שנים אומרים "נתגרשה"**
15 **ולשנים אומרים "לא נתגרשה" – הרי זו לא תפשא,**
16 **ואם נשאת – לא תצא; רבי מנחם ברבי יוסי אומר:**

17 **תצא. אמר רבי מנחם ברבי יוסי: איתיה אני אומר**
18 **תצא? בומן שבאו עדים ואחר כך נשאת, אבל נשאת**
19 **ואחר כך באו עדים – הרי זו לא תצא אמר ליה:**
20 **אנו סברי לעמבר עובדא, השתא דאורייתא את**
21 **ואיתא רב חונא סבוריא – הרינון פה עובדא,**
22 **ונכ עבר עובדא, מאן דיהא סבר מעותא היא**
23 **בדיה; ולא היא, אלא משום דתליא באשלי רבבי.**
24 **דתני, רבי יהודה אומר: אין מעלין לכהונה על פי**
25 **עד אחד: אמר רבי אלעזר: איתיה? במקום שיש**
26 **עוררין, אבל במקום שאין עוררין – מעלין לכהונה**
27 **על פי עד אחד; רבן שמעון בן גמליאל אומר משום**
28 **רבי שמעון בן ספקי: מעלין לכהונה על פי עד אחד.**
29 **רבן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר ובי תימא,**
30 **ערער חד איפא בינייהו, רבי אלעזר סבר: ערער חד,**
31 **רבן**

1 **אנו** אחתיך ליה אנו מסקנין ליה, ואם היה
2 אותו לית ליה חזקת אבתיה מן
3 החולה – אתי שפיר אחתיך רמסקינן,
4 שענמיהו בידו באשה היה החולה, אפילו לא
5 היה ממוקל לא זה ולא זה, מצי לפרש: אחתיא
6 ליה – לתתה ליה, ומסקניא ליה – שניצבתיא
7 מינה, ויהא דין כל דאליים גבר. רבני יצחק, ואם
8 (בב, ב) מוקי כשנייה לאחי מעדיה, ואומרת רבי ליה, וחשדא ליבא, דכפריתיה התם.
9 **אבל** כתיב ואתר כן באו עדים היו לא תצא – ועממא וזבתי ורבא רבי דינא, וקשה
10 לרבינו בששון בן אברהם: דעל כרחיך לאו עממא וזבתי ורבא רבי דינא, ואם כן
11 אפילו לא נשאת, אלא החיהיה ליבא – תנשא, דכרשמתם בכל הסוגיא דאיבא וילוחא
12 אפילו לא נשאת מעשה וכי תמא: אלא בני גמי, רבשאתי – דקאמר – היינו שהתיהו
13 לעמא, ושוב לא נשאת מחזרתה דרבא – אבל ברשם אחר כך נשאת? עד מצי לפרשטי
14 החיהיה ליבא, אלא נשאת ממש. ועל כרחיך טעמא דמספקאא לא מפקי לה מבעל, ולא
15 משום וילוחא ורש לומר: עלעם עממא משום וילוחא, ודוקא בששאת אחר כך באו עדים
16 איבא וילוחא רבי דינא, שכתב נאמה לכל העולם כיון שנשאת, נמצא מה שחזרוין לכתרה
17 לעד ששאת – לי אין פלוחי אלא בעמורה, אבל אם באו עדים קודם שנישאת – ליבא
18 וילוחא, דעל כרחיך יצונו לחומו מחזרתה הראשון ביד לאשה לכל העולם – הלכך ליבא
19 וילוחא אם אסורים אותה נמי לעדיה. רבני יצחק.

1 **אלעזר לקמה** (ובשמעתין), אמר רבי אלעזר איתיה – אין מעלין על פי עד אחד – בומן שיש על החבון עוררין, עדים הפוסלים אותו, כדמפרש בסמוך, ולפרש דברי רבי יהודה
2 בא, ולא לחלוק עליו, אבל אין עליו עוררים – אלא קול פסול בעלמא, כדמפרש לקמה – מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול, וכן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר
3 – דהא רביא במקום שיש עוררין עליו לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהויה חד נאמן, וכי אמר מעלין – במקום שאין עוררין קאמר, ערער חד איבא בינייהו – רבי דינא: ודקת: בומן
4 שיש על פלוחי עוררין – היינו עד אחד הפוסל, ומכחיש עד אחד ומעשירו, רבי אלעזר סבר ערער חד – הוי ערער, ודא עד אחד נאמן עליו להכשרו.

1 **אלעזר עבריה**, ואיש תלמיא. אמר רבא: על פי עד אחד מעדידי שוהתא חוק, כדמפרש רבי
2 ורמא
3 **אלעזר לקמה** (ובשמעתין), אמר רבי אלעזר איתיה – אין מעלין על פי עד אחד – בומן שיש על החבון עוררין, עדים הפוסלים אותו, כדמפרש בסמוך, ולפרש דברי רבי יהודה
4 בא, ולא לחלוק עליו, אבל אין עליו עוררים – אלא קול פסול בעלמא, כדמפרש לקמה – מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול, וכן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר
5 – דהא רביא במקום שיש עוררין עליו לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהויה חד נאמן, וכי אמר מעלין – במקום שאין עוררין קאמר, ערער חד איבא בינייהו – רבי דינא: ודקת: בומן
6 שיש על פלוחי עוררין – היינו עד אחד הפוסל, ומכחיש עד אחד ומעשירו, רבי אלעזר סבר ערער חד – הוי ערער, ודא עד אחד נאמן עליו להכשרו.

1 **אלעזר עבריה**, ואיש תלמיא. אמר רבא: על פי עד אחד מעדידי שוהתא חוק, כדמפרש רבי
2 ורמא
3 **אלעזר לקמה** (ובשמעתין), אמר רבי אלעזר איתיה – אין מעלין על פי עד אחד – בומן שיש על החבון עוררין, עדים הפוסלים אותו, כדמפרש בסמוך, ולפרש דברי רבי יהודה
4 בא, ולא לחלוק עליו, אבל אין עליו עוררים – אלא קול פסול בעלמא, כדמפרש לקמה – מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול, וכן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר
5 – דהא רביא במקום שיש עוררין עליו לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהויה חד נאמן, וכי אמר מעלין – במקום שאין עוררין קאמר, ערער חד איבא בינייהו – רבי דינא: ודקת: בומן
6 שיש על פלוחי עוררין – היינו עד אחד הפוסל, ומכחיש עד אחד ומעשירו, רבי אלעזר סבר ערער חד – הוי ערער, ודא עד אחד נאמן עליו להכשרו.

1 **אלעזר עבריה**, ואיש תלמיא. אמר רבא: על פי עד אחד מעדידי שוהתא חוק, כדמפרש רבי
2 ורמא
3 **אלעזר לקמה** (ובשמעתין), אמר רבי אלעזר איתיה – אין מעלין על פי עד אחד – בומן שיש על החבון עוררין, עדים הפוסלים אותו, כדמפרש בסמוך, ולפרש דברי רבי יהודה
4 בא, ולא לחלוק עליו, אבל אין עליו עוררים – אלא קול פסול בעלמא, כדמפרש לקמה – מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול, וכן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר
5 – דהא רביא במקום שיש עוררין עליו לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהויה חד נאמן, וכי אמר מעלין – במקום שאין עוררין קאמר, ערער חד איבא בינייהו – רבי דינא: ודקת: בומן
6 שיש על פלוחי עוררין – היינו עד אחד הפוסל, ומכחיש עד אחד ומעשירו, רבי אלעזר סבר ערער חד – הוי ערער, ודא עד אחד נאמן עליו להכשרו.

1 **אלעזר עבריה**, ואיש תלמיא. אמר רבא: על פי עד אחד מעדידי שוהתא חוק, כדמפרש רבי
2 ורמא
3 **אלעזר לקמה** (ובשמעתין), אמר רבי אלעזר איתיה – אין מעלין על פי עד אחד – בומן שיש על החבון עוררין, עדים הפוסלים אותו, כדמפרש בסמוך, ולפרש דברי רבי יהודה
4 בא, ולא לחלוק עליו, אבל אין עליו עוררים – אלא קול פסול בעלמא, כדמפרש לקמה – מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול, וכן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר
5 – דהא רביא במקום שיש עוררין עליו לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהויה חד נאמן, וכי אמר מעלין – במקום שאין עוררין קאמר, ערער חד איבא בינייהו – רבי דינא: ודקת: בומן
6 שיש על פלוחי עוררין – היינו עד אחד הפוסל, ומכחיש עד אחד ומעשירו, רבי אלעזר סבר ערער חד – הוי ערער, ודא עד אחד נאמן עליו להכשרו.

1 **אלעזר עבריה**, ואיש תלמיא. אמר רבא: על פי עד אחד מעדידי שוהתא חוק, כדמפרש רבי
2 ורמא
3 **אלעזר לקמה** (ובשמעתין), אמר רבי אלעזר איתיה – אין מעלין על פי עד אחד – בומן שיש על החבון עוררין, עדים הפוסלים אותו, כדמפרש בסמוך, ולפרש דברי רבי יהודה
4 בא, ולא לחלוק עליו, אבל אין עליו עוררים – אלא קול פסול בעלמא, כדמפרש לקמה – מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול, וכן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר
5 – דהא רביא במקום שיש עוררין עליו לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהויה חד נאמן, וכי אמר מעלין – במקום שאין עוררין קאמר, ערער חד איבא בינייהו – רבי דינא: ודקת: בומן
6 שיש על פלוחי עוררין – היינו עד אחד הפוסל, ומכחיש עד אחד ומעשירו, רבי אלעזר סבר ערער חד – הוי ערער, ודא עד אחד נאמן עליו להכשרו.

1 **אלעזר עבריה**, ואיש תלמיא. אמר רבא: על פי עד אחד מעדידי שוהתא חוק, כדמפרש רבי
2 ורמא
3 **אלעזר לקמה** (ובשמעתין), אמר רבי אלעזר איתיה – אין מעלין על פי עד אחד – בומן שיש על החבון עוררין, עדים הפוסלים אותו, כדמפרש בסמוך, ולפרש דברי רבי יהודה
4 בא, ולא לחלוק עליו, אבל אין עליו עוררים – אלא קול פסול בעלמא, כדמפרש לקמה – מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול, וכן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר
5 – דהא רביא במקום שיש עוררין עליו לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהויה חד נאמן, וכי אמר מעלין – במקום שאין עוררין קאמר, ערער חד איבא בינייהו – רבי דינא: ודקת: בומן
6 שיש על פלוחי עוררין – היינו עד אחד הפוסל, ומכחיש עד אחד ומעשירו, רבי אלעזר סבר ערער חד – הוי ערער, ודא עד אחד נאמן עליו להכשרו.

1 **אלעזר עבריה**, ואיש תלמיא. אמר רבא: על פי עד אחד מעדידי שוהתא חוק, כדמפרש רבי
2 ורמא
3 **אלעזר לקמה** (ובשמעתין), אמר רבי אלעזר איתיה – אין מעלין על פי עד אחד – בומן שיש על החבון עוררין, עדים הפוסלים אותו, כדמפרש בסמוך, ולפרש דברי רבי יהודה
4 בא, ולא לחלוק עליו, אבל אין עליו עוררים – אלא קול פסול בעלמא, כדמפרש לקמה – מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול, וכן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר
5 – דהא רביא במקום שיש עוררין עליו לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהויה חד נאמן, וכי אמר מעלין – במקום שאין עוררין קאמר, ערער חד איבא בינייהו – רבי דינא: ודקת: בומן
6 שיש על פלוחי עוררין – היינו עד אחד הפוסל, ומכחיש עד אחד ומעשירו, רבי אלעזר סבר ערער חד – הוי ערער, ודא עד אחד נאמן עליו להכשרו.

1 **אלעזר עבריה**, ואיש תלמיא. אמר רבא: על פי עד אחד מעדידי שוהתא חוק, כדמפרש רבי
2 ורמא
3 **אלעזר לקמה** (ובשמעתין), אמר רבי אלעזר איתיה – אין מעלין על פי עד אחד – בומן שיש על החבון עוררין, עדים הפוסלים אותו, כדמפרש בסמוך, ולפרש דברי רבי יהודה
4 בא, ולא לחלוק עליו, אבל אין עליו עוררים – אלא קול פסול בעלמא, כדמפרש לקמה – מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול, וכן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר
5 – דהא רביא במקום שיש עוררין עליו לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהויה חד נאמן, וכי אמר מעלין – במקום שאין עוררין קאמר, ערער חד איבא בינייהו – רבי דינא: ודקת: בומן
6 שיש על פלוחי עוררין – היינו עד אחד הפוסל, ומכחיש עד אחד ומעשירו, רבי אלעזר סבר ערער חד – הוי ערער, ודא עד אחד נאמן עליו להכשרו.

1 **ברבאבא מי איתבש** – עדות על אבתא קייא הוא, ודכי מדיים בו גברא אחושיהו? ו
2 אז זו – בעדות אחרת, כגון שנים אומרים: מפניו ליה זמלונא מנה, ושנים אחרים
3 הכחשום, ואמר: לא לה ממנו כלום, שהרי באותו היום שאתם אומרים שהוא ממנו
4 היה עעמו הלוח לא אותו היום, ולא עלי משום אדם כלום, ובעדות כות לא האמינה
5 תורה האחרונים יותר מן הראשונים, אלא
6 בעדות הומא, כגון ששעריים על תעריים עעמם:
7 עענו ידירם במקום פלוגי, ולא אריחם שלוח.
8 זו באה בפני עעמה ועקדה – כמסא עדיה
9 בשעמלם, דלא נחוקיה בפסולה מספק, וזו באה
10 בו' – בעדות אחרת, אבל אחד מכת בו ואחד
11 מכת זו – אין ממפרסין לעדות אחרת, דהא אחד
12 מהם פסול בראי, ואין כאל אלא חזי עדות.
13 ועטעם דלא הווא – משום דאוקי בנפשיה, ורבא
14 ולא הפסלינהו מספק, אמר רב חסדא כהוי
15 כהוי שקיי ליה – אמר יעידו בשום עדות
16 בעולם, דאוקי בנפשיה מחוקא, ולא התנאיא
17 מספק, שנאו העדים פסוליהם. ליבא רב נחמן –
18 משכשיש עדות דאבתא שהעידו עדים
19 מוכחשיש, דהיינו עדות אחרת שלא הוכחשו
20 בו, כדבר חונא שהכחישם בעדות אחרת שלא
21 הוכחשו בה. אליבא דרב חסדא בולי עלמא לא
22 פיליני – לומר כל אחד: אנו סבורי אה כרב
23 חסדא, ודאדא רב נחמן לא סבורי ליה כרב
24 חסדא, דהא רב חסדא אפילו בעדות אחרת
25 בעלמא פסול, כל שכן בעדות דאבתא,
26 שהוכחשו העדים מאבליהו באותו עדות על
27 אותו קרקע, אבל אמרו כותיה – דאנתו קרקע
28 עעמא, ולא והלכתא כרב נחמן, שהרי נפקס
29 הדין על כרובותא לקמן: אנו אחתיך, הוד
30 איתיה סהדי – אותו שהשפידו רב נחמן.
31 דאבתתיה היא – דהרי לשעתיך עד חוקי ועדי
32 אבותא, ואין כן לוח מזה, וכל דאליים נבה,
33 כדאמר רב נחמן לקמן בשעתיהן. אנו מסקנין
34 ליה – כלומא לא נחוקת את זה יתיר מזה,
35 והאילו עדות שניהם שוה, לילוחא דבי דינא
36 – שנאו ללגלו הרבית על בית דין על
37 שסורתי את גידיהם, ומי לחוכא אשילא, ו
38 שנים אומרים נבה, דהוי שהלך בעלה
39 לנדנית הים, ובאו שנים ואומר לה מת בעליך,
40 ושנים אומרים: לא מתי, אין ימי נבי, ושנים
41 נתגרשה כהוי בעלה ואנח וקוקי ליבם, ושנים
42 אומרים: לא נתגרשה, חקוקה ליבם. אין ימי,
43 כגון שהיה בעלה קיים, ובאין להחיהיה לאחד
44 ויחיהי זה ולא תנשא, דאוקי תרי להדי תרי,
45 ואיתיה בחוקת איסור אשת איש קיימא, ואם

1 **ניסת לא תצא** – דיעבר – אין, לכתחלה – לא, ובפרק "האשה שנתארמלה" פריקין:
2 מכדי תרי ותרין גינה, הויבא עלי באשם תלוי קאי ומעני, אמר רבי ששן: שנת ניסת
3 לאחד מעדיה, ותר פריקני: דהא גופא באשם תלוי קיימא ובשנת – באמת? רבי ליה שנת
4 בעלי, כומן שבאו עדים – הארזונים, אמר רבא ליה, ולאחר כך ניסת, לפיכך תצא,
5 שהרי באיסור נשאת, אשילו שלאה מביית דין – הוה אוסרין על לעמא, אבל אם נשאת
6 על פי עד מיתה, שהתיהו בית דין לנישא, ואחר כך באו עדים שווא קיים – אם
7 תצא, דושישין לילוחא דבי דינא, וקשה ליה נחמן, לפיכך רבא – ומתקנין ליה
8 ומסקנין ליה, ולא נישוח לילוחא דבי דינא, דאורייתא – השיבותי מביתא זו, ואוהבין
9 רב המנשא – השיב לו בומן כך מהא ברייתא דרבי מנחם ורבנן, נפק קברי – רב נחמן
10 עובדא, ולא חש לילוחא דבי דינא, מעותא היא ברייה – ולא נזכר מן חוק ברייתא
11 לדעיל, ועוד, דאמר רבי בערבין בן רבא, "תליא באשלי רבבי" – רבי יודיה רבי
12 אלעזר ורבן שמעון בן גמליאל, מלוהו סביר להו דלא הישקנין לילוחא דבי דינא,
13 כדמפרש רבא, ואיש תלמיא. אמר רבא: על פי עד אחד מעדידי שוהתא חוק, כדמפרש רבי
14 ולעמבר עבריה, ומסקנא סבר ערער חד – הוי ערער, ודא עד אחד נאמן עליו להכשרו.

1 **אלעזר לקמה** (ובשמעתין), אמר רבי אלעזר איתיה – אין מעלין על פי עד אחד – בומן שיש על החבון עוררין, עדים הפוסלים אותו, כדמפרש בסמוך, ולפרש דברי רבי יהודה
2 בא, ולא לחלוק עליו, אבל אין עליו עוררים – אלא קול פסול בעלמא, כדמפרש לקמה – מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול, וכן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר
3 – דהא רביא במקום שיש עוררין עליו לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהויה חד נאמן, וכי אמר מעלין – במקום שאין עוררין קאמר, ערער חד איבא בינייהו – רבי דינא: ודקת: בומן
4 שיש על פלוחי עוררין – היינו עד אחד הפוסל, ומכחיש עד אחד ומעשירו, רבי אלעזר סבר ערער חד – הוי ערער, ודא עד אחד נאמן עליו להכשרו.

1 **אלעזר לקמה** (ובשמעתין), אמר רבי אלעזר איתיה – אין מעלין על פי עד אחד – בומן שיש על החבון עוררין, עדים הפוסלים אותו, כדמפרש בסמוך, ולפרש דברי רבי יהודה
2 בא, ולא לחלוק עליו, אבל אין עליו עוררים – אלא קול פסול בעלמא, כדמפרש לקמה – מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול, וכן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר
3 – דהא רביא במקום שיש עוררין עליו לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהויה חד נאמן, וכי אמר מעלין – במקום שאין עוררין קאמר, ערער חד איבא בינייהו – רבי דינא: ודקת: בומן
4 שיש על פלוחי עוררין – היינו עד אחד הפוסל, ומכחיש עד אחד ומעשירו, רבי אלעזר סבר ערער חד – הוי ערער, ודא עד אחד נאמן עליו להכשרו.

1 **אלעזר לקמה** (ובשמעתין), אמר רבי אלעזר איתיה – אין מעלין על פי עד אחד – בומן שיש על החבון עוררין, עדים הפוסלים אותו, כדמפרש בסמוך, ולפרש דברי רבי יהודה
2 בא, ולא לחלוק עליו, אבל אין עליו עוררים – אלא קול פסול בעלמא, כדמפרש לקמה – מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול, וכן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר
3 – דהא רביא במקום שיש עוררין עליו לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהויה חד נאמן, וכי אמר מעלין – במקום שאין עוררין קאמר, ערער חד איבא בינייהו – רבי דינא: ודקת: בומן
4 שיש על פלוחי עוררין – היינו עד אחד הפוסל, ומכחיש עד אחד ומעשירו, רבי אלעזר סבר ערער חד – הוי ערער, ודא עד אחד נאמן עליו להכשרו.

1 **אלעזר לקמה** (ובשמעתין), אמר רבי אלעזר איתיה – אין מעלין על פי עד אחד – בומן שיש על החבון עוררין, עדים הפוסלים אותו, כדמפרש בסמוך, ולפרש דברי רבי יהודה
2 בא, ולא לחלוק עליו, אבל אין עליו עוררים – אלא קול פסול בעלמא, כדמפרש לקמה – מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול, וכן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר
3 – דהא רביא במקום שיש עוררין עליו לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהויה חד נאמן, וכי אמר מעלין – במקום שאין עוררין קאמר, ערער חד איבא בינייהו – רבי דינא: ודקת: בומן
4 שיש על פלוחי עוררין – היינו עד אחד הפוסל, ומכחיש עד אחד ומעשירו, רבי אלעזר סבר ערער חד – הוי ערער, ודא עד אחד נאמן עליו להכשרו.

1 **אלעזר לקמה** (ובשמעתין), אמר רבי אלעזר איתיה – אין מעלין על פי עד אחד – בומן שיש על החבון עוררין, עדים הפוסלים אותו, כדמפרש בסמוך, ולפרש דברי רבי יהודה
2 בא, ולא לחלוק עליו, אבל אין עליו עוררים – אלא קול פסול בעלמא, כדמפרש לקמה – מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול, וכן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר
3 – דהא רביא במקום שיש עוררין עליו לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהויה חד נאמן, וכי אמר מעלין – במקום שאין עוררין קאמר, ערער חד איבא בינייהו – רבי דינא: ודקת: בומן
4 שיש על פלוחי עוררין – היינו עד אחד הפוסל, ומכחיש עד אחד ומעשירו, רבי אלעזר סבר ערער חד – הוי ערער, ודא עד אחד נאמן עליו להכשרו.

1 **אלעזר לקמה** (ובשמעתין), אמר רבי אלעזר איתיה – אין מעלין על פי עד אחד – בומן שיש על החבון עוררין, עדים הפוסלים אותו, כדמפרש בסמוך, ולפרש דברי רבי יהודה
2 בא, ולא לחלוק עליו, אבל אין עליו עוררים – אלא קול פסול בעלמא, כדמפרש לקמה – מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול, וכן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר
3 – דהא רביא במקום שיש עוררין עליו לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהויה חד נאמן, וכי אמר מעלין – במקום שאין עוררין קאמר, ערער חד איבא בינייהו – רבי דינא: ודקת: בומן
4 שיש על פלוחי עוררין – היינו עד אחד הפוסל, ומכחיש עד אחד ומעשירו, רבי אלעזר סבר ערער חד – הוי ערער, ודא עד אחד נאמן עליו להכשרו.

1 **אלעזר לקמה** (ובשמעתין), אמר רבי אלעזר איתיה – אין מעלין על פי עד אחד – בומן שיש על החבון עוררין, עדים הפוסלים אותו, כדמפרש בסמוך, ולפרש דברי רבי יהודה
2 בא, ולא לחלוק עליו, אבל אין עליו עוררים – אלא קול פסול בעלמא, כדמפרש לקמה – מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול, וכן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר
3 – דהא רביא במקום שיש עוררין עליו לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהויה חד נאמן, וכי אמר מעלין – במקום שאין עוררין קאמר, ערער חד איבא בינייהו – רבי דינא: ודקת: בומן
4 שיש על פלוחי עוררין – היינו עד אחד הפוסל, ומכחיש עד אחד ומעשירו, רבי אלעזר סבר ערער חד – הוי ערער, ודא עד אחד נאמן עליו להכשרו.

1 **אלעזר לקמה** (ובשמעתין), אמר רבי אלעזר איתיה – אין מעלין על פי עד אחד – בומן שיש על החבון עוררין, עדים הפוסלים אותו, כדמפרש בסמוך, ולפרש דברי רבי יהודה
2 בא, ולא לחלוק עליו, אבל אין עליו עוררים – אלא קול פסול בעלמא, כדמפרש לקמה – מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול, וכן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר
3 – דהא רביא במקום שיש עוררין עליו לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהויה חד נאמן, וכי אמר מעלין – במקום שאין עוררין קאמר, ערער חד איבא בינייהו – רבי דינא: ודקת: בומן
4 שיש על פלוחי עוררין – היינו עד אחד הפוסל, ומכחיש עד אחד ומעשירו, רבי אלעזר סבר ערער חד – הוי ערער, ודא עד אחד נאמן עליו להכשרו.

1 **אלעזר לקמה** (ובשמעתין), אמר רבי אלעזר איתיה – אין מעלין על פי עד אחד – בומן שיש על החבון עוררין, עדים הפוסלים אותו, כדמפרש בסמוך, ולפרש דברי רבי יהודה
2 בא, ולא לחלוק עליו, אבל אין עליו עוררים – אלא קול פסול בעלמא, כדמפרש לקמה – מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול, וכן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר
3 – דהא רביא במקום שיש עוררין עליו לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהויה חד נאמן, וכי אמר מעלין – במקום שאין עוררין קאמר, ערער חד איבא בינייהו – רבי דינא: ודקת: בומן
4 שיש על פלוחי עוררין – היינו עד אחד הפוסל, ומכחיש עד אחד ומעשירו, רבי אלעזר סבר ערער חד – הוי ערער, ודא עד אחד נאמן עליו להכשרו.

1 **אלעזר לקמה** (ובשמעתין), אמר רבי אלעזר איתיה – אין מעלין על פי עד אחד – בומן שיש על החבון עוררין, עדים הפוסלים אותו, כדמפרש בסמוך, ולפרש דברי רבי יהודה
2 בא, ולא לחלוק עליו, אבל אין עליו עוררים – אלא קול פסול בעלמא, כדמפרש לקמה – מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול, וכן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר
3 – דהא רביא במקום שיש עוררין עליו לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהויה חד נאמן, וכי אמר מעלין – במקום שאין עוררין קאמר, ערער חד איבא בינייהו – רבי דינא: ודקת: בומן
4 שיש על פלוחי עוררין – היינו עד אחד הפוסל, ומכחיש עד אחד ומעשירו, רבי אלעזר סבר ערער חד – הוי ערער, ודא עד אחד נאמן עליו להכשרו.

1 **אלעזר לקמה** (ובשמעתין), אמר רבי אלעזר איתיה – אין מעלין על פי עד אחד – בומן שיש על החבון עוררין, עדים הפוסלים אותו, כדמפרש בסמוך, ולפרש דברי רבי יהודה
2 בא, ולא לחלוק עליו, אבל אין עליו עוררים – אלא קול פסול בעלמא, כדמפרש לקמה – מעלין על פי עד אחד שמכחיש את הקול, וכן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר
3 – דהא רביא במקום שיש עוררין עליו לא אמר רבן שמעון בן גמליאל דליהויה חד נאמן, וכי אמר מעלין – במקום שאין עוררין קאמר, ערער חד איבא בינייהו – רבי דינא: ודקת: בומן
4 שיש על פלוחי עוררין – היינו עד אחד הפוסל, ומכחיש עד אחד ומעשירו, רבי אלעזר סבר ערער חד – הוי ערער, ודא עד אחד נאמן עליו להכשרו.

בבא בתרא. חזקת הבתים – פרק שליש דף לב עמוד א – מותן מהדורת 'אבן ישראל – (שטיינליץ) רלה רשי'

1 ורבן שמעון בן גמליאל סבר עירך תרי – בעינן. אבל במקום ערער אחד – היז ער אחד
2 נאמן להכשירו. והא אמר רבי יוחנן – לא איחפש הכיבא קאי. ונפק עליה קלא – קול
3 בעלמא, ולא עדות. ואחתיניה – מן הבזונת, עד שידקו את הברב, שמעלה היא
4 בבזונת. וכל זה יתור לשון דאבא צורך. ודבאל קול נמי מיתקאש שמענתא שפיר

5 **ורבן שמעון בן גמליאל סבר: ערערך תרי, והאמר רבי יוחנן: דרבי הכל אין ערער פחות משנים אלא ערער**
6 **תרי, והכא במאי עסקינן - כגון דמחזיקין ליה באבהו**
7 **דהאי דבתן הוא, ונפק עליה קלא דבן גרושה וכן**
8 **החלצה הוא ואחתיניה, ואחא עד אחר ואמר דבתן**
9 **הוא ואסקיניה, ואחו בי תרי ואמרי דבן גרושה**
10 **והחלצה הוא ואחתיניה, ואחא עד אחר ואמר דבתן**
11 **הוא. ודבולי עלמא – ממצמרפין עדותה. ואמר דבתן**
12 **לזילוקא דבי דינא קא מילטי, רבי אלעזר סבר: בין**
13 **דאחתיניה לא מסקינן ליה, חיישינן לזילוקא דבי דינא;**
14 **ורבן שמעון בן גמליאל סבר: אגן אחתיניה ואגן**
15 **מסקינן ליה, ולזילוקא דבי דינא לא חיישינן. מתקורף**
16 **ליה רב אשי: אי הכי, מאי איריא חדי? אפילו פתרי**
17 **נמי אלא אמר רב אשי: דבולי עלמא – לא חיישינן**
18 **לזילוקא דבי דינא, והכא בלצהר עדות קא מילטי,**
19 **ובפלוקתא דתי תנאי, דתנאי: לעולם אין עדותן**
20 **מצטרפת עד שיראו שניהן פאחד; רבי הושע בן**
21 **רחבה אומר: אפילו ביה אחר זה, אין עדותן מתקיימת**
22 **בבית דין עד שיראו שניהם פאחד; רבי נתן אומר:**
23 **שמעון דבריו של זה היום, ולכשיבא תבית למחר**
24 **שומעין דבריו. והוא אמר לתלמידי: מאי איריא בתיא**
25 **ארעא? אמר ליה: מינף ובינתה, והא שמרא,**
26 **אמר**

1 והוא אמר רבי יוחנן בו – ונראה לרבינו יצחק: רבין דבריו ארוך משנה תאמר,
2 ודיעו דקאמר 'דברי הבלי' – היינו ברבן שמעון בן גמליאל ורבי אלעזר דאייכו
3 בעוררין. ולרבי לא קא משב דבא דבזונת מילי – הכיבא דאיכא חזקה ודכשרות, אבל הכיבא
4 דליכא חזקה ודכשרות – לא אמר, כדמשב בפרק 'עשרה יוסקים' (קדושין עג, ג) 'גבי נאמנת
5 וזה לומר זה כהן, וזה לומר זה אומר'. ודקאמר רבי יוחנן: רבין דבריו ארוך משנה תאמר,
6 תאמר: כיון דאמתינות דהכא קאי, הכי פריך
7 מניה תהם תפרכ קבא ותינן (ט, א) 'למא דא
8 דקאמר רבי יוחנן אין ערער פחות משנים – היינו
9 משום דאיכא עד אחד דמכשר עש לומר:
10 דהגמרא ידע דרבי יוחנן מירי כדמסקי, דינא
11 עליו קול שזאה בן גרושה, ואחר כך בא עד אחד
12 דמכשר להוסי קולו, ואחו בי חרי בו. ובבבאי,
13 גזנא אמר רבי יוחנן דאין פחות משנים. ואף על
14 גב דעד אחד שחבישי הוקל בליתיה נמי, שהרי
15 גזנא גרע מן הקול אם לא הוקל אף, שהרי הוקל
16 פוסל והעני אפוקי.
17 **אין** ערער פחות משנים – לא בא לאפקי אלא
18 עד אחד, אבל שני פוסל כדמסקינן.
19 **ונפק** עליה קלא ואחתיניה – לא הוה
20 אחתיניה, אלא כלמה – ממלא ידו.
21 דאי הוה אחתיניה – אמאי אסקיניה? אלא איכא
22 זילותא דבית דין וליכא למשמר. ליכא זילותא
23 אלא שחזרדו שתי פעמים. דשמענתא כמתב
24 דאפילו כדרא זימנא איכא זילותא. אי נמי,
25 הורדה גמורה קאמר. וליכא זילותא דבית דין
26 אלא הכי דהורידוהו על ידי עדות. אבל כדחדד
27 שעל ידי הקול – ליכא זילותא. **ואחא**
28 סהדא ואסקיניה – ואף על גב דאמרין בפרק
29 'הגמרש' (גיטין פט, א) דלא מכלתין קלא בג
30 גרושה לישן – משום דאתי ליה חזקה, אבל הכיבא
31 דאי לא מסקינא ליה פסול לעולם – מבטלין. אי
32 נמי, בתרומה דרבנן הוקילו. **אגן** מסקינן ליה –
33 דאין תרי בחדי תרי, ואוקי גברא אחזקה,
34 דמוקדן לן דאביה כון דוא. ותימה: דאמרין בפרק
35 'אומר' בקדושין (ס, א) גבי ינאי דמקל – 'יבוקש ולא נמנא', הכי דמי? אלימא דתרי

36 אמרי אישתיא ותיא אמר לא אישתיא – תרי ינאי ניהו, מאי תימא דסמכתו אבי סמוך
37 דאנו, ואמאי לא נמנא? ושתאנא מאי קרין? דארבתי, אלא לן פירמיש. ארין בחדי תרי,
38 ואוקי גברא אחזקה, ואוקי ינאי אחזקת אמו דלא אישתיא ופירש תהם כפינסות: חזקת
39 האם לא מצינא להכשיש את ינאי. לפי שאין עדים באין לפסול את האם בלבונה, אלא
40 להעיד על ינאי. ואין נראה לרבינו יצחק: דלמה לא יועיל חזקת האם לכן, והואל יאנוי כול
41 להיות שתהא האם כשרה אם לא ידעה הובן כשר? ועוד. **דבא**, אף על גב דעל הכיבא מעדים
42 לפסול – מתניא ליה חזקת האב להכשירו ונראה לרבינו יצחק: דהיינו שטנא, משום
43 דמסקינן בפרק 'ארביבא ארין' (גמותא לא, א) דכל תרי ותיא ספיא קרנן. ותיא נמי
44 דיזי ספקין דרבנן, ולהכי פירש סמוך. און, נדע דמראיתא אמרין ארין בחדי תרי
45 חרי, ואוקי איחזקת אחזקה – מכל מקום מדרבנן טי לפוסלה. והבא לענין תרומה דרבנן
46 הקולא: להעיד בה בתרי חרי, ולקאמרי אחזקה דהייא תיא אשי. והיה לה לבא אף על
47 אומרין אם מת בו, אבל נשאת ואחר כך בא עדים ליה תנא. אף על גב דתרי ותיא ספיא
48 דרבנן וזא, ומראיתא אית לן לאוקמרי אחזקה דהייא תיא אשי. והיה לה לבא אף על
49 פי ששנאת לאחד מעדיה אומר רבינו תם. דאתאי חזקה דרייקא ומנסבא, ומרעה חזקת אשת
50 איש. ואם תאמר, כי איכא שני עדים לא דייקא, וליכא חזמ סוספה. דיכאמר ב'הדשה הוב'
51 (שם פ, ב): נשאת שלא ברוש – מותרת לחזור אל הנפרש תחת הדיוני שנשאת בערבי ויש
52 לומר: והיא מוכרשת אל זה – איכא חזמור אל הנפרש תחת הדיוני בעלה בשעת פירוש שלה.
53 ואם תאמר: שנים אומרין נתגרשה ושנים אומרין לא נתגרשה, אמאי לא תנא בשנאת
54 ואחר כך בא עדים? אי לא דייקא דרוקא במת דהייקא, שירא שמא יאנוי דעל
55 שלא מת. ואינה נאמנת לומר נתגרשה. ודלא בפני בעלה מעשה ומעושה. ועוד: הכיבא דאיכא
56 עדים דקא מסייעי לה מעשה ומעושה ויש לומר: דלענין הכיבא דייקא, ומרעה חזקת אשת איש,
57 דלעולם דאיה שמא יחזמו או יפסלוה בגולות, ואם תאמר: לנאי דלא עד דבומר? רבי' לך
58 איירי, מאי קאמר דאיה נופא באשתי תליי קיימא? וזה ליה למימר 'חזקת קיימא' ויש
59 לומר: דפריך. אפילו דאין חזקת ספיא דאחתיניה. דהייקא בפרק 'ארביבא ארין'
60 (שם לא, א) מכל מקום באשם קיימא. ואין להאריך. ובבבבוב (ב, ב) פירשה,
אמאי

36 גברא אחזקה ויהיה כשר – אפילו הכי לא מסקינן ליה, משום זילותא דבי דינא. והאי
37 דאסקויה ומקריא על פי עד אחד בה לחשיבת הקול – לא זילותא דבי דינא איכא
38 דנא אחתיניה – שבעל קול בעלמא הוא, וכדי לחיות ולתלוחתו הוא שידקו הברב
39 הורדרתו. הלכך, כן חדר מסקי ליה, ליכא זילותא. אבל כשהורדרתו על פי עדים – מן
40 הדין הורדרתו, וכו' הדר מסקי – איכא זילותא. ואגן מסקינן ליה – ואי קשיא: תרי ותיא
41 נגדה, ואמאי מסקינן ליה? ותא הוי ספק תרין? אוקי תרי לבהדי תרי, ואוקמיא אחזקה:
42 קיימא, דמסקינן על פי עד ראשון שזדה נאמן, דהא אכתי אין ערערין, דקול לאו ערערין
43 הוי. אי הכי – דרבי אלעזר חייש לזילותא דבי דינא. **מאי איריא** – עד הכא לבסוף,
44 דהתם אין מעלין משום זילותא. מתינתין: אין אין מעלין על פי עד אחד בלבן שיש
45 עליו ערורין, אף על פי שנים – אפילו תרי אחו דהיינו חדי נמי, בפעם שני מרבי
46 אלעזר לא מסקינן ליה **אלא אמר רבי אשי דבולי עלמא בו** – היינו נשמי דרברבי דלעיל.
47 **והכא בלצהר עדותן קא מילטי** – לרבי אלעזר אין מצרפין עד אחרין עש דראשון,
48 והואל ולא העידו שניהם כאחד, כרבנן דפליגי אדרבין תו, אבל אם באו שניהם ביחד –
49 זהו מסקינן ליה ומסקינן ליה אחזקה קיימא. דמוקדן לן באבא דבתן הוא. וליזילוקא
50 עדותן מלשמה – אין צריך כאן בהאי מתולקת דרבי יוחנן פן קרחה ורבנן, אלא כך
51 היא ברייתא שבתה בביהלי 'זה ברור', ואומר גברא דהייפא נקט רישא. **עד שיראו**
52 **שניהם פאחד** – את תרעותא לאפקי את אחזקה קיימא. דמוקדן לן באבא דבתן הוא. וליזילוקא
53 **לו לעד? אפילו ביה אחי זה** – אחד אומר 'ביום ראשון לה' פלניו מפלוני נגדה' ואחד
54 אומר 'ביום שני ראשון לה' אני שלוחה ממנו' – ומכל מקום אמהא קא מסהדי. ותנא אמאי
55 סבה דנא מסהדי ותיא קא מסהדי האי, ותא היה לה לבין נמה חצי עדות.
56 ותעמידהו מפרש שפיר כשהורדרתו מקרא ומסבא. אין עדותן מתקיימת – להתקבל בבית
57 דין, ואפילו ראו שניהם כאחד, עד שיעידו שניהם כאחד בפני בתי דין. ופלוקתא אחתיני
58 היא, ולא רבי הושע בן קרחה קאמר לה. ורבי אלעזר ורבן שמעון בן גמליאל בפלוגתא
59 דרב רבן ורבנן פליגי. **רבי נתן אומר** – היינו ותעמידהו מפרש תהם שפיר מקרא ומסבא.
אמר

בבא בתרא. חזקת הבתים – פרק שליש דף לב עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" תוספות

אמאי קא סמכת אחאי שטרא אהאי שטרא חספא בעלמא הוא – תימה! דלדמניה במינן, דאי בעי אמר שטרא מעליא הוא? ותריך רבנו יצחק רבבי מרז"ב: דלא אמרינן מינן לחריצי ממונן, ומה שדא מחוקק בקרקע – אינו כולם, דרקקע בחוקת בעליה קיימא, כיון שאין לו שטר ולא חזקה, אלא בדברים בעלמא, שאומר שטרא מעליא הוא לו ואיכס"ב, ולא אמרינן שטר ליה חזקה לחזיקי ממונן, בעלמא לפטור עמונו על ידי מינו, אי נמי: אם יש לו שטר או חזקה, היה בא לפסול ארעינו – או זה הכול לקיימו על ידי מינו, כמו: קמי דדידי ונבנה מינך", וניו דאין בעי אמר "מינך ונבנה ואבכלתה שני חזקה, ואין נראה לרבינו יצחק, מולא מפרש טעמא דהי בחריצי – משמע דלאו משום הכי הוא, ונראה לרבינו יצחק: דמשמע דרב יוסף דלא אמרינן מינו הוא – כיון דרלה ליה רבא מינו אלא אם כן שקע תחלה, שדוהרנך לשקך תחלה ולומר "הוא שטרא" אי נמי, מינו השכי הובי לא אמרינן אחאי שטרא – משום דהוה חזיר וטוען, דמעיקרא טען "הוא שטרא", ועתה חזר בו מודה דחספא בעלמא הוא, אלא שטרא מעליא הוא ל'.

אמר ליה: שטרא זיפא הוא; גְּחִין לְחִישׁ לִיה לְרַבְּהּ: און, שְׁטָרָא זיפא הוא, מיהו שְׁטָרָא מַעֲלִיָּא הוּהּ לִי ואיכס"ב, ואִמְנִיָּא: אִינְקִישׁ הַאי בִּידְאִי כָּל דְּהוּ; אָמַר רבִּי: מַה לֹּו לְשַׁקֵּר? אִי בְּעֵי אָמַר לִיה שְׁטָרָא מַעֲלִיָּא הוּא, אָמַר לִיה רב יוֹסֵף: אִמְאִי סְמַכְתָּ? אַהֲאִי שְׁטָרָא, הַאי שְׁטָרָא חֲסַפָּא בְּעֵלְמָא הוּא תְּהוּא דְּאָמַר לְחַבְרִיָּה: רַב לִי מֵאַה זְוִי דְּמִסְקִינָא בְּךָ, וְהָא שְׁטָרָא: אָמַר לִיה: שְׁטָרָא זיפא הוא. גְּחִין לְחִישׁ לִיה לְרַבְּהּ: און, שְׁטָרָא זיפא, מיהו שְׁטָרָא מַעֲלִיָּא הוּהּ לִי ואיכס"ב, ואִמְנִיָּא: אִינְקִישׁ הַאי בִּידְאִי כָּל דְּהוּ; אָמַר רבִּי: מַה לֹּו לְשַׁקֵּר? אִי בְּעֵי אָמַר לִיה שְׁטָרָא מַעֲלִיָּא הוּא: אָמַר לִיה רב יוֹסֵף: אִמְאִי קָא סְמַכְתָּ? אַהֲאִי שְׁטָרָא, הַאי שְׁטָרָא חֲסַפָּא בְּעֵלְמָא הוּא אָמַר רב אִידִי בַר אֲבִין: הֲלִכְתָּא בְּוֹתִיהּ דְּרַבְּהּ בְּאַרְעָא, וְהֲלִכְתָּא בְּוֹתִיהּ דְּרַב יוֹסֵף בְּוֹתִי; הֲלִכְתָּא כְּרַבְּהּ בְּאַרְעָא – דְּהִיכֵי דְּקִינְיָא אַרְעָא תִּיקוּם, וְהֲלִכְתָּא בְּוֹתִיהּ דְּרַב יוֹסֵף בְּוֹתִי? דְּהִיכֵי דְּקִינְיָא זְוִי לֹקְמֵי, תְּהוּא עֲרַבָּא דְּאָמַר לִיה לְרַבְּהּ: רַב לִי מֵאַה זְוִי דְּפַרְעֵיתִי לְמַלְחָה עִילְוֵהּ, וְהָא שְׁטָרָא: אָמַר לִיה: לֹא דְּפַרְעֵיתִי? – אָמַר: לֹא הֲדַרְתָּ שְׁקִלְתִּינְהוּ מִיָּנְיָא שְׁלַחַה רַב אִידִי בַר אֲבִין לְקַמְהֵי דְּפִינִי: פִּי אִיהוּ מִסְפַּק מֵאִי? שְׁלַחַה רַב אִידִי בַר אֲבִין: מֵאַ תִּבְעֵי לִיה? אִי אִיהוּ דְּרַב יוֹסֵף בְּוֹתִי – דְּהִיכֵי דְּאִוְקְמוּ זְוִי לֹקְמוּ וְהִנֵּי מִיָּלִי – דְּאָמַר לִיה: הֲדַרְתָּ אוֹזְפִינְהוּ מִיָּנְיָא, אָבַל אָמַר לִיה: הֲדַרְתִּינְהוּ וְיַחֲדָה מַחְמַת דְּהוּוּ שִׁיפִי וְסוֹמְרוֹן – אֶפְתִּי אִיתִיהּ לְשַׁעֲבִידָא דְּשְׁטָרָא, רַבָּא בַר שְׁשִׁיטָא נִפְסַק עֲלֵיהּ קְלָא דְּקָא אֶכֶיל אַרְעָא דִּיתְמִי, אָמַר לִיה אֲבִינִי: אִימָא לִי, אִיזִי, גּוֹף דְּעוֹבְרָא יְהִיב תְּהוּ. אָמַר לִיה: אַרְעָא בְּמִשְׁכּוֹנָתָא הוּהּ נְקִימָא מֵאֲבוּהוֹן דִּיתְמִי, וְתוּהּ לִי זְוִי

אמר ליה שטרא זיפא הוא – השטר מוחק, וגם שני חזקה לא חזקה – בעל השטר, לחיש לרבה – בנחת, שלא שמע המועד. און שטרא זיפא הוא – מירש רבינו תנאל: לאו שטרא זיפא ממש, אלא כמו שטרא זיפא, שלא נכתב על מכירה זו. ומאי נידו – שטר אמנה. דרוא בטל, מידה, אי לא דרואו כמשתיה; דנבנה שטרא זיפא הוא – לא לו כד מנייה; דשתי העדים מייפא – לחימת ידיהם. ומשום דכרי אמר רבה: מה לו לשקך ולומר שטרא מעליא הוא לו ואיכס"ב – לימא: האי שטרא הוא לו זיפא הוא, דאי הוה בעי לקיימה – מקיים ליה. אי נמי, איבא לפיפש: זיפא – שטר מוחק ממש, שזיקי חתימת העדים היה, וטועים העדים, כסבורים חתימת ידיהם היא, ומקיימא את השטר. והלכך מצי לקיים את השטר, ולומר שטרא מעליא הוא, אי נמי מצי לקיים בעדים שקיים שחננו לו, וראשון עיקר. לחיש ליה לרבה – גרסיה, דרבה מלך כמקמי דרב יוסף, כדאמרינן בראשית דבורא (סו"א), והיה רב יוסף חבירו מקשה לו. אמאי קא סמכת אחאי שטרא – הוא שני חזקה ליבא, והאי שטרא חספא בעלמא הוא, וכין דאדי – אויז ולא דמי לשאר? מה לו לשקך שבגמרא, ששתי טענות יכולות לחיות אמת, אותה שהוא טוען ואתה שהוא היה יכול לטעון ולא טען, דאמרינן מינן. אבל אבאי דמי למה לו לשקך במקום עדים, שהרי כל כחו וחזקתו בקרקע זו – על ידי האי שטר הוא, והאך נאמר: מה לו לשקך בשטר זה, אי בעי אמר שטרא מעליא הוא? והלא מודה שהשטר פסול, והודאת בעל דין כמאה עדים, ואילו באו שני עדים שאמרו שפסול – ליבא? ומה לו לשקך? רב ל' מאה זוי כו' – כפולגותא לדעיל, ובאותם הדינים, הלכתא בותיה ריבה בארעא – באותו דין ראשון דלעיל מספקא ליה לרב אידר רב אבין טעם של שני משניהם נראה יותר, הלכך פוסק בראשון כרבה, דאמרינן "מה לו לשקך", ועמוד על מקוהו, דכיון דלא אתברירו עטמייהם של רבה ורב יוסף – המוציא מחבירו עליו הראיה, וגבי וזו, שהלה מחוקק לכל בעל השטר – אמרינן: יביא בעל השטר ראייה וישול. והכא דקיימא ארעא תיקום, ולא נוציא מספק, וכן גזי, היבא דקיימי ליקום, וכן הלכה, ואף על גב דאמרינן הלכה כרב יוסף בשדה עין מוצעה (בבא בתרא א, ב), מכלל דבבבלי גמרא הלכה כרבה ולא כרב יוסף, והכא פסקן, דהא בוף פולגתא נמי פסקין כרבה, דפיעתי לפילוח עילון – כן ערב בקבלי, אי נמי, כגון שאמר המלוה בשעת הלוואה "ימני שארעה אפיע", והא שטרא – שטר שהיה לו למלוה עליו, החזירו לו, לפי שפיעתי רובה, והרי אתה משועבד לי בשטר זה כמו שהיית משועבד לו. אמר – לזה לערב: וכו' לא פרתיהו בתפיא. לאו הדרת ושקלתינו מיני – וכמי שלא פרתע זמי, וזה לא הורה לו ככך, בתאי וניאמי מאי – דלא זמי כל כך לשטר מלוה לדעיל, דפסקין כרב יוסף הלכתא מודה היה בעל השטר שטר אחר היה לו, ונאבד, ולקח את זה לחיות בידו לכות, ואותו מוחק הוא ממש, דלא נכתב על מלוה זה – הלכך הפסיד, דהיבא דקיימי זוי תיקום, אבל הבא – לא היה לערב שטר אחר, משעבד לי אם זה, והלכך, אף על גב דפיעתינו, כיון דהדר שקלינו – כאילו לא פיעתינו דמי וחיוב לפרעו. או ולמאן, מכל מקום מודה הוא שפרעו, וקיימא קין שטר שלה בו ופרעו – אינו חזיר וזהו, כי שכבר נמחל שעבדו, והאי שטרא חספא בעלמא הוא, שלא היה אבי הוא את הוא דאמרת הלכתא בותיה רב יוסף בווז – משמען מרבא שטרא זיפא דרע, אלא דהוה שקלינו לתבואו היה, אף על פי שהשטר כד הערב – לא מחייבין לולה לשלמו. כי פרש רבינו תנאל, ולי נראה הדוא הדין לויפא ממש, ופסקינן גמרא ואילו, והני מייל – דאמרינן דהוה דמינו זוי תיקום, ולא מחייב לזה לפרעו לערב – היבא דענין ערב כדאמר לדעיל, דאמר "ופרתתינו אבל הוה ופיתתנו נאמי", דערב גופיה מודה שהשטר כשדיו נמחל שעבדו, אבל – אי טען ערב אני החזירתי לך אותם מעות עסקי, משום דהוה שפי – וישוף פורתין אלי הוה וינאן כתיבא, מהיבא מסך טענע של חבירו (בבא קמא עז, א), וסופין – דאריס נחשתן יותר מרוא, נמצא שערין לא פרעו, אבתי איתיה לשעבדא דשטרא – וכאילו טען "לא פרתתינו זמי, שישום נפיק עליה דקאבילי ארעא יתימי" – כדמפרש לקמיה, דבמשכון הוה אצלו עד עכשיו, שכלו שני משכנתא, והלכך נפק עליה קול של עדות אמת, ודהשתא אכיל ארעא יתימי, משכנתא – גבאי מאבדוהו זהו, ובמשכנתא דשטרא, דהתהיב הכי: במשכנתא שניא אלין תיפסא ארעא דלא בלא כסף, ובמי אביהם אבלתיה שני חזקה.

הוכא עסקן, דהא בוף פולגתא נמי פסקין כרבה, דפיעתי לפילוח עילון – כן ערב בקבלי, אי נמי, כגון שאמר המלוה בשעת הלוואה "ימני שארעה אפיע", והא שטרא – שטר שהיה לו למלוה עליו, החזירו לו, לפי שפיעתי רובה, והרי אתה משועבד לי בשטר זה כמו שהיית משועבד לו. אמר – לזה לערב: וכו' לא פרתיהו בתפיא. לאו הדרת ושקלתינו מיני – וכמי שלא פרתע זמי, וזה לא הורה לו ככך, בתאי וניאמי מאי – דלא זמי כל כך לשטר מלוה לדעיל, דפסקין כרב יוסף הלכתא מודה היה בעל השטר שטר אחר היה לו, ונאבד, ולקח את זה לחיות בידו לכות, ואותו מוחק הוא ממש, דלא נכתב על מלוה זה – הלכך הפסיד, דהיבא דקיימי זוי תיקום, אבל הבא – לא היה לערב שטר אחר, משעבד לי אם זה, והלכך, אף על גב דפיעתינו, כיון דהדר שקלינו – כאילו לא פיעתינו דמי וחיוב לפרעו. או ולמאן, מכל מקום מודה הוא שפרעו, וקיימא קין שטר שלה בו ופרעו – אינו חזיר וזהו, כי שכבר נמחל שעבדו, והאי שטרא חספא בעלמא הוא, שלא היה אבי הוא את הוא דאמרת הלכתא בותיה רב יוסף בווז – משמען מרבא שטרא זיפא דרע, אלא דהוה שקלינו לתבואו היה, אף על פי שהשטר כד הערב – לא מחייבין לולה לשלמו. כי פרש רבינו תנאל, ולי נראה הדוא הדין לויפא ממש, ופסקינן גמרא ואילו, והני מייל – דאמרינן דהוה דמינו זוי תיקום, ולא מחייב לזה לפרעו לערב – היבא דענין ערב כדאמר לדעיל, דאמר "ופרתתינו אבל הוה ופיתתנו נאמי", דערב גופיה מודה שהשטר כשדיו נמחל שעבדו, אבל – אי טען ערב אני החזירתי לך אותם מעות עסקי, משום דהוה שפי – וישוף פורתין אלי הוה וינאן כתיבא, מהיבא מסך טענע של חבירו (בבא קמא עז, א), וסופין – דאריס נחשתן יותר מרוא, נמצא שערין לא פרעו, אבתי איתיה לשעבדא דשטרא – וכאילו טען "לא פרתתינו זמי, שישום נפיק עליה דקאבילי ארעא יתימי" – כדמפרש לקמיה, דבמשכון הוה אצלו עד עכשיו, שכלו שני משכנתא, והלכך נפק עליה קול של עדות אמת, ודהשתא אכיל ארעא יתימי, משכנתא – גבאי מאבדוהו זהו, ובמשכנתא דשטרא, דהתהיב הכי: במשכנתא שניא אלין תיפסא ארעא דלא בלא כסף, ובמי אביהם אבלתיה שני חזקה.

הוכא עסקן, דהא בוף פולגתא נמי פסקין כרבה, דפיעתי לפילוח עילון – כן ערב בקבלי, אי נמי, כגון שאמר המלוה בשעת הלוואה "ימני שארעה אפיע", והא שטרא – שטר שהיה לו למלוה עליו, החזירו לו, לפי שפיעתי רובה, והרי אתה משועבד לי בשטר זה כמו שהיית משועבד לו. אמר – לזה לערב: וכו' לא פרתיהו בתפיא. לאו הדרת ושקלתינו מיני – וכמי שלא פרתע זמי, וזה לא הורה לו ככך, בתאי וניאמי מאי – דלא זמי כל כך לשטר מלוה לדעיל, דפסקין כרב יוסף הלכתא מודה היה בעל השטר שטר אחר היה לו, ונאבד, ולקח את זה לחיות בידו לכות, ואותו מוחק הוא ממש, דלא נכתב על מלוה זה – הלכך הפסיד, דהיבא דקיימי זוי תיקום, אבל הבא – לא היה לערב שטר אחר, משעבד לי אם זה, והלכך, אף על גב דפיעתינו, כיון דהדר שקלינו – כאילו לא פיעתינו דמי וחיוב לפרעו. או ולמאן, מכל מקום מודה הוא שפרעו, וקיימא קין שטר שלה בו ופרעו – אינו חזיר וזהו, כי שכבר נמחל שעבדו, והאי שטרא חספא בעלמא הוא, שלא היה אבי הוא את הוא דאמרת הלכתא בותיה רב יוסף בווז – משמען מרבא שטרא זיפא דרע, אלא דהוה שקלינו לתבואו היה, אף על פי שהשטר כד הערב – לא מחייבין לולה לשלמו. כי פרש רבינו תנאל, ולי נראה הדוא הדין לויפא ממש, ופסקינן גמרא ואילו, והני מייל – דאמרינן דהוה דמינו זוי תיקום, ולא מחייב לזה לפרעו לערב – היבא דענין ערב כדאמר לדעיל, דאמר "ופרתתינו אבל הוה ופיתתנו נאמי", דערב גופיה מודה שהשטר כשדיו נמחל שעבדו, אבל – אי טען ערב אני החזירתי לך אותם מעות עסקי, משום דהוה שפי – וישוף פורתין אלי הוה וינאן כתיבא, מהיבא מסך טענע של חבירו (בבא קמא עז, א), וסופין – דאריס נחשתן יותר מרוא, נמצא שערין לא פרעו, אבתי איתיה לשעבדא דשטרא – וכאילו טען "לא פרתתינו זמי, שישום נפיק עליה דקאבילי ארעא יתימי" – כדמפרש לקמיה, דבמשכון הוה אצלו עד עכשיו, שכלו שני משכנתא, והלכך נפק עליה קול של עדות אמת, ודהשתא אכיל ארעא יתימי, משכנתא – גבאי מאבדוהו זהו, ובמשכנתא דשטרא, דהתהיב הכי: במשכנתא שניא אלין תיפסא ארעא דלא בלא כסף, ובמי אביהם אבלתיה שני חזקה.

למינר 'לקוחה היא בדיד', אמור

גמרא – "טמא לנפש", אין לי אלא טמא לנפש, אנוסים או שונגין מניין? תלמוד לומר "איש" "איש" ריבה.

עד בידן פרבי עקיבא. פרבי ישמעאל? תני רבי ישמעאל, לא טמא נפש פתרי דרד רחוקה, ולא דרד רחוקה פתרי טמא נפש. הצד השונה שבדן שלא עשה את הראשון – יעשה את השני, אף אני ארבה אנוסין או שונגין שלא עשו את הראשון – יעשו את השני.

מזיד מניין? אמר רבי זעירא: "והאיש" – לרבות את המזיד. אגן תנינן שנג או נאנס. תני רבי היה: שנג או הזיד, אמר רבי יוסה: מתניתא אמרה בן, שאלו פטורין מן ההקרת ואלו תיבין בהקרת. מה אית לך תיב בהקרת לא מזיד

טמא לנפש? אין לי אלא טמא לנפש, טמא זיכה וטמא צרעת מניין? תלמוד לומר טמא מת ריבה, מה תלמוד לומר טמא נפש? אלא איש טמא-נפש נדחה לפסח שני ואין צבור טמא-נפש נדחה לפסח שני. טמא-זיכה וטמא-צרעת נדחין לפסח שני. טמאת עבודה זרה עשו אותו פטמאת זיכה וטמא צרעת. נתן לישראל לבנות חבית הבחירה.

יחיד עושה פסח שני ואין צבור עושה פסח שני. רבי יודה אומר: צבור עושה פסח שני, שכן מצינו בהקמה שעשה פסח שני, הדי הוא דכתיב: "כי מרבית העם רבת מאפרים ומנשה" וגו' (דברי הימים – ב, ל, יח).

[דף ס"ד ע"א]

אית תניי תני – מעברין את השנה מפני הטמאה, אית תניי תני אין מעברין את השנה מפני הטמאה. מאן דאמר אין מעברין את השנה מפני הטמאה מה מקום "כי אכלו את הפסח בלא כפתוב" (דברי הימים – ב, ל, יח). שעברו את ניסן ואינו מעבר אלא אדר ואתניא פיי דמר רבי סימון בן רבי זבדי גולגולתו של ארנן תיבוסין מצאו תחת המזבח.

פתיב (דברי הימים – ב, כט, יז): "ויחלו באחד להדש הראשון לקדש וביום שמונה להדש". והלא ביום אחד היו יכולין לקער כל עבודה זרה שהיה שם. אמר רבי אידי: מפני צלמי פשדים שהיו תקוקים בששר, פתיב: "כל לבבו לדרוש האלהים ה' אלהי אבותיו". רבי סימון בר זבדי ורבי שמואל בר נחמני, חד אמר: אפלו עשה פסח בטהרת הקדש – לא יצא ידי טהרת הקדש. והורגה אמר: אפלו כל מעשים טובים שעשה – לא יצא די טהרת הקדש.

ששה דברים עשה הנקיה מלך יהודה, על שלשה הודו לו ועל שלשה לא הודו לו, ואלו שלשה שהודו לו: פתת נחש הנחשת והודו לו, גירר עצמות אביו על מטה של חכלים והודו לו. גנו טבלה של רפואות והודו לו. ואלו שלא הודו לו: קצין דלתות התיכל ולא הודו לו. סתם את מוצא מימי גיחון ולא הודו לו. עבר ניסן בניסן ולא הודו לו.

היה הצבור קצין זבים וקצין טמאין, רב אדא בר אהבה אמר: זבין נעשין אצל טמאין פטמאין, אצל מהורין אינן עושין, זבין נדחין לפסח שני. רב הונא אמר: אין תשלומין לפסח הבא בטמאה.

היה הצבור רבן מהורין ומיעוטן טמאין, מתו מן המהורין בין שהיטה לזריקה, אחר מי את מהלך? אחר שהיטה או אחר זריקה? אין תימר אחר שהיטה – אינן עושין בטמאה. אין תימר אחר זריקה – עושין בטמאה. היה צבור רבן טמאין ומיעוטן מהורין, ומת מן הטמאין בין שהיטה לזריקה אחר מי את מהלך? אחר שהיטה או אחר זריקה? אין תימר אחר שהיטה עושין בטמאה, אין תימר אחר זריקה אינן עושין בטמאה.

הלכה ב' מתני' – איזו היא דרך רחוקה? מן המודיעים ולחוץ, וכמדדתה לכל רוח, דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר: מאסקפת העזרה ולחוץ.

אמר רבי יוסי: לפיכך

[דף ס"ד ע"ב]

נקוד על ה', לומר, לא מפני שהחוקה ודאי, אלא מאסקפת העזרה ולחוץ.

גמרא – רבי סימון אמר: אתפלגון רבי היה רבה ובר קפרא, חד אמר כדי שיבוא ויאכל, והורנא אמר: כדי שיבוא ויזרק, ואפלו כמאן דאמר: כדי שיבוא ויאכל, והוא שיהא בתוך אלפים לתחום עד שלא חשכה. אמר רבי זעירא: ותני תמן, היה נתון מן המודיעית ולפנים ורגליו רעות, יכול יהא חיב? תלמוד לומר: "והדל" יצא זה שלא חדל. היה נתון מן המודיעית ולחוץ והפוס בידו, יכול יהא חיב? תלמוד לומר "ובדרך לא היה" – יצא זה שהיה בדרך.

היה נתון מן המודיעית ולפנים קדם לשש שעות, יצא לו קדם לשש שעות יכול יהא חיב? תלמוד לומר "והדל לעשות", החדל בשעת עשיה חיב, שלא בשעת עשיה פטור. רבי אבהו בשם רבי יוחנן: שניהן מקרא אחד הן דורשין – שם שם, חד אמר חוץ לעשייתו והורנא אמר חוץ למחיצתו.

הכריא בשם רבי יוחנן: "והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה" – יצא זה שהיה בדרך.

רבי זעיריה בשם רבי יוחנן: כשהוא מזהיר הוא מזכיר רחוקה, כשהוא אונם אינו מזכיר רחוקה.

ורבנן אמרי: בשעה שהכתב רבה על הנקודות את דורש את הכתב ומסלק את הנקודה, ובשעה שהנקודה רבה על הכתב את דורש את הנקודה ומסלק את הכתב. אמר רבי: אף על פי שאין שם אלא נקודה אחת מקמיעין את דורש את הנקודה ומסלק את הכתב. ה"א שפ"רחוקה" נקוד, איש רחוק ואין דרך רחוקה:

הלכה ג' מתני' – מה בין פסח ראשון לשני?

הראשון אסור ככל יראה וכל ימצא, והשני מצה וקמין עמו בבית.

הראשון טעון הלל באכילתו, והשני אינו טעון הלל באכילתו.

זה וזה טעון הלל בעשייתו, ונאכלין צלי על מצות ומרורים, ודוחין את השבת:

[דף ס"ה ע"א]

גמרא – בתיב "לא ישאירו מננו עד בקר", אם לאכל – זה מצות עשה שבו. "ועצם לא תשברו בו" – זה מצות לא תעשה שבו. וכשהוא אומר "ככל חקת הפסח יעשו אתו", יכול שאני מרבה לבעור קמין ולאכילת מצה כל שבועה? תלמוד לומר: "על מצות ומרורים יאכלהו", אין לה דבר הוין מגופו מעקבו אלא מצות ומרורים בלבד, וכרבי ישמעאל, דרבי ישמעאל אמר: כולל ופרט הכל בכלל, יכול יהו כל הדברים מעקבין אותם? תלמוד לומר "על מצות ומרורים יאכלהו", אין לה דבר הוין מגופו מעקבו אלא מצות ומרורים בלבד.

אית תניי תני, על השני הוא עניש כרת על הראשון אינו עניש כרת. אית תניי תני על הראשון עניש כרת על השני אינו עניש כרת. ואית תניי תני בין על הראשון בין על השני עניש כרת.

מאן דאמר על הראשון הוא עניש כרת – קטאו ישא בראשון. מאן דאמר על השני הוא עניש כרת – קטאו ישא בשני. מאן דאמר בין על הראשון בין על השני עניש כרת – קטאו ישא בין על הראשון בין על השני. מאן דאמר על השני אינו עניש כרת, אלא אם בן לא עשה את הראשון, "כי קרבן ה' לא הקריב במעודו" – בראשון, "קטאו ישא בשני".

אמר רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יהוּדָה: כתיב, "השיר יהיה לכם כלייל התקדש חג", בא ליל פסח ללמד על מפלתו של סנהריב ונמצא למד ממונו. מה זה טעון הלל אף זה טעון הלל. אי מה זה טעון

חגיגה אף זה טעון חגיגה? אמר רבי זעירא: "כליל התקדש חג", את שהוא טעון הלל – טעון חגיגה, את שאינו טעון הלל – אינו טעון חגיגה

ודחה את הטמאה. אמרת, כל עצמו אינו בא אלא מפני הטמאה, ואת אמר דוחה את הטמאה?

הלכה ד' מתני' – הפסח שבא בטמאה – לא יאכלו ממנו זבין וזבות נדות ויולדות.

ואם אכלו – פטורים מפרת. רבי אליעזר פוטר אף על ביאת מקדש.

גמרא – תני, רבי מאיר מחייב ורבי שמעון פוטר. מאי טעמא דרבי שמעון? ויתבשר, כל טהור יאכל בשר; והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים" (ויקרא ז, יט-כ) – את שהוא מתר לטהורין תיבין עליו משום טמאה, וצא פסח שבא בטמאה – יאכלו ממנו זבים וזבות נדות ויולדות. את שאינו מתר לטהורין – אין תיבין עליו משום טמאה.

אכל עולה אכל אמורין, מאחר שאין מתר לטהורין – אין תיבין עליו.

[דף ס"ה ע"ב]

נכנס בפילה נכנס קדם לשש שעות.

אמר רבי יוסי: אין יסבר רבי אליעזר דרבי שמעון מה טעמא? "בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא" – את שהוא חיב על אכילת קדש – חיב על ביאת המקדש, ואת שאינו חיב על אכילת קדש – אינו חיב על ביאת המקדש. אין יסבר רבי שמעון דרבי זעור, מה טעמא? "בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא", את שהוא חיב על ביאת המקדש חיב על אכילת קדש, ואת שאינו חיב על ביאת המקדש אינו חיב על אכילת קדש.

הלכה ה' מתני' – מה בין פסח מצרים לפסח דורות? פסח מצרים מקחו מבגשור וטעון הנה ואגדות אזוב על משקוף ועל שתי המזוזות

ונאכל בהפוזן ולילה אחד, ופסח דורות נוהג כל שבגעה.

גמרא – אית תניי דוקים ותבלולים – פוסלין בו. אית תניי תני, אין דוקים ותבלולים פוסלין בו. מאן דאמר דוקים ותבלולים פוסלין בו ניהא, דכתוב "שה תמים", מאן דאמר אין דוקים ותבלולים פוסלין בו, מה קמים שה תמים אפלו בקרבנות בני נח אינו. לא כן אמר רבי יסא פשט רבי לעזר

לחבריה: "מפל החי מפל בשר" – שיהו שלמיו באיבריהן. תפון יש מהן לפזיח ברום הכא אין מהם לפזיח.

רבי חזקה בשם רבי ירמיה: מפיון שפתיב בה פפרה בקדשים כמו שיש מהם לפזיח.

ותני בן, שלשה מזבחות היו לאבותינו במצרים משקוף ושתי מזוזות. אית תניי תני ארבעה סף ומשקוף ושתי מזוזות. אית תניי תני, סף כלי. אית תניי תני, סף אסקפה. מאן דאמר סף כלי – ואת הפפות והמזמורות והמזרקות" (מלכים-א ז, ג), מאן דאמר סף אסקפה "בתתם ספם את ספי" (יהונקאל מו, ח),

מאן דאמר כלי ניהא, דכתיב "מן הדם אשר בפה". מאן דאמר סף אסקפה, מה מקום סף כלי? מביא סף כלי ונותן על האסקפה ומזבל ומזה.

תני, בן בג בג אומר: "שה תמים", אין גזה תמימה. ותני "מן הצאן" – להוציא את החלקים שבהן. אמר רבי אבון: להוציא מה שחלקה לך התורה. רובע ונרבע ומקצה ונעבד.

אמר רבי יוסה: אף רבי יוסי הגלילי דכותהון. דתני רבי יוסי הגלילי אומר: אומר אני שלא היה פסח מצרים אלא יום אחד בלבד, שנאמר "לא יאכל חמין; היום":

[דף ס"ו ע"א]

הלכה ו' מתני' – אומר רבי יהושע, שמעתי שתמורת הפסח קרבה, ותמורת הפסח אינה קרבה, ואין לי לפרש.

אמר רבי עקיבא, אני אפרש. הפסח שנמצא קדם שחיטת הפסח, ירעה עד שישתאב, וימכר, ויזח בדמיו שלמים, וכן תמורתו. אחר שחיטת הפסח, קרב שלמים, וכן תמורתו:

גמרא – רבי יודן בעי, אף בתמורת אשם בן. תמורת אשם קרבה ותמורת אשם אינה קרבה. אמר רבי יוסה: פסח שהקריבה בשחרית – אינה פסח. עולה שהקריבה בשחרית – עולה היא.

המיר בו בשלשה עשר? רבי זעירה אומר: תמורתו קרבה שלמים. רבי שמואל בר רב יצחק אומר: אין תמורתו קרבה שלמים. רבי שמואל בר רב יצחק אומר: אין תמורתו קרבה שלמים. חיליה דרב שמואל בר רב יצחק מן הדא: לאתר הפסח ביא שלמים וכן תמורתו. אין תימר המיר בו בשלשה

עשר ותמונתו קרבה שלמים. ויתביניה לא מוטב ללמוד תמורת פסח מפסח, ולא ללמוד תמורת שלמים מפסח.

רבי הילא בשם שמואל: מתו בעלים בשלשה עשר גופו קרב שלמים.

תמן תנינן: ולד הפאות, ותמורת הפאות, והפאות שמתו בעלים, ושעברה שנתה, ושאבדה ונמצאת בעלת מום.

וילד הפאות. דאיתפלגון, צבור שהפריש נקבה, וכן נשיא שהפריש שעירה. רבי ירמיה אמר: לא קדשה, ולדה קרב. רבי יוסה אמר: קדשה וולדה מת.

[דף ס"ו ע"ב]

היליה דרבי יוסי מן תדא, אין את יכול לומר וילד הפאות בצבור שאין הצבור מביאין נקבה. לא אמר אלא אין את יכול, הא אם הקדישה – קדשה. אמר רבי יוסי בי רבי בון: יאות אמר רבי ירמיה, ולא דרבי שמעון היא? דרבי שמעון אמר: נקבה לעולה לא קדשה אלא הקדש דמים.

ותמורת הפאות – דאיתפלגון, המיר בו בשלשה עשר, רבי זעירא אמר: תמורתו קרבה שלמים. רבי שמואל בר רב יצחק אמר: אין תמורתו קרבה שלמים.

וחפאות שמתו בעלים ומות – ביי דמר רבי הילא בשם שמואל: מתו בעליו בשלשה עשר – גופו קרב שלמים. ולמה לא אמר בארבעה עשר? כל עמא מודי כל שנראה לקרב בפסח – אין גופו קרב שלמים.

ושעברה שנתה – ביי דאמר רב הסדא: בשעברה שנתו בין ראשון לשני. רבי הילא בשם רבי יוחנן: בשעבר זמן פפרתו ושאבדה ונמצאת ברי – מותר. רבי יסא בשם רבי יוחנן: אין לך פסח גופו קרב שלמים אלא שאבד ונמצא מאחר שפפרו הבעלים.

ובעלת מום – רבי זעירה בעא קומי רבי יסא: לא מסתברא הוה בעל מום ותנינן הךא פאבוד הוא. אמר ליה: אגא סבר בן.

הפריש פסחו ואבד והפריש אחר תהמי לא תפיק להקריב את השני עד שנמצא הראשון והרי שניהן עומדין. אית תניי תני, מצוה להקריב את הראשון, אית תניי תני, מצוה להקריב את השני.

ותני שמואל בן, בזרר את היפה שבהן והשני ירעה עד שישתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים בששה עשר. רבי ליעזר אמר הוא עצמו קרב שלמים בששה עשר,

אתיא דרב רבי לעזר, ושמואל תניתא בשיטתיה, דתני, רבי אומר: אין הטאת אלא שנמצאת מאחר שבפירו בה בעלים, אין המעות הולכות לים המלח, אלא שנמצאו מאחר שבפירו הבעלים.

הלכה ז' מתני' – המפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים, ירעה עד שישתאב, וימכר, ויפלו דמיו לנדבה. המפריש פסחו ומת, לא יביאנו בנו אחריו

[דף ס"ז ע"א]

לשם פסח, אלא לשם שלמים.

גמרא – מתניתא לאחר פפרה וברבי שמעון, דתני, קדם לפסח – תהא רועה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה פסח. לאחר הפסח – תבוא שלמים. רבי שמעון אומר: קדם לפסח – תמכר שלא במום, לאחר הפסח – תבוא שלמים.

לא בן סברינן מימר, כל שנראה לקרב בפסח – אין גופו קרב שלמים. פתר לה בשתפריש מעות.

הלכה ח' מתני' – הפסח שנתערב בזבחים, בלן ירעו עד שישתאבו, וימכרו, ויביא בדמיו היפה שבהן ממין זה, ובדמיו היפה שבהן ממין זה, ויפסיד המותר מביתו. נתערב בבכורות, רבי שמעון אומר, אם תבורת פתנים, יאכלו.

גמרא – תני, אין לזקחין שביעית בכסף מעשר. רבי יוסה אומר: במחלקת. אמר רבי יונה: דברי הכל היא, אוכלי תרומה זריזין הן.

התיב רבי חנניא קומי רבי מנא: והתנינן נתערב בבכורות, רבי שמעון אומר: אם תבורת פתנים יאכלו, ותני גלה: יאכלו בתמור שבהן.

אמר ליה: אוכלי פסחים בשעתן זריזין הן באוכלי תרומה,

תדע לך, דתנינן: אין צולין בשך בצל וביצה אלא כדי שיצלו. ותנינן מישלשלין את הפסח לתנור עם השכה.

[דף ס"ז ע"ב]

הלכה ט' מתני' – תבורה שאבד פסחה, ואמרה לאחד: 'צא ובקש ושהוט עלינו, וקלף ומצא ושחט, והם לקחו ושחטו, אם שלו נשחט ראשון – הוא אוכל משלו, והם אוכלים עמו משלו, ואם שלקח נשחט ראשון – הם אוכלין משלקו, והוא אוכל משלו. ואם אינו ידוע איזה מהן נשחט ראשון, או ששחטו שלקח – הוא אוכל משלו, והם אינם אוכלים עמו, ושלקח יצא לבית השרפה, ופטורין מלעשות פסח שני.

אמר ליה: 'אם אתרתי, צאו ושחטו עלי'. קלף ומצא ושחט, והן לקחו ושחטו. אם שלקח נשחט ראשון – הן אוכלין משלקו, והוא אוכל עמהן, ואם שלו נשחט ראשון – הוא אוכל משלו, והן אוכלין משלקו. ואם אינו ידוע איזה מהם נשחט ראשון, או ששחטו שניהם כאחד – הן אוכלין משלקו, והוא אינו אוכל עמהן, ושלו יצא לבית השרפה, ופטור מלעשות פסח שני.

אמר ליה ואמרו לו – אוכלין כלם מן הראשון. ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון – שניהן יוצאין לבית השרפה. לא אמר ליה ולא אמרו לו – אינן אתראין זה בזה;

שתי תבורות שנתערבו פסחיהן, אלו מושכין להם אחד ואלו מושכין להן אחד, אחד מאלו בא לו אצל אלו, ואחד מאלו בא לו אצל אלו, וכך הם אומרים: 'אם שלקח הוא הפסח הזה, ידיד משוכות משלקו ונמנית על שלקו, ואם שלקח הוא הפסח הזה, ידינו משוכות משלקו ונמנינו על שלקו'.

וכן המש תבורות של חמישה חמישה, ושל עשרה עשרה, מושכין להן אחד מפל תבורה ותבורה, וכן הם אומרים.

גמרא – אמר רבי יוחנן: דרבי נתן היא, דרבי נתן אמר: יוצאין בנריקה בלא אכילה.

תני בר קפרא: ופה שתריקה לחכמים קל וחומר לפושטים, וכן שלמה אומר (משלי יז, כח): 'גם אויל מתריש חכם וחשב'. ואין צורך לומר חכם מתריש.

[דף ס"ח ע"א]

הלכה י' מתני' – שנים שנתערבו פסחיהם, זה מושף לו אחד, וזה מושף לו אחד, זה ממנה עמו אחד מן השוק, וזה ממנה עמו אחד מן השוק, זה בא אצל זה, וזה בא אצל זה, וכך הם אומרים, אם שלי

הוא פסח זה, ידיד משוכות משלך ונמנית על שלי. ואם שלך הוא פסח זה, ידי משוכות משלי ונמנית על שלך:

גמרא – אמר רבי יוחנן: דרבי יודה היא, דתנינן תמן, אין שוחטין את הפסח על תיחיד; דברי רבי יהודה. ורבי יוסי מתיר.

הא של ארבעה עשר לא? לא כן אמר רבי יוחנן: דרבי יודה היא. אמר רבי יוסי: כל גרמא אגמרה דהיא דרבי יודה, דתנינן תמן: אין שוחטין פסח לתיחיד; דברי רבי יודה. ורבי יוסי מתיר.

הדרן עלך מי שהיה טמא

פרק עשירי

הלכה א' מתני' – ערב פסחים סמוך למנחה – לא יאכל אדם עד שתחשך. ואפלו עני שבין ישראל לא יאכל עד שיערב. ולא יפתחו לו מארבעה כוסות של יין, ואפלו מן התמחוי.

גמרא – מתניתא דרבי יודה, דתני, ערב שבת מן המנחה ולמעלה לא ימעים אדם כלום עד שתחשך, כדי שיעבסם לשבת בתאווה; דברי רבי יודה. רבי יוסה אומר: אוכל והולך

[דף ס"ח ע"ב]

עד שעה שהוא משלים. מפסיקין לשבת; דברי רבי יודה. רבי יוסה אומר: אין מפסיקין.

מעשה ברבן שמעון בן גמליאל ורבי יוסי בן חלפתא שהיו מסבין בערב שבת בעכו, וקדשה עליהן השבת, אמר לו רבי שמעון בן גמליאל לרבי יוסי בן חלפתא: רצונך שנפסק לשבת? אמר לו: כל יום היית מחבב דברי לפני רבי יהודה, ועכשו את מחבב דברי רבי יהודה בפני? "הגם לכבוש את המלכה עמי בבית?" אמר לו: אם בן לא נפסק, שלא תקבע הלכה בישראל ברבי יהודה. לא וזו משם עד שנקבעו הלכה ברבי יוסי.

רבי יהודה בשם שמואל: זו דברי רבי יהודה ורבי יוסה, אבל דברי חכמים פורש מפה ומקדש. מהו לוכל מיני פיסנים? מהו לוכל מיני תרנימא? רבי יודן נשויא סהה וצחא, שאל לרבי מנא: בגין דאנא צדי מהו נישתא? אמר ליה: תני רבי חיה, אסור לאדם למעם כלום עד שתחשך.

אמר רבי לוי: האוכל מצה בערב הפסח כבא על ארוסתו בבית חמיו, והבא על ארוסתו בבית חמיו – לוקה. תני, רבי יודה בן בתירה אומר: בין חמין בין מצה אסור. רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: רבי לא היה אוכל, לא חמין ולא מצה, לא מצה – מן תדא דרבי לוי, ולא חמין – מן תדא דרבי יודה בן בתירה, ורבי תלמידי דרבי יודה בן בתירה הוה? לא תלמידיה דרבי יעקב בן קודשיי הוה? אלא בגין דהוה בכור. אמר רב מנא: רב יונה אבא הוה בכור והוה אכיל. אמר רב תנחומא: לא מן תדא אלא מן תדא. רבי איסתגים הוה, כד אכיל ביממא לא הוה אכיל פרמשה, ולקב לא הוה אכיל הכא ביממא, כדי שייכנס למצה בתארה.

אמר רב לוי: ולפי שדרך עבדים להיות אוכלין מעמד, וכאן להיות אוכלין מסבין, להודיע שיצאו מעבדות לחרות. רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: אותו פוית שאדם יוצא בו בפסח – צריך לאוכלו מיסב.

רבי יוסי בעא קומי רבי סימון: אפלו עבד לפני רבו אפלו אשה לפני בעלה? אמר ליה: ברבי! עד כאן שמעתי.

אמר רבי הנה בר אדא: לפי שאין ערב לאדם לזבל מן הקפה וכאן אפלו מן התמחוי.

תני, צריך הוא אדם לשמח את אשתו ואת בניו ברגל. במה משמחון? ביון. רבי יודה אומר: נשים בראוי להן וקטנים בראוי להם. נשים בראוי להן – בגון מסגין וצוצלין. וקטנים בראוי להן – בגון אגוזין ולוזין. אמרין, הוה רבי טרפון עבד בן.

מנין לארבעה כוסות? רבי יוחנן בשם רבי בניה: כנגד ארבע גאולות: "לכן אמר לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם" וגו', "ולקחתי אתכם לי לעם" וגומר; "והוצאתי", "והצלתי", "וגאלתי", "ולקחתי". רבי יהושע בן לוי אומר: כנגד ארבעה כוסות של פרעה – "וכוס פרעה בידו, ואקח את הענבים ואשחט אתם אל כוס פרעה, ואתן את הכוס על כף פרעה, ונתת כוס פרעה בידו" וגו'. רבי לוי אומר: כנגד ארבעה מלכות. ורבנן אמרי כנגד ארבע כוסות של פרענות שהקדוש ברוך הוא עתיד להשקות את אמות העולם – "כי כה אמר ה' אלהי ישראל אלי קח את כוס תינן החמה" וגו', "כוס זהב בכל ביד ה'", "כי כוס ביד ה'", "ימטר על רשעים פחים אש וגפרית ורוח זלעפות מנת כוסם". מהו "מנת כוסם"? רבי אבין אומר:

[דף ס"ט ע"א]

דיפלי פוטירין, כדיפלי פוטירין אחר המרחין, ונגננדן עתיד הקדוש ברוך הוא להשקות את ישראל ארבעה כוסות של נחמות: "ה' מנת חלקי וכסי דשנת בשמן ראשי כוסי רייה", והדין: "כוס ישועות אשא" תרין.

תמן תנינן, המוציא וין כדי מוינת הכוס. רבי זעירא שאל לרבי יושיה: כמה הוא שעורן של כוסות? אמר ליה: נלמד סתום מן המפרש, דתני רבי היה: ארבע כוסות שאמרו, ושנן רביעית וין באיטלקי.

תמן תנינן: מפינן אפילו ארבע והמש קפות. רבי זעירא שאל לרבי יושיה: כמה היא שעורה של קפה? אמר ליה: נלמד סתום מן המפרש, דתנינן תמן ב'שלש קפות של שלש סאין – תורמין את הלשכה.

רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי יוחנן: דרבי יודה היא, דתני מים כדי גמיה. רבי יודה אומר: כדי מוינת המוזג. מוזג בכמה? נישמעניה מן הדא: מים – כדי גמיה. רבי יודה אומר: כדי מוינת הכוס. וין – כדי גמיה. רבי יודה אומר: כדי מוינת הכוס.

כמה הוא שעורן של כוסות? רבי מנא אומר: טירטרטין ורביע.

מהו לשתותן בכרד אחד? מן מה דאמר רבי יוחנן: הלל אם שמען בבית הכנסת – יצא. הדא אמרה אפלו שתין בכרד אחד יצא.

מהו לשתותן מפורסקין? כלום אמרו שישתה, לא שישתבר! אם שותה הוא מפורסקין – אינו משתבר. מהו לצאת בין של שביעית? תני רב הושעיה: יוצאין בין של שביעית.

מהו לצאת בקונדיטון? מן מה דתני בר קפרא קונדיטון בין, הדא אמרה יוצאין בקונדיטון.

מהו לצאת בקון מוזגין? מן מה דתני רבי היה: ארבע כוסות שאמרו יוצאין בקון בין חיון בין מוזגין, והוא שיהא בקון טעם ומראה וין. אמר רבי ירמיה: מצודה לצאת בין אדום, שנאמר: "אל תרא וין כי יתאדם".

תני, מבשל כדי תבל. מהו לצאת בין מבשל? רבי יונה אומר: יוצאין בין מבשל. רבי יונה פדעתייה, דרבי יונה שתי ארבעתי כסוי דלילי פסקא, וחזק רישיה עד עצרתה. רבי יודה בי רבי אלעי שתי ארבעתי כסוי דלילי פסקא, וחזק רישיה עד הנא.

המתיה תדא מטרונה אפוי נהירין, אמרה ליה: סבא סבא! תדא מן תלת מילין אית בך, או שתיי תמר את, או מלוח ברבית את, או מגדל חזירים את. אמר לה: תפח רוחה דהיא איתתא, תדא מן אילין תלת מיליא לית בי אלא אולפני שכח לי, דכתוב: "חכמת אדם תאיר פניו".

רבי אבהו אתא לטיבא, המוניה תלמידוי דרבי יוחנן אפוי נהירין, אמרין קומי רבי יוחנן, אשבה רבי אבהו סימא. אמר לון: למה? אמר לון אפוי נהירין. אמר לון: דילמא אורייתא חדתא שמע. סליק לגביה, אמר ליה: מה אורייתא חדתא שמעת? אמר ליה: תוספתא עתיקתא. וקרא עלוי "חכמת אדם תאיר פניו".

אמר רבי חנינה: לוגא דאורייתא תומנתא עתיקתא דמורייקא דצפורין. אמר רבי יונה: הכים אנא לה, דבית רבי ינאי מכילין בה דבש. תני חצי שמינית טיברנית ישנה. אמר רבי יוחנן: תדא דידן הוות. ולמה לא אמר עתיקתא? בגין דתות ביומיה. ואת דאמרין:

[דף ס"ט ע"ב]

דתות זעירא ורבא, וזעירת, ולא זערת כמה דתות. כמה הוא שיעורו של כוס? רבי יוסה בשם רבי יודה בר פזי, רבי יוסי בי רבי בון בשם שמואל: אצבעים על אצבעים על כוס אצבע ומחצה ושליש אצבע.

תני, יבש פזית; דברי רבי נתן. רבנן דקיסרין רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי יוחנן: איתאי דרבי נתן כרבי שמעון, כמה דרבי שמעון אמר כרביעית בן רבי נתן אמר לכשיקדש יתא בו פזית.

הלכה ב' מתני' – מזגו לו כוס ראשון, בית שמאי אומרים: מברך על היום, ואחר כך מברך על היין. ובית הלל אומרים, מברך על היין, ואחר כך מברך על היום.

גמרא – מה טעמא דבית שמאי? שקדשת היום גרמא ליון שיבוא, וכבר נתתיב בקדשת היום עד שלא בא היין. מה טעם דבית הלל? שהיין גורם לקדשת היום שתאמר. דבר אחר, היין תדיר וקדשה אינה תדירה.

אמר רבי יוסי: מדברי שניהן יין ואבדלה היין קדם בלום. טעמא דבית שמאי, לא שקדשת היום גרמא ליון. ובאן הואיל ואבדלה גרמא ליון שיבוא היין קדם בלום. טעמא דבית הלל, אלא שהיין תדיר וקדשה אינה תדירה, ובאן הואיל והיין תדירה ואבדלה אינה תדירה – היין קדם.

אמר רבי מנא: מדברי שניהו, וזו ואבדלה – אבדלה קדם כלום. מעמא דבית שמאי, אלא שבבר נתחייב בקדשת היום עד שלא בא תינו, וכאן הואיל ונתחייב באבדלה עד שלא בא תינו – אבדלה קדמת כלום. מעמא דבית הלל, אלא שתנינו גורם לקדשת היום שתאמר, וכאן הואיל ותנינו גורם לאבדלה שתאמר – אבדלה קודמת.

אמר רבי ועירא: מדברי שניהו – מבדילין בלא וזו ואין מקדשין אלא ביוז. היא דעתיה דרבי ועירא, דרבי ועירא אמר: מבדילין על שכר. ואוליז מן אתר לאתר למשמע קדושא. אמר רבי יוסי בי רבי בון: נהנינו תפון במקום שאין וזו – שליח צבור יורד לפני המכה, ואומר ברכה אחת מעין שבע, וחותם 'מקדש ישראל ויום השבת'.

הלכה ג' מתני' – הביאו לפניו, מטבל בחזרת, עד שמוגיע לפרפרת הפת. הביאו לפניו מצה וחזרת וחרסת ושני תבשילין, אף על פי

[דף ע' ע"א]

שאין חרסת מצוה. רבי אליעזר ברכי צדוק אומר: מצוה. ובמקדש היו מביאים לפניו גופו של פסח.

גמרא – חבריא בשם רבי יוחנן: צריך לטבל בחזרת שתי פעמים. רבי ועירא בשם רבי יוחנן: אין צריך לטבל בחזרת שתי פעמים. רבי שמעון בן לקיש אומר: אם לא טבל פעם ראשונה – צריך לטבל פעם שנייה.

מתניתא פליגא על רבי שמעון בן לקיש, שבכל הלילות אנו מטבילים פעם אחת והלילה הנה שתי פעמים. סבר רבי שמעון בן לקיש על תדא דבר קפרא, מתניתא פליגא על בר קפרא, שבכל הלילות אנו מטבילין אותו עם הפת, וכאן אנו מטבילין אותו בפני עצמו.

מתניתא פליגא על רבי יוחנן, יוצאין במצה, בין שבין בין שלא ביוז, והכא מביזן שהסב – תזקה בון.

מתניב רבי ירמיה קומי רבי ועירא, מתניתא פליגא על רבי שמעון בן לקיש: הביאו לפניו מצה וחזרת וחרסת, אף על פי שאין חרסת מצוה – חזרת מצוה. אמר ליה: שפן רב מטבל בתירדן.

תגרי ירושלם היו אומרים: 'בואו וטלו לכם תבלי מצוה'. בני ביתיה דאיסי בשם איסי: ולמה נקרא שמה רובה? שהיא רכה עמו. רבי יהושע בן לוי אמר: צריכא שתהא עבה. מלתיה אמר, זכר לפיט. אית תניי תני, צריכא שתהא רכה, מלתיה אמר זכר לדם. תני, ובגבולין צריכין שני תבשילין, אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה.

הלכה ד' מתני' – מזוגו לו כוס שני, וכאן הכן שואל אביו. ואם אין דעת בבן – אביו מלמדו, מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבכל הלילות אנו אוכלין חמין ומצה, הלילה הזה בלוי מצה. שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות, הלילה הזה מרור. שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי, שלוק, ומבשל, הלילה הזה בלוי צלי. שבכל הלילות אנו מטבילין פעם אחת, הלילה הזה שתי פעמים. ולפי דעתו של בן, אביו מלמדו.

מתחיל בגנות ומסיום בשבח, ודורש מארמי אובר אבי, עד שיגמור כל הפרשה כלה, רבן גמליאל היה אומר, כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח, לא יצא ידי חובתו, ואלו הן, פסח, מצה, ומרור. פסח, על שום שפסח המקום על פתי אבותינו במצרים. מצה, על שום שנגאלו אבותינו ממצרים. מרור, על שום שמררו המצרים את בני אבותינו במצרים.

בכל דור ודור תיב אדם לראות את

[דף ע' ע"ב]

עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, שגאמר (שמות יג, ח): "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים". לפיכך אנחנו תיבין להודות, להלל, לשבח, לפאר, לרומם, לתהדר, לברך, לעלה, ולקבל, למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו, הוציאנו מעבדות החרות, מיגון לשמחה, ומאכל ליום טוב, ומאפלה לאור גדול, ומשעבוד לגאולה. ונאמר לפניו, הללויה.

גמרא – תני רבי תיה, כנגד ארבעה בנים דברה תורה: בן חכם, בן רשע, בן טפוש, בן שאינו יודע לשאול. בן חכם מהו אומר? "מה העדות והתקנים והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו אותנו?" אף אתה אומר לו: "בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים".

בן רשע מהו אומר? מה העבודה הזאת לכם? מה הפירה הזה שאתם מטרחין עלינו בכל שנה ושנה? מכיזן שהוציא את עצמו מן הכלל, אף אתה אומר לו: "בעבור זה עשה ה' לי" – לי עשה, לאותו האיש לא עשה. אלו היה אותו האיש במצרים – לא היה ראוי להגאול משם לעולם.

טפוש מה אומר? מה זאת? אף את למדו הלכות הפסח, שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, שלא יהא עומד מתבורה זו ונכנס לתבורה אחרת. בן שאינו יודע לשאול, את פתח לו תחלה! אומר רבי יוסה מתניתא אמרה בן: אם אין דעת בבן – אביו מלמדו.

הלכה ה' מתני' – עד איכן הוא אומר? בית שמואי אומרים: עד "אם הבנים שמחה". ובית הלל אומרים: עד "חלמיש למעינו מים".

והוהוה בגאולה. רבי טרפון אומר: אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, ולא היה הוהוה חותם. רבי עקיבא אומר: בן ה' אלהינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום, שמהים בכנינו עירך וששים בעבודתך, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים כו', עד ברוך אתה ה', גאל ישראל.

גמרא – רב אמר: מתחלה צריך להתחיל "בעבר הנהר ישבו אבותיכם" וגו'. וצאקה את אביכם את אברהם מעבר הנהר וגו', וארבה". אמר רבי אחא: "ארב' כתיב, כמה ריבים עשיתי עמו עד שלא נתתי לו את יצחק. דבר אחר, נעשיתי לו אורב, אין את הטא – מיתן ליה, ואין זכה מיתן ליה. אמרו להן בית שמואי וכי יצאו ישראל ממצרים שהוה מזכיר יציאת מצרים? אמרו להן בית הלל: אלו ממתין עד קרות הגבר אדון לא הגיעו לחצי גאולה, היאך מזכירין גאולה ואדון לא נגאלו? והלא לא יצאו אלא בחצי היום, שנאמר: "ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל" וגו'. אלא מכיון שהתחיל במצוה אומר לו – מרק.

התיב רבי אבונא בר סהורא: לא כבך הזכיר על הכוס.

תניא, אין אומרים זמן אלא בשלש רגלים בלבד. אמר רבי מנא: מתניתא אמרה בן: "בחה המוצות ובחה השבועות ובחה הפסחות".

תני, כל שכתב

[דף ע"א ע"א]

מקרא קדש – צריך להזכיר בו זמן. אמר רבי תנחומא: וואות, מי שראת תאנה בפורת, שמואי אינו צריך להזכיר זמן?

הרי ראש השנה ויום הכפורים, ביהודה נהגו כרבי עקיבה ובגליל נהגו כרבי יוחנן בן נורי. עבר ועשה ביהודה בגליל ובגליל ביהודה – יצא.

הרי פורים, אלו קוראים בארבעה עשר ואלו קוראין בחמשה עשר! שניא היא, דכתיב: "משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר".

מִסְכַּת בְּכוֹרוֹת פָּרָק שְׁלִישִׁי

א. עד כמה ישׁאל חֵיבִים לְטַפֵּל בְּבָכוֹר? בְּבִהְמָה דְקָה שְׁלוֹשִׁים יוֹם, וּבְגִסָּה חֲמִשִּׁים יוֹם. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: בְּדָקָה שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים, מִפְּנֵי שְׁטַפּוּלָה מְרַבָּה. בְּכוֹר תָּם בְּזִמְנֵי הַזֶּה - רִשְׁאֵי לְקִימוֹ שְׁתִּים וְשִׁלֹּשׁ שָׁנִים עַד שֶׁלֹּא הִרְאָהוּ לְמַמְחָה, מִשְׁהִרְאָהוּ לְמַמְחָה, נוֹלַד בּוֹ מוֹם בְּתוֹךְ שָׁנָתוֹ - רִשְׁאֵי לְקִימוֹ כָּל שָׁנִים עֶשֶׂר חֲדָשׁ, לְאַחַר שָׁנִים עֶשֶׂר חֲדָשׁ - אֵין רִשְׁאֵי לְקִימוֹ שְׁלוֹשִׁים יוֹם.

ב. כָּל קִדְשִׁים שֶׁהִקְדָּשׁוּ בְּכֶטֶן וַיֵּצְאוּ בְּדַפָּן, קִדְּשָׁה חֲלָה עֲלֵיהֶן, הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר - אֵין קִדְּשָׁה חֲלָה עֲלֵיהֶן. כָּל הַקִּדְּשִׁים שֶׁכְּתוּב בָּהֶן שָׁנָה שְׁנָה, כִּיּוֹן שֶׁעֲבָרָה שְׁתַּנָּן - הִרִי אֱלוֹ פְּסוּלִין. הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר, אֶפְלוּ שְׁתִּים וְשִׁלֹּשׁ שָׁנִים - הִרִי אֱלוֹ כְּשָׂרִין.

ג. אֶחָד הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר, וְאֶחָד כָּל הַקִּדְּשִׁים שֶׁהִקְדִּישָׁם שָׁנָה שָׁל וְגִלִּים, וְרִגְלִים שָׁל שָׁנָה - עוֹבֵר עֲלֵיהֶן מִשׁוֹם "בַּל תֵּאָחֵר".

ד. הַשׁוֹחֵט אֶת הַבְּכוֹר בְּחֻזְקַת בַּעַל מוֹם, וְנִמְצָא תָּמִים. מוּמִין שְׁבַעֲבִין - אֵין מְבַקְרִין אוֹתוֹן, מִפְּנֵי שֶׁמִּשְׁתַּנִּין לְאַחַר מִיתָה, וְשִׁבְגוֹף מְבַקְרִין אוֹתוֹן; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִף שְׁבַגוֹף אֵין מְבַקְרִין, אֲלֵא הִרִי זֶה יִבְקֵר. מִי שֶׁאֵינוֹ מַמְחָה וְרָאָה אֶת הַבְּכוֹר וְנִשְׁחַט עַל פִּיו, זֶה הִיָּה מַעֲשֵׂה, וּבָא וְשָׂאֵל אֶלְעָזָר בֶּן פְּדָאִי לְחֻקִּים, וְאָמְרוּ: מִשְׁלֵם מַחְצָה בְּדָקָה וְרַבִּיעַ בְּגִסָּה.

ה. הַחֲשׂוֹד לִהְיוֹת נוֹטֵל שְׂכָרוֹ וְדָן, שְׂכָרוֹ וּמַעֲיָד - כָּל הַדֵּינִין שֶׁדָּן וְכָל עֲדִיוֹת שֶׁהַעֲיָד - הִרִי אֱלוֹ בְּטָלִין. אֲבָל נוֹתֵן לְדָן שְׂכָר דֵּינוֹ וְלַעֲד שְׂכָר עֲדוֹתוֹ. אִף עַל פִּי שְׂאָמְרוּ: כִּשֵּׁר לְדָן שְׂכָר שְׂכָר, וְלַעֲד שְׂכָר שְׂכָר עֲדוֹתוֹ. הַחֲשׂוֹד לִהְיוֹת נוֹטֵל שְׂכָרוֹ לְהִזּוֹת וְלַקְדָּשׁ - מִיָּמִיו מִי מַעֲרָה וְאָפְרוֹ אֶפְרַקְלָה. וְאִם הִיָּה כֵּהֵן - מְטַמְּאָתוֹ מִתְרוֹמְתוֹ, וּמֵאֲכִילוֹ, וּמִשְׁקוֹ וְסָכוֹ. וְאִם הִיָּה זָקֵן - מִכִּיבּוֹ עַל הַחֲמוֹר, וְנוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ כְּפוּעַל

כְּטֵל. אִף עַל פִּי שְׂאָמְרוּ: כְּעוֹר הַדֵּין שְׁנוּטֵל שְׂכָרוֹ. הַחֲשׂוֹד עַל הַבְּכוֹרוֹת - אֵין לֹקְחִין מִמֶּנּוּ עוֹרוֹת צְבָאִים, וְלֹא עוֹרוֹת שְׂאִין עֲבוּדִין. רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לֹקְחִין הִימְנוּ עוֹרוֹת שֶׁל נִקְבָּה שְׁלֹא בָּא לְכָלֵל קִדְּשָׁה מִעוֹלָם. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הַחֲשׂוֹד לִהְיוֹת מוֹכֵר תְּרוּמָה לְשֵׁם חֲלִין - אֵין לֹקְחִין הִימְנוּ דְבַר שֵׁישׁ בּוֹ זִיקַת תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת, וְחֲשׂוֹד הוּא עַל הַטְּהָרוֹת וְעַל הַטְּמֵאוֹת שֶׁבְּתוֹרָה. הַחֲשׂוֹד לִהְיוֹת מְטַמֵּא לְמֵתִים - נֶאֱמַן הוּא עַל יְדֵי צִיּוֹן קְבָרוֹת. הַחֲשׂוֹד עַל הַשְּׁבִיעִית - חֲשׂוֹד עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת. חֲשׂוֹד עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת - אֵין חֲשׂוֹד עַל הַשְּׁבִיעִית. חֲשׂוֹד עַל זֶה וְעַל זֶה - חֲשׂוֹד עַל הַטְּהָרוֹת. יִשְׂרָאֵל חֲשׂוֹד עַל הַטְּהָרוֹת - וְאֵין חֲשׂוֹד, לֹא עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת וְלֹא עַל הַשְּׁבִיעִית. חֲשׂוֹד עַל עֲבוּדַת כּוֹכְבִים - חֲשׂוֹד עַל כָּל מִצּוֹת שֶׁבְּתוֹרָה, וְלֹא לְמַפְרַע אֲלֵא מִכָּאֵן וְלִהְבֵּא, שְׁנֵאֲמַר (בַּמִּדְבָּר טו, כג): "מִזֶּן הַיּוֹם אֲשֶׁר צָוָה ה' וְהִלָּאָה לְדֹרֹתֵיכֶם".

ו. כָּל פְּסוּלֵי מְקַדְּשִׁין נִמְכָּרִין בְּאֵטְלִיו וְנִשְׁחָטִין בְּאֵטְלִיו, וְנִמְכָּרִים בְּלִיטְרָא, חוּץ מִן הַבְּכוֹר וּמִן הַמַּעֲשֵׂר, שֶׁהִנְאָתוֹן לְבַעֲלִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִפִּיִּס אָדָם אֶת עֲצָמוֹ בְּלִיטְרָא בְּבָכוֹר, לִידַע מַה הִגִּיעוּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִצָּא אָדָם אֶת חֲבֵרוֹ בִּירוֹשָׁלַיִם, אָמַר לוֹ: מַה אֲכַלְתָּ הַיּוֹם? אָמַר לוֹ: מִן! יוֹדַע שֶׁמַּהמַּעֲשֵׂר אָכַל, מַה הִמָּן אֵין לוֹ דָּמִים - אִף מַעֲשֵׂר אֵין לוֹ דָּמִים. אָמַר לוֹ: קִיץ - יוֹדַע שֶׁהַבְּכוֹר אָכַל, מַה הִקְיָן נִמְכַר בְּזוּל, אִף הַבְּכוֹר נִמְכַר בְּזוּל. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: אֵין נִמְנִין עַל הַבְּכוֹרוֹת אֲלֵא הַכֹּהֲנִים בְּלִבָּד, וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: אִף יִשְׂרָאֵל. רַבִּי עֲקִיבָה מִתִּיר אֶפְלוּ עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, שְׁנֵאֲמַר (דְּבָרִים יב, טו): "כַּצְּבִי וְכֵאֲלִי". בִּשְׂרַב בְּכוֹר, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: אֵין מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ לְגִדּוֹת, וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ לְגִדּוֹת. בְּכוֹר שְׂאֲחֻזוֹ דָּם - אֵין מְקִיזִין לוֹ אֶת הַדָּם בְּמִקּוֹם שְׁעוֹשָׂה בּוֹ מוֹם, אֲבָל מְקִיזִין לוֹ אֶת הַדָּם בְּמִקּוֹם שְׂאִין עוֹשֵׂה בּוֹ מוֹם; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּי

יוסי ברבי יהודה אומר: תיבש עד כַּעֲדָשָׁה. עד כמה? רבי יוסי בן המשלם אומר: עד כדי שתתפרך, וקרויבין דבריהן להיות שוין.

ב. איזה הוא רק? שצף על גבי העין, ולא המשקע בקרקע העין. חלזון כמשמעו, נחש כמשמעו, ענב כמשמעו, היתה בו יבלת וחתכה, אם יש בו עצם - ישחט, ואם לאו - לא ישחט. וריר קבוע ארבעים יום. מים קבועין שמונים יום; דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים: ריר קבוע שמונים, מים קבועין שמונים, אכל לח ויבש של בית הבעל ולא לח ויבש של בית השלחין, אכל לח ואחר כך יבש - עולין לו. יבש ואחר כך אכל לח - אין עולין. לעולם אין עולין לו, עד שיאכל יבש אחר לח. רבי חנניא בן אנטיגנוס אומר: וריר, בודקין אותו שלש פעמים בתוך שמונים יום שמא יהלך ויחזור. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אם היתה עינו דומעת - בידוע שהמים עוברין. פסקה מלהיות דומעת - בידוע שהמים קבועין. נקבו חטמיו זה לתוך זה, מבפנים - לא ישחט, מבחוץ - ישחט.

ג. איזו היא תיומת? מן התיומת ולפנים, או מן התיומת שלפנים. רבי יהושע בן קפוסאי אומר: אין שוחטין את הבכור אלא על החיצונית. רבי חנניא בן אנטיגנוס אומר: אין משגיחין על הפנימית כל עקר. נפגמת סירת אליה במקדשים - הרי זה מום. נפגם הזוכן כל שהוא - הרי זה ישחט. איזהו זוכן? כיס ולא הזכר. אמר רבי יוסי בן המשלם: מעשה באחד שנטלו זאב וחזר למקומו. נחתכה זנב מן העצם ולא מן הפרק או שהיה ראש הזנב מפצל לשתי עצמות, או שיש בשר בין חוליא לחוליא כמלא חוליא - הרי זה לא ישחט. או אין לה אלא ביצה אחת - הרי זה ישחט. היו לה שנים, אף על פי שאין בשניה אלא כפול - הרי זה לא ישחט. אמר רבי יוסי: מעשה בפרה של בית מנחם, שהושיבוהו על עכוונו ומעכווהו בכיצים, ולא יצאת אלא אחת, ונשחטה, ונמצאת שניה דבוקה על

יהודה אומר: אף נשחט על אותו המום. רבי שמעון אומר: אפלו מת - אין מקיזין לו את הדם. היה בכור, בעצו ועשה בו מום, אם נתפון לך - אסור, ואם לאו - מת. כל המומין הראוין לבא בידי אדם - רועי ישראל נאמנין. רועי כהנים - אין נאמנין. חזרו לומר: נאמן הוא על של חברו ואין נאמן על של עצמו. רבי יהושע בן קפוסאי אומר: אין שוחטין את הבכור אלא על פי שנים. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אפלו בנו ואפלו בתו. רבי אומר: אפלו עשרה בתוך הבית - אין נאמנין, שחשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו. אין שמין בכורות תמימין לישראל, אבל שמין להן בכורות בעלי מומין. שמין בכורות תמימין לכהנים, ואין צריך לומר בעלי מומין. אין רואין את הבכורות לישראל, ואם אמר לו: כהן שלחני אצלך, או שירש את אבי אמו כהן - רואין. כהן כשר שהיה רעה צאנו של ישראל - לא יאמר לו: 'תן לי את הבכורות הללו', אלא אומר לו: 'ארבעה טמאין שבעדרך' - תנם לי! כל הבכורות אדם מתיר חוץ מבכור עצמו. רואה הוא קדשיו ומעשורתיו של עצמו. ונשאל הוא על הטמאות ועל הטהרות של עצמו.

ז. העושה מום בבעל מום - הרי זה לוקה את הארבעים. המחמץ את המחמץ הרי זה לוקה את הארבעים. מסרס את המסרס - הרי זה לוקה את הארבעים. מום שבגלוי - הרי זה ישחט על פי שלשה בני הכנסת; דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: אפלו רגלו קטועה ועינו סמויה - לא ישחט אלא על פי ממחה.

מִסְכַּת בְּכוֹרוֹת פָּרָק רְבִיעִי

א. כל המומין פוסלין במקדשין ופוסלין בבכור. הסדק - כל שהוא, פוגמת את האזן, בין בידי אדם ובין בידי שמים. איזו היא פגימה? כל שנותן אצבעו עליה והיא חוגרת, עד כמה תנקב? עד כרשינה. רבי

אין קדֶּשֶׁה חלה עליו, אלא יצא וירעה בעדר. רבי שמעון אומר: הרי הוא אומר (דברים טו, יט): "כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש לה' אלהיך"; שכל מקום שנאמר 'זכר' - מוציא טומטום ואנדרוגינוס מן הכלל.

מִסְכַּת בְּכוֹרוֹת פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. מומין אלו, בין קבועין ובין עוברין - פסולין באדם. יתר עליהן אדם - צוארו שמוט ושקוע. הזבלגנים, והקרננין, ושאיין להן שנים, בעלי חטוטרת - כשרים, אבל פסולין מפני מראית העין. סריס אדם וסריס חמה, פצוע דכא וכרות שפכה, השכניה והסגרים. איזה הוא שכניה? שגביניו שוכבין. סגריס שגביניו אחד שחור ואחד לבן. איזהו הוא סכי שמש? שרואה את החדר ואת העליה כאחת. לראות אחד רואה שנים, הא כיצד? ראה את חברו והוא אומר: 'לא רואה'. חוטמו בלום וסולד ונוסף. אֲזַנָּיו רְצוּמוֹת וְאֲזַנָּיו רְצוּעוֹת, וְעֵינָיו טְרוּטוֹת, וְעֵינָיו מְלוּדִינִיּוֹת, וְעֵינָיו גְּדוּלוֹת אוֹ קִטְנוֹת. גְּדוּלוֹת כֶּשֶׁל עֵגֶל, קִטְנוֹת כֶּשֶׁל אֶזוֹ, וּבִעַל בּוֹהֲקִית, רוּחַ קִצְרִית בָּאָה עָלָיו, וּבֵין הַנְּפִלִים בָּאָה עָלָיו, נִכְפָּה אֶפְלוֹ לְזִמְן מְרַבָּה.

ב. איזה הוא מרוח אשף? זה הקליטים שנכנסה רוח באשכיו; דברי רבי עקיבה. רבי ישמעאל אומר: זה השחוף. פרסתו חלולה, עקומה דומה למגל, שוקו נתון באמצע רגלו, מכיש מלמעלה ומפסיע מלמטה, בעל הקיפין והשיפצד, אצבעותיו גרומות, אצבעותיו מרוכבות זו על זו, או שהיתה אצבע גדולה עקומה - פסול. היתה בו שומא, אם יש בה שער - פסול, אין בה שער - כשר. גדולה - פסול. קטנה - כשר. וכמה היא גדולה? רבן שמעון בן גמליאל: עד כאיסר האיטלקי. יתרת - אם יש בה עצם - פסול. אם לאו - כשר. יתיר - כגון שהוא אטר אצבעות ידיו, ואצבעות רגליו שש ושש. רבי יהודה:

הכסל, ובא מעשה לפני רבי עקיבה והכשיר. וכשנאמרו הדברים לפני רבי יוחנן בן נורי, אמר: 'האכילכם עקיבה נבלות! נטלו קרנים וטלפים והזכר עמהן - הרי זה ישחט.

ד. איזה יתיר? כל שיש לו שלש עינים וקחש רגלים. החסר? שלש רגלים ועין אחת. איזהו פסול? כל שהפסלין יוצאים. נשתברו רב צלעותיו, או שהיה בו מום מבפנים - אינו מום, שנאמר (ויקרא כא, יח): "עור או פסח", מה עור ופסח המיוחדין, מום שבגלוי ואין חזר כו'. אמר רבי יוסי בן המשלים: אילא היתה מונה מומין ביבנה, ואמרן לפני חכמים, והודו לו. ועוד שלשה הוסיף. אמרו לו: לא שמענו אלא אחת, שגלגל עינו עגל כשל אדם, ופיו דומה כשל חזיר, ושנטל רב הלשון. ורבי חנניא בן אנטונינוס אומר: רב המדבר בלשון, בית דין שאחריהן אמרו: הרי אלו מומין. שפתו התחתונה עודפת על העליונה - הרי זה מום. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם היתה עליונה עודפת על התחתונה כשל חזיר - הרי זה מום. פיו בלום, ורגליו מוהלמות מחמת עצמו - ישחט, מחמת הרוח - לא ישחט. אֲזַנָּיו מְגַפְפוֹת בְּחִסְסִיָּה אַחַת - לֹא יִשְׁחַט. בְּשֵׁתֵי חִסְיֹטוֹ - יִשְׁחַט. רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר: זֶנֶב הַרְחַל שֵׁשׁ בָּהּ שְׁלֹשׁ חֲלִיּוֹת - לֹא יִשְׁחַט. שְׁתֵּים - יִשְׁחַט. זֶנֶב הָעֵגֶל שְׁאִינָה מְגַעַת לְעַרְקוֹב - הָרִי זֶה יִשְׁחַט. בְּאִיזָה עַרְקוֹב אָמְרוּ? רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן אֲנִטְיָנוֹס אֹמֵר: בְּעַרְקוֹב שְׂבָאֲמַצֵּעַ יָרֵךְ, עַד קִבְּץ הָעֵלְיוֹן, וְלֹא עַד קִבְּץ הַתַּחְתּוֹן.

ה. יש דברים שהן כמומין, ושוחטין עליהן במקדש, ואין שוחטין עליהן בגבולין. ואלו הן: הגומים, הצומח, והצומם, ונקבה. איזה הוא גומים? כל שאין לו קרנים. וצומח - כל שאין לו אֲזַנָּים. צומם - שאֲזַנָּיו מְגַפְפוֹת. רבי אלעאי אומר משום רבי ישמעאל: אנדרוגינוס בכור הוא, ומומו בו - ישחט עליו. וחכמים אומרים:

מכשיר ורבי פּוֹסֵל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בֶּאֱלֹהִים לְפָנַי רַבִּי טַרְפוּן, וְאָמַר: כְּמוֹתוֹ יָרְבוּ כַהֲנָיִם גְּדוֹלִים בְּיִשְׂרָאֵל. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי: כִּךָּ אָמַר - כְּמוֹתוֹ יִתְמַעֲטוּ נְתִיבִים מְמַרְרִין בְּיִשְׂרָאֵל. אִטְר, בֵּין בִּידֵיו וּבֵין בְּרַגְלָיו - פּוֹסֵל. הַשּׁוֹלֵט בְּשֵׁתִי יָדָיו כְּאֶחָת, רַבִּי פּוֹסֵל וְחֻכְמַיִם מְכַשְׂרִין. הַזְּוִיר, וְהַלִּיפִיז, וְהַתִּימִיז, וְהַלִּימִיז, וְלוֹיָקָן, וְעַקְלָן, וְעַקְשָׁן, וְקַלְבֹן, וְהַקִּישָׁן - פּוֹסֵלִין בְּאֵדָם וּכְשָׂרִין בַּבְּהֵמָה.

מִסְכֵּת בְּכוֹרוֹת פָּרָק שִׁישִׁי

א. הַבָּא אַחֲרֵי הַנְּפִלִים, אֵף עַל פִּי שִׁיזָּא, בֵּן שְׁמוֹנָה וּבֶן תְּשַׁעָּה שִׁיזָּא רֵאשׁוֹ מֵת - בְּכוֹר לְנַחֲלָה וְאִין בְּכוֹר לְכַהֵן, שְׁנֵאמַר (דְּבָרִים כ"א, טו): "לֹא יוּכַל לְבַכֵּר אֶת בֶּן הָאֵהוּבָה" וְגו'. זֶה הַכֹּלֵל, כֹּל שִׁיזָּא רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ בְּחַיִּים - פּוֹטֵר אֶת הַבָּא אַחֲרָיו מִן הַבְּכוּרָה. אֲבָל לֹא חֲמֵשׁ סְלָעִים שֶׁל בֶּן. שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁל שְׁנֵי אֲנָשִׁים שְׁלֹא בְּכֹרוֹ, וְיִלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים בַּמַּחְבָּא, מֵת אֶחָד מֵהֶן - שְׁנֵי בְּכוֹר לְנַחֲלָה וְאִין בְּכוֹר לְכַהֵן. יְלָדָה הִיא וְכַהֲנָתָה, הִיא וְלוֹיָהּ, הִיא וְהָאִשָּׁה שֶׁכָּבֵר יְלָדָהּ, שְׁנֵי זָכָרִים - בְּכוֹר לְכַהֵן וְאִין בְּכוֹר לְנַחֲלָה, מֵת אֶחָד מֵהֶן, אוֹ שְׁהִיָּה זָכָר וְנִקְבָּה - אֵינוֹ בְּכוֹר, לֹא לְנַחֲלָה וְלֹא לְכַהֵן.

ב. יֵשׁ שְׁנוֹתַן עַל יְדֵי עֲצָמוֹ, יֵשׁ שְׁאֲבִיו נוֹתֵן עַל יְדוֹ, יֵשׁ שְׁהוּא וְאֲבִיו נוֹתֵן עַל יְדוֹ, יֵשׁ שְׁהוּא וְאֲבִיו נוֹתֵנִין, לֹא הוּא וְלֹא אֲבִיו נוֹתֵנִין. אֵיזָה הוּא שְׁנוֹתַן עַל יְדֵי עֲצָמוֹ? הוֹרְתוֹ שְׁלֹא בְּקִדְשָׁה וְלִידְתוֹ שְׁלֹא בְּקִדְשָׁה - נוֹתֵן עַל יְדֵי עֲצָמוֹ. סִפֵּק בֶּן תְּשַׁעָּה לְרֵאשׁוֹן, וּבֶן שְׁבַעָּה לְאַחֲרוֹן - נוֹתֵן עַל יְדֵי עֲצָמוֹ. שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁל שְׁנֵי אֲנָשִׁים שְׁלֹא בְּכֹרוֹ, וְיִלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים בַּמַּחְבָּא, וּמֵת אֶחָד מֵהֶן - הַשְּׁנִי נוֹתֵן עַל יְדֵי עֲצָמוֹ. אֵיזָהוּ שְׁאֲבִיו נוֹתֵן עַל יְדוֹ? שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁל שְׁנֵי אֲנָשִׁים שְׁלֹא בְּכֹרוֹ, וְיִלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים בַּמַּחְבָּא - זֶה נוֹתֵן חֲמֵשׁ סְלָעִים וְזֶה נוֹתֵן חֲמֵשׁ סְלָעִים לְכַהֵן. נִתֵּן הָאֵב חֲמֵשׁ סְלָעִים וּמֵת - הָאֵב הַשְּׁנִי חֵיב, וְהַבְּנִים פְּטוּרִין. יְלָדָה הִיא וְכַהֲנָתָה,

הִיא וְלוֹיָהּ, הִיא וְהָאִשָּׁה שֶׁכָּבֵר יְלָדָהּ, שְׁנֵי אֲבִיו נוֹתֵן עַל יְדוֹ. מֵת אֶחָד מֵהֶן, אוֹ שְׁהִיָּה זָכָר וְנִקְבָּה - לֹא הוּא וְלֹא אֲבִיו נוֹתֵנִין. אֵיזָה הוּא שְׁהוּא וְאֲבִיו נוֹתֵנִין? שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁל שְׁנֵי אֲנָשִׁים שְׁלֹא בְּכֹרוֹ, וְיִלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים בַּמַּחְבָּא - זֶה נוֹתֵן חֲמֵשׁ סְלָעִים לְכַהֵן, וְזֶה נוֹתֵן חֲמֵשׁ סְלָעִים לְכַהֵן. נִתֵּן הָאֵב חֲמֵשׁ סְלָעִים וּמֵת, הָאֵב הַשְּׁנִי חֵיב וְהַבְּנִים פְּטוּרִין. מֵת אֶחָד מִן הַבְּנִים - הַבֶּן הַשְּׁנִי חֵיב וְהָאֲבוֹת פְּטוּרִין. נִתֵּן הָאֵב חֲמֵשׁ סְלָעִים, וּמֵת אֶחָד מִן הַבְּנִים - הָרִי כֹלֵן פְּטוּרִין. אֶחָת בְּכֹרָה וְאַחַת שְׁלֹא בְּכֹרָה, שֶׁל שְׁנֵי אֲנָשִׁים, וְיִלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים, מֵת אֶחָד מֵהֶן תּוֹף שְׁלֹשִׁים - הָרִי כֹלֵן פְּטוּרִין. שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁל שְׁנֵי אֲנָשִׁים שְׁלֹא בְּכֹרוֹ, וְיִלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים בַּמַּחְבָּא - זֶה נוֹתֵן חֲמֵשׁ סְלָעִים לְכַהֵן, וְזֶה נוֹתֵן חֲמֵשׁ סְלָעִים לְכַהֵן. נִתֵּן הָאֵב חֲמֵשׁ סְלָעִים לְכַהֵן, וּמֵתוּ הַבְּנִים עַד שְׁלֹא חָלְקוּ בְּנִכְסֵי אֲבִיהֶן - חֵיבִין, מִשְׁחַלְקוּ בְּנִכְסֵי אֲבִיהֶם - פְּטוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵף מִשְׁחַלְקוּ בְּנִכְסֵי אֲבִיהֶם, אִם יֵשׁ לְזוֹה בַּעֲשָׂרָה דִּינָרִין מִשְׁלֵ אֲבִיהֶם - חֵיבִין, וְאִם לֹא - פְּטוּרִין. שְׁתֵּי נָשִׁים שְׁלֹא בְּכֹרוֹ, וְיִלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים בַּמַּחְבָּא - נוֹתְנוֹת עֶשֶׂר סְלָעִים לְכַהֵן. מֵת אֶחָד מֵהֶן בְּתוֹף שְׁלֹשִׁים יוֹם - מוֹצִיאֹת מִיָּדוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם לְכַהֵן אֶחָד נִתְנוּ - מוֹצִיאֹת מִיָּדוֹ, אִם לְשְׁנֵי כַהֲנָיִם נִתְנוּ - אִין יְכוּלִין לְהוֹצִיא מִיָּדוֹ, שְׁהַמוֹצִיא מַחְבְּרוֹ עָלָיו הָרֵאִיָּה.

ג. לַפְדוֹת אֶת עֲצָמוֹ וְלַעֲלוֹת לְרִגְלָהּ - פּוֹדָה אֶת עֲצָמוֹ וְאַחַר כִּךָּ עוֹלָה לְרִגְלָהּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עוֹלָה לְרִגְלָהּ וְאַחַר כִּךָּ פּוֹדָה אֶת עֲצָמוֹ, שְׁזוֹ מִצְוָה עוֹבְרָת. לְלַמֵּד תּוֹרָה וְלִשָּׂא אִשָּׁה - לּוֹמֵד וְאַחַר כִּךָּ נוֹשֵׂא אִשָּׁה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם אִין יְכוּל לִישֵׁב בְּלֹא אִשָּׁה - נוֹשֵׂא אִשָּׁה וְאַחַר כִּךָּ לּוֹמֵד תּוֹרָה. הוּא לְלַמֵּד תּוֹרָה וּבְנוֹ לְלַמֵּד תּוֹרָה, הוּא לִישָׂא אִשָּׁה וּבְנוֹ לִישָׂא אִשָּׁה - הוּא קָדָם אֶת בְּנוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיָה בְּנוֹ זָרִיז, וְתוֹרָה מִתְקִימַת בְּיָדוֹ - בְּנוֹ קוֹדֵמוֹ. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁהִרְצָה אֶת בְּנוֹ לְלַמֵּד תּוֹרָה,

הדירו מלעשות מלאכה, והתיר לו רבי יוסי למלאות לו חבית מים, ולהדליק לו את הנר.

ד. חמש סלעים של בן, שלשים של עבד, חמשים של אנס ושל מפתה, ומאה של מוציא שם רע - כלן בשקל הקדש ובמנה צורי, וכלן נפדין בכסף ובשנה כסף, חוץ ממותר שקלים הראויין ופדיון מעשר שני, שאין באין אלא מן המטבע. עגל זה לפדיון בני - אין בנו פדוי, אבל אם אמר: 'עגל זה בחמשה סלעים לפדיון בני', וטלית זה בחמשה סלעים לפדיון בני' - בנו פדוי. אבל אין פודין לא בעבדים, ולא בשטרות, ולא בקרקעות, ואפלו אמר: 'עבד זה בחמשה סלעים לפדיון בני', וקרקע זו בחמש סלעים לפדיון בני' - אין בנו פדוי, נתן האב חמשה סלעים לחמשה כהנים - בנו פדוי, נתן לו זו אחר זו, זו אחר זו - בנו פדוי. נתן לו חזר ונטלן הימנו - בנו פדוי, כך היה רבי טרפון עושה: נוטלן הימנו, וחוזר ונותנו לו.

ה. אין הבכור נוטל פי שנים בשבח שהשביחו נכסים לאחר מיתת אביהן. רבי אומר: אומר אני, שהבכור נוטל פי שנים בשבח שהשביחו נכסים לאחר מיתת אביהם, שאף שלא השביחו בשלהן. כיצד? היתה לו בהמה מוחפרת ומושפרת אצל אחרים, רועה באפר - בכור נוטל פי שנים ברוע ובלחיים ובקבה. רבי אומר: כל דבר שלא פלפלו בו יתומים לאחר מיתת אביהם - בכור נוטל פי שנים. ואין נוטל פי שנים אלא בכל אשר ימצא לו, אבל בנו בנין ונטעו נטיעה - הכל שוין שנוטל פי שנים. אם אמר: 'אי אפשרי בשלא לטול ושללא לתן' - הרשות בידו. כיצד אין נוטל בראוי כבמחזק? מת אביו בחיי אביו - נוטל פי שנים מנכסי אביו, ואין נוטל פי שנים מנכסי אבי אביו. והיה בכור - נוטל פי שנים אף מנכסי אבי אביו. הבכורה והיורש את אשתו, והמיבם את אשת אחיו, והמתנה, נזק וחצי נזק,

ותשלומי כפל, ותשלומי ארבעה וחמשה - כלן אין נוטלות בראוי כבמחזק, אבל נותן להן משדה החוזר ביובל. רבי יוחנן בן ברוקה אומר: היורש את אשתו, בני משפחה נותנין לו מעות ומוציאין מידו, שגאמר (במדבר לו, ט): "ולא תסב נחלה ממטה למטה אחר" וגו'.

מסכת בכורות פ"ק שביעי

א. מעשר בהמה נוהג בגדולים ובקטנים, בזכרים ובנקבות, בתמימים ובעלי מומים, ומעשרין אותן משנה לחברתה, שגאמר (דברים יד, כב): "עשר תעשר" - בשני מעשרות הכתוב מדבר, אחד מעשר דגן ואחד מעשר בהמה; דברי רבי עקיבא. וחכמים אומרים: "שנה שנה", של שנה אתה מעשר ואי אתה מעשר משנה לחברתה. גדיה שילדה שלש בנות, ובנות שלש שלש נכנסות לדיר להתעשר. אמר רבי שמעון: אני ראיתי גדיה שמתעשרת בת שנתה. היתה לו בהמה של שתיים ושלוש שנים, אם מכיר בה של שנה שנה בפני עצמה - נכנסת לדיר להתעשר. אם לא - אין נכנסת לדיר להתעשר.

ב. מעשר בהמה מצטרף מלא רגל רועה, ולא מלא רגל בהמה מהלכת. כמה רגל בהמה? שנים ושלשים מיל. כיצד? היו לו חמש בספר חנניא, וחמש בספר עותני, וחמש בספר בציפורי - הרי אלו מצטרפות. חמש בספר חנניא, וחמש בציפורי - עד שיהיו לו אפלו אחת בציפורי. היה לו בעבר הירדן מכאן ומכאן, כגון השולמי מזרי, ושתי אבטיניות - אין מצטרפות זו עם זו, ואין צריך לומר בארץ וחוצה לארץ. נהר היוצא ממערת פמיס, ועובר בימה של סופני, ובימה של טבריא, אף על פי ששמו ירדן - אין מתחשב עם הירדן. איזהו ירדן? מבית ירחו ולמטה.

ג. איזה לקוח? כל שמכרו לו, וחוזר ולקחו הימנו, או שנתנו לו במתנה, וחוזר ולקחו הימנו. אבל הלוקח עבר פרתו של חברו

אף על פי שילדה אצל בעלים נכנסת לדיר להתעשר. הכל נכנס להתעשר, חוץ מן כלאים והטרפה; דברי רבי אלעזר בן יהודה איש ברתותא, שאמר משום רבי יהושע. אמר רבי עקיבא: אני שמעתי משמו, אף יוצא דפן ומחסר זמן והיתום. אבל איזה הוא כלאים? רחל שילדה מן גדי, אפלו כמין כבש, ועז שילדה מן הכבש אפלו כמין גדי, טרפה כמשמעה, יוצא דפן כמשמעו. אין פחות משמונת ימים. רבי שמעון אומר: מחסר זמן נכנס לדיר להתעשר.

ד. הנרבע, והמקצה, והנעבד, אתנן ומחיר, וטמטום ואנדרוגינוס - אין נכנסין לדיר להתעשר. רבי שמעון ברבי יהודה אומר משם רבי שמעון: טמטום ואנדרוגינוס - אין נכנסין לדיר להתעשר, שכל מקום שנאמר 'זכר' - מוציא טמטום ואנדרוגינוס מן הכלל.

ה. איזהו אתנן? כל שנתן לה עבר פרתו, וחזר ולקחו הימנה. איזהו מחיר? כל שהחליף לו עבר פרתו, וחזר ולקחו הימנו.

ו. שלש גרנות למעשר בהמה, בפרס הפסח ובפרס עצרת ובפרס החג - אין להן קצבה; דברי רבי עקיבא. רבי יוסי בר רבי יהודה אומר: אין פחות מחמשה עשר יום קדם לרגל. אמר רבי שמעון בן עזאי: הואיל ואלו אומר באחד באלול, ואלו אומר באחד בתשרי, האלוליים מתעשרין בעצמן, כיצד? נולדו לו חמשה באב וחמשה באלול, חמשה באלול וחמשה בתשרי, וחמשה באב וחמשה בתשרי - אין מצטרפין. חמשה בתשרי וחמשה באב - הרי אלו מצטרפין.

ז. כיצד מעשרין? מעמיד אמהות מבחויץ והן גועות, והבנים יוצאין לקראתן. יצאו שמיני ותשיעי כאחד - הרי זה משלים עליהם. התשיעי ועשירי - ירעו עד שיסתאבו. עשירי ואחד עשר - כלן ימותו. היה מונה ראשון ראשון, מת ראשון ראשון

- הרי זה משלים עליהן. היה מונה וקראו חברו לדבר עמו - הרי זה משלים עליהם, היה מונה וחשכה ליל שבת - הרי זה משלים עליהם. היה מונה והוציא ראשו ורבו מן הדיר, וחזר, כמנין לכל דבר, מנאן רבוצין, או עומדין - הרי זה משלים עליהן. היה מונה, וקפץ מן המנויין לשאינן מנויין, אם מכירו - פטור והן חביבין. ואם לאו - הרי כלן פטורין, נתערב בהן יתום או לקוח - הרי כלן פטורין. היה לו עשרה ומנה חמשה, ומת אחד מן המנויין - הרי זה משלים עליהן משאינן מנויין, אלו שמנו פטורין והשאר יצטרפו לגרן הבא. היו לו חמשה עשר, לא יאמר: 'הריני מכניס עשרה מהן לדיר', אלא מכניס את כלן ומונה מהן עשרה, והשאר יתעשרו לשנה הבאה. מנאן למפרע - עשירי שבכלן מקדש. קרא לתשיעי 'תשיעי', לעשירי 'עשירי', לאחד עשר 'אחד עשר', לתשיעי לחלין עשירי מעשר אחד עשר חלין. קרא לתשיעי 'עשירי', ולעשירי 'תשיעי', ולאחד עשר 'אחד עשר', תשיעי נאכל בממו, עשירי מעשר ואחד עשר קרב שלמים. קרא לתשיעי 'תשיעי', ולעשירי 'תשיעי', ולאחד עשר 'עשירי', תשיעי חלין ועשירי מעשר, ואחד עשר קרב שלמים. קרא לתשיעי 'עשירי' לעשירי 'תשיעי', ולאחד עשר 'עשירי' - שלשתן מקדשין. תשיעי נאכל במומו, עשירי מעשר, אחד עשר קרב שלמים, ועושה תמורה, קרא לתשיעי 'תשיעי', ולעשירי 'עשירי', ולאחד עשר 'עשירי' - אין אחד עשר מקדש. זה הכלל, כל זמן שלא נעקר שם עשירי הימנו - אין אחד עשר מקדש, עד שישתק בתשיעי, ויקרא לעשירי 'תשיעי' ולאחד עשר 'עשירי'. בהמה שנתערב בה ספק מעשר בזמן הזה - ירעו עד שיסתאבו. ספק אחד עשר - הרי כלן ימותו. מעשר בהמה של תומין - מוכרין אותו מפני השב אבדה לבעלים. מעשר בהמה ששחטו, גידיו, וקרניו, ועצמיו, וטלפיו, וחלבו, ועורו, וגיתו - הרי אלו מתרין.

מִסְכַּת עֲרֵכִין פְּרָק ראשון

א. רבי מאיר אומר: מרבה מדת מעריכין ממדת נעריכין, שחרש שוטה וקטן נעריכין, אבל לא מעריכין. רבי יהודה אומר: מרבה מדת מעריכין ממדת נעריכין, טומטום ואנדורגיניוס - מעריכין ולא נעריכין, אף העובד כוכבים יהא מעריף ולא נעריף.

ב. נשים ועבדים נודרין ונידריין, נעריכין ומעריכין, אם יש להן בזמן הזה - גובין מהן, אם לאו - כותבין עליהן, וגובין מהן לאחר זמן, העובדי כוכבים - נודרין ומדירין. הקיטעין ומכי שחין, ואף על פי שאין להן דמין - יש להן ערכין. הגוסס וכן שמונה - לא נדר ולא נעריף, והיוצא להרג - לא נדר ולא נעריף; דברי רבי מאיר. רבי חנניא בן עקיבא אומר: נעריף, מפני שדמיו קצובין, אבל אין נדר, מפני שאין דמיו קצובין. רבי יוסי אומר: נודר, מעריף ומקדיש, ואם הזיק - חיב בתשלומין. האשה שיצאה להרג, הוציא עבר את ידו - ממתנין לה עד שתלד, שאלו ילדה, היו ולדותיה נסקלים. האשה שיוצאת להרג, אמרה: 'תנו שערי לבתי' - נותנין לה. מתה סתם - אין נותנין לה, שהמתים אסורין בהנאה.

ג. ערף עני סלע, ערף עשיר כתוב בתורה. היה בידו סלע ונתן הימנו שלשה דינרים, ולא הספיק לתן דינר האחרון עד שהעשיר - מגלגלין עליו את הכל, שאלו מתחלה נתנו - פטור. היו בידו שלשים סלע, ונתן מהן עשרים ותשע, ולא הספיק לתן את האחרונה עד שהעשיר - מגלגלין עליו את הכל.

ד. פרים של חג, אין פחות משבעה ולא יותר על ארבעה עשר. אין פתח בטועה פחות משבעה, ולא יתיר על שבעה עשר. אין בנגעים פחות משבוע אחד, ולא יתיר על שלשה שבועות. אין פוחתים מארבעה חדשים המעבירים בשנה, לא נראה להוסיף יתיר על שמונה. מעולם לא נראו ששה

חדשים המעבירים בשנה, זו אחר זו. במקום שאין מפירין זמנו של חדש - נוהגין אחד מעבר ואחד שאינו מעבר. וכן בגליות נוהגין אחד מעבר ואחד שאינו מעבר. היו נוהגין תמוז בזמנו והאב מעבר, ואחר כך נודע להן שאב בזמנו - מניחין אותו, ומונין מכאן ואילף אחד מעבר ואחד שאינו מעבר. עצרת, פעמים שחל להיות בחמשה ובששה ובשבעה, לא פחות ולא יותר. רבי יהודה אומר: חל להיות בחמשה - סימן רע לעולם, בששה - סימן בינוני, בשבעה - סימן יפה לעולם. וכן מציינו שהיו ישראל עומדין לפני הר סיני, נמשכין לאחריהם שנים עשר מיל, ובאין לפניהם שנים עשר מיל, על כל דבור ודבור עשרים וארבע מיל, היה היום ברור והיו ישראל משתלחין מפני האש, אמר להן הקדוש ברוך הוא לענני כבוד: רבצו טל לפני בני, שנאמר (שופטים ה, ד): "ה' בצאתך משעיר בצעריך משדה אדום". והקדוש ברוך הוא מרביץ לפניהם טללים וגשמים, שנאמר (תהלים סח, י): "גשם נדבות תניף אלהים" וגו'. אין עצרת חל להיות אלא ביום הנה. אין ראש השנה חל להיות אלא ביום הנה, וביום עבורו. אחרים אומרים: אין בין עצרת לעצרת ואין בין ראש השנה לראש השנה אלא ארבעה ימים בלבד, ואם הייתה שנה מעברת חמשה.

ה. אין בעריכין פחות משלשים יום, ומוסיפין עד עולם. ואין בניזירות פחות משלשים יום, ומוסיפין על עולם.

ו. החליל אין דוחה את השבת. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: דוחה. לא היה מכה בשני חלילין אלא בחליל אחד. לא היה מחלק אלא בשל קנה, מפני שמחלק יפה. רבי שמעון בן גמליאל אומר: הדראולים לא היה במקדש, מפני שמערבב את הקול, ומקלקל את הנעימה. אלו הן מפין לפני מובח: עבדי כהונה היו; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: עבדי לוויה. רבי יוסי אומר: משפחת בית הפגרים, בית צפרייא

תּוֹסֵפֶתָא

הַשָּׁלֵם

מימאים - משיאין לכהנה; רבי חנניא בן אנטוניגוס אומר: מכירן הייתי ולוים היו.

מסכת ערכין פרק שני

א. אין פוחתין מתשעה כנורות ומוסיפין עד עולם. אין פוחתין משנים עשר לויים העומדים על הדוכן, ומוסיפין עד עולם, כנגד תשעה כנורות ושני נבלים ובצלצל אחד, שנאמר (דברי הימים-א כה, ט) "הוא ואחיו ובניו שנים עשר", כשהוא אומר "ישוע" (עזרא ג, ב), מלמד שאף עמהן מן המנין. מעולם לא נראית אשה בעזרה אלא בשעת קרבנה בלבד, ולא נראה קטן בעזרה אלא בשעה שהלויים אומרים בשיר. לא היו אומרים בנבל וכנור אלא בפה. רבי אליעזר בן יעקב אומר: צוערי לוייה בני יקרי ירושלים היו בעזרת נשים, ראשיהן בין רגלי הלויים, כדי לתן תכל בנעימה, שנאמר (עזרא ג, ט) "ויצמד ישוע בניו [ואחיו] קדמיאל ובניו בני יהודה" וגו'.

ב. חליל שבמקדש של קנה היה, ומימות משה היה, פעם אחת צפווהו זהב, ולא היה קולו ערב כמות שהיה, נטלו צפוי, וחזר קולו להיות ערב לכמות שהיה. צלצל שבמקדש של נחשת חיה ומימות משה היה נפגם, שלחו חכמים והביאו אמנין מאלכסנדריא שתקנוהו, ולא היה קולו ערב כמו שהיה. מכחשת שבמקדש של נחשת היתה, ומימות משה היתה נפגמה, ושלחו חכמים והביאו אמנין מאלכסנדריא, ותקנוהו, ולא היתה מפטמת כראשונה, נטלו את פגימתה חזרה לתחלתה.

ג. אלו הכלים שנפגמו בבית הראשון, ולא עלתה להן ארפה, ועליהן הוא אומר (מלכים-א ז, מה) "נחשת ממרט". ועליהן הוא אומר (עזרא ח, כז) "וכלי נחשת מזהב טובה שנים חמודת כזהב", מלמד שהיתה יפה בשנים כזהב. רבי נתן אומר: שני כלים היו, שנאמר: "שנים". רבן שמעון בן גמליאל אומר: שלוח היה. המוציא מים בכאיסר, אמר נרחיבנו, כדי שירבו מימיו

והרחיבוהו ונתמעטו מימיו, וסתמוהו וחזר לתחלתו.

ד. רבי יהודה אומר: שבע נימין בכנור היו, שנאמר (תהלים טז, יא): "שבע שמחות את פניך", לימות המשיח שמונה, שנאמר (תהלים יב, א): "למנצח על השמינית" - על נימא שמינית, לעתיד לבוא בעשירית, שנאמר (תהלים לג, ב): "הודו לה' בכנור בנבל עשור זמרו לו".

ה. שדה אחוזה להקל ולהחמיר, כיצד? אחד המקדיש בפרדסות ספוסטי, ובחולית של מחוזא, נותן חמשים סלע לבית כור. רבי יהודה אומר: אף המקדיש בפרדסות ירחו ובחולית של יבנה - נותן חמשים סלע לבית כור, שדה מקנה נותן שויו, שנאמר (ויקרא כז, כג): "וחשב לו הכהן את מקסת הערפק" - אין מקסת אלא שויה; דברי רבי יהודה. אמר לו רבי אליעזר: אין כל שויה הוא נותן, מה תלמוד לומר: "וחשב", נאמר כאן: "וחשב", ונאמר להלן: "וחשב", מה "וחשב" האמור להלן חמשים סלע לבית כור, אף "וחשב" האמור כאן חמשים סלע לבית כור.

ו. ראה כמה החמירה תורה בין חומסי חמס לאומרי לשון הרע, שאונס ומפתה וחמס חמס נותן חמשה סלעים, ואינו לוקה. המוציא שם רע - לוקה ונותן מאה סלע. החמירה תורה דברים מן המעשה, נאמר (שמות כא, טז): "וימכה אביו ואמו מות יומת", ונאמר (שמות כא, יז): "וימקלל אביו ואמו מות יומת", זה בסקילה וזה בחניקה, החמירה תורה דברים מן המעשה. רבי אליעזר בן פרטא אומר: הרי הוא אומר (במדבר יד, יז): "וימותו האנשים מוצאי דבת הארץ" וגו'. על מה הוציאו שם רע על עצים ועל אבנים? והלא דברים קל וחמר, ומה אם אלו שלא הוציאו שם רע אלא על עצים ועל אבנים נענשו, ולא ענש מועט אלא ענש מרבה, ולא ענש לשעה אלא

ענש לְדורות, המוציא שם רע על חֲבֵרו כּיּוֹצֵא בוּ, על אחת כּמה וכמה.

ז. עני ועשיר שהעריכו את עני ועשיר - זה נותן לפי משהו וזה נותן לפי משהו. 'הרי עלי ערך סתם' - זה מביא את המעט שבִּעֲרֹכִין. וכמה הוא מעט שבִּעֲרֹכִין? חמשה סלעים. האומר ערכן של עשרה עלי, אם היה עני - נותן על ידי כלן ערך עני. עשיר - נותן על ידי כלן ערך עשיר, עני והעשיר - נותן על ידי כלן, ערך עשיר עשיר והעני - נותן על ידי כלן ערך עני. רבי יהודה אומר: ערך עשיר הואיל וּבֵא לְכֹלֵל עֶשֶׂר שְׁעָה אַחַת. האומר: 'ערך פלוני זה עלי' - הרי זה נותן סלע; דברי רבי מאיר, שְׁנֵאמַר (ויקרא כו, כה): "וְכָל עֲרֹכֶךָ יִהְיֶה בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ". וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אין נותנין אלא לפי השג יד, שְׁנֵאמַר (שם כו, ח): "על פי אשר תשיג יד הנוֹדֵד יִעֲרִיכְנוּ". עני שהעריך את עצמו - אין אומרים לו: 'לך לזה, לך עשה מלאכה, והבא ערך עשיר', אלא מטב שיביא ערך עני עכשו, ואל יביא ערך עשיר אלא לאחר זמן. רבי יהודה אומר: היה אביו חולה או מסכן או שהיתה ספינתו במדינת הים ויביא ערך עשיר, אלא מטב שיביא ערך עני עכשו, ואל יביא ערך עשיר לאחר זמן. רבי אליעזר אומר: היה חיב קרובן עולה ויורד, אין אומרים לו: 'לך לזה, לך עשה מלאכה והבא קרובן עשיר', אלא מטב שיביא קרובן עני עכשו, ואל יביא קרובן עשיר לאחר זמן. רבי שמעון אומר: הקטר חלבים כשרין למוצאי שבת, אמרה תורה: ידחו את השבת בזמן, ואל יקרבו למוצאי שבת.

<p>21</p> <p>ראשון Sunday</p>	<p>טו</p> <p>15</p>	<p>5:44 _____ נץ החמה 9:22 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:35 _____ סו"ז תפלה - גר"א 9:33 _____ צה"כ לשיטת ר"ת בבלי: ב"ב נו • ירושלמי: פסחים טז • תוספתא: בכורות ג נ"ך: ירמיה כח-כט • רמב"ם: כלי המקדש ח</p>
<p>22</p> <p>שני Monday</p>	<p>טז</p> <p>16</p>	<p>5:45 _____ נץ החמה 9:23 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:36 _____ סו"ז תפלה - גר"א 9:33 _____ צה"כ לשיטת ר"ת בבלי: ב"ב נו • ירושלמי: פסחים טז • תוספתא: בכורות ד נ"ך: ירמיה ל-לא • רמב"ם: כלי המקדש ט</p>
<p>23</p> <p>שלישי Tuesday</p>	<p>יז</p> <p>17</p>	<p>Fast of 17th of Tamuz 5:45 _____ נץ החמה 9:23 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:36 _____ סו"ז תפלה - גר"א 9:32 _____ צה"כ לשיטת ר"ת בבלי: ב"ב נח • ירושלמי: פסחים טז • תוספתא: בכורות ה נ"ך: ירמיה לב-לג • רמב"ם: כלי המקדש י</p>
<p>24</p> <p>רביעי Wednesday</p>	<p>יח</p> <p>18</p>	<p>5:46 _____ נץ החמה 9:23 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:36 _____ סו"ז תפלה - גר"א 9:31 _____ צה"כ לשיטת ר"ת בבלי: ב"ב נו • ירושלמי: פסחים טז • תוספתא: בכורות ו נ"ך: ירמיה לד-לה • רמב"ם: ביאת המקדש א</p>
<p>25</p> <p>חמישי Thursday</p>	<p>יט</p> <p>19</p>	<p>5:47 _____ נץ החמה 9:24 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:36 _____ סו"ז תפלה - גר"א 9:30 _____ צה"כ לשיטת ר"ת בבלי: ב"ב ל • ירושלמי: פסחים טז • תוספתא: בכורות ז נ"ך: ירמיה לו-לז • רמב"ם: ביאת המקדש ב</p>
<p>26</p> <p>ששי Friday</p> <p>Candle Lighting 7:58 הדלקת הנרות</p>	<p>כ</p> <p>20</p>	<p>5:48 _____ נץ החמה 9:24 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:37 _____ סו"ז תפלה - גר"א 9:29 _____ צה"כ לשיטת ר"ת בבלי: ב"ב לא • ירושלמי: פסחים טז • תוספתא: ערכין א נ"ך: ירמיה לח-לט • רמב"ם: ביאת המקדש ג</p>
<p>27</p> <p>שב"ק Shabbos</p> <p>Shabbos Ends 9:28 זמן מוצש"ק</p>	<p>כא</p> <p>21</p>	<p>פינחס, פרק א 5:49 _____ נץ החמה 9:25 _____ סו"ז קר"ש - גר"א 10:37 _____ סו"ז תפלה - גר"א 9:28 _____ צה"כ לשיטת ר"ת בבלי: ב"ב לב • ירושלמי: פסחים ע • תוספתא: ערכין ב נ"ך: ירמיה מ-מא • רמב"ם: ביאת המקדש ד</p>

מען ארץ מקיל זיין און גרינגער מאכן פאר זינדיגע מענטשן צו קענען
תשובה טון. (ספר המדות אות תשובה סימן י"ט)